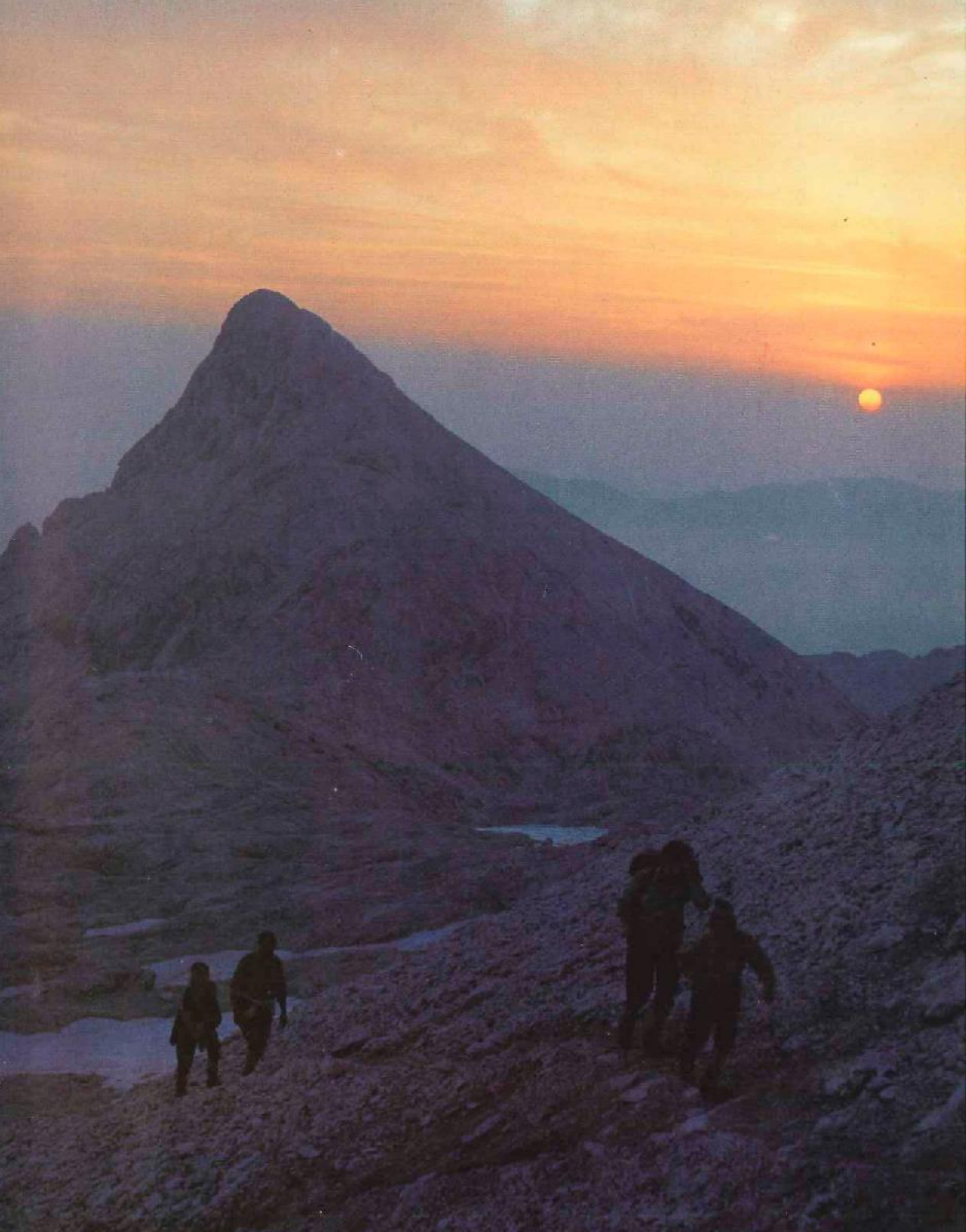

Planinski vestnik

8

glasilo Planinske zveze Slovenije

avgust 1982

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

avgust 1982

8

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

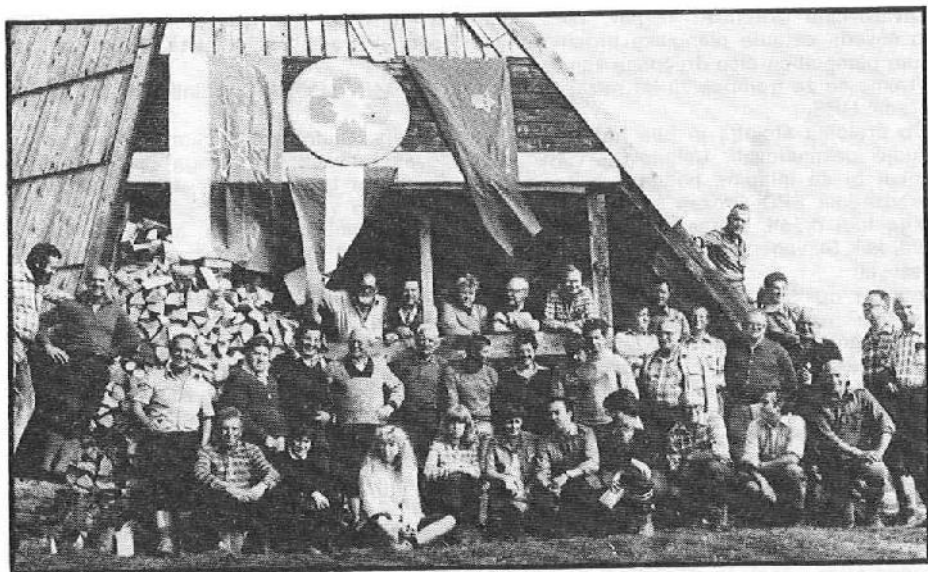
Bine Vengust	Naša gorska reševalna služba živi že 70 let	409
Dr. Ivan Pavšič	Dvajseta obletnica neke planinske dejavnosti	413
Franc Hribernik	S poti po Maroku	419
Bogdan Biščak	Aconcagua, srečna gora	425
Matej Šurc	Trije bratje, trije častilci gora — Marko, Matjaž in Matej	427
Sonja Lojen	Turisti na transverzali	430
Valent Vider	Doživljaji Plesnikovega Petra	433
Baldomir Bizjak	Srečanje markacistov v Vratih	436
Vojko Čeligoj	Z uspehi mladih ob jubileju	437
	Društvene novice	440
	Varstvo narave	451
	Iz planinske literature	453
	Alpinistične novice	455
	Razgledi po svetu	457
	Na kratko ...	459

Naslovna stran:

Jutro v triglavskem pogorju (Rjavina) — Avtor Franc Mihelič

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Preprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelšek, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrnič« v Ljubljani.

Glavni odbor PZS ob Dnevu planincev leta 1981 pred Zavetiščem postaje GRS, Kranj. Lani je bila osrednja slovesnost slovenskih planincev na Krvavcu, letos pa bo Dan planincev na Lisici, dne 12. IX., v organizaciji PD Lisca, Sevnica

Foto F. Eker

NAŠA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA ŽIVI ŽE 70 LET

(SLAVNOSTNI GOVOR BINETA VENGUSTA, NAČELNIKA GRS, 11. 6. 1982
NA PROSLAVI 70-LETNICE V DVORANI SKUPŠČINE SRS)

Spoštovani gorski reševalci, cenjeni planinski tovariši in gostje!

Od zadnjega slavnostnega zbora gorskih reševalcev je zopet preteklo novih deset let, deset let reševalnih vaj, izpitov iz reševanja in prve pomoči, deset let reševanja življenj v gorah in deset let razkrivanja pionirjem, mladincem in odraslim občanom resnice, da so gore lepe in prijazne le tistim obiskovalcem, ki jih spoštujejo in cenijo.

Današnji slavnostni zbor gorskih reševalcev je pravzaprav zaključna prireditev, saj je redno letno zasedanje IKAR lani oktobra v Bovcu bilo posvečeno prav 70-letnici jugoslovanske Gorske reševalne službe. Predsednik IKAR g. Friedli je na zasedanju kar večkrat pohvalil delo GRS. Izrekel je tudi vse priznanje za večje izvedeno reševalno vajo s pomočjo helikopterja. Brez laskanja je dejal, da smo z rutinskim reševalnim delom dokazali, da smo enakopravni člani alpskih reševalnih služb.

Podobne ocene so dali tudi vodje gorskih reševalnih služb Avstrije, Italije, Švice, Francije in Nemčije. Ponosni smo bili. In taka hvala nas žene v še večji napredek in razvoj reševalskih veščin v naši organizaciji. Vse, kar smo dosegli, je rezultat nesebičnega dela in ustvarjanja reševalcev v postajah GRS, v podkomisijah in v komisiji. Je delo vseh generacij reševalcev, ki so se zvrstili v 70 letih delovanja GRS. Je rezultat družbene pomoči mnogih družbenih institucij: Republiškega sekretariata za notranjo zadeve, Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, Republiškega štaba za teritorialno obrambo, Jugoslovanske ljudske armade, Rdečega križa, Loterije Slovenije,

Zavarovalne skupnosti Triglav, vseh občinskih skupščin, kjer domujejo postaje GRS in seveda celotne planinske organizacije v Sloveniji. Postali smo javna služba, postali smo pomemben član družbene samozasčite.

Vrnimo se za trenutek 70 let nazaj v dobo, ko so naši vrstniki — predniki ustanavljali in gradili GRS.

Ob prelomu stoletja je bila hoja ljudem v gore tuja. Čudno oblečenim turistom so se ljudje posmehovali. Ustanovitev SPD med Slovenci ni našla pravega sprejema, češ zakaj bi se mladina hodila v hribe pobijati. Odpor je bil tako hud, da je moral prvi predsednik SPD Orožen dati izjavo, da ne bodo gojili visoke turistike. Slovenci so se tega tudi držali, ponesrečenci so bili z malimi izjemami samo tujci. No, tu in tam je tudi kak Slovenec stopil v steno. Zato je SPD bilo več let brez reševalcev, saj ni bilo kaj reševati.

V času od 1908 do 1912 se je v slovenskih gorah zgodilo za takratne čase veliko smrtnih nesreč, med njimi so se smrtno ponesrečili tudi trije Slovenci. Potreba po stalni gorski reševalni postaji je bila očitna. Za tedanje čase je tudi znano, da je slovenska planinska organizacija imela z avstroogrskim Alpenvereinom hude narodnostne boje za ohranitev in potrditev slovenskega značaja gora v Kamniških Alpah, v Karavankah in v Julijskih Alpah. Pečat tega boja in potreba po popolni osamosvojitvi SPD nosi tudi zahteva za ustanovitev prve gorske reševalne službe v njenih vrstah. Znale so tudi tekme med slovensko in nemško planinsko organizacijo za primat v naših gorah, katera je boljša v celotni organizaciji. Zato je SPD dne 16. junija 1912 na pobudo dr. Demšarja in dr. Tičarja ustanovila prvo slovensko reševalno postajo v Kranjski gori in ta datum štejemo tudi za ustanovni dan naše Gorske reševalne službe. Zdravnik dr. Josip Tičar iz Kranjske gore je bil vsestransko zelo prizadeven in odličen organizator. Znal je prisluhniti potrebam časa in upoštevati, da razmah planinstva terja tudi ukrepe, ki planincem zagotavljajo večjo varnost.

O ustanovitvi Gorske reševalne postaje v Kranjski gori je v arhivih zapisano tole sporočilo: »Dne 16. junija 1912 je sklicala podružnica SPD v Kranjski gori odborno sejo zaradi ustanovitve reševalne postaje v Kranjski gori. Udeležili so se seje ne samo vsi podružnični odborniki, temveč je prišlo mnogo domačinov Kranjskogorcev, ki se zanimajo za stvar. Več navzočih je prijavilo svoj nastop k reševalni postaji, obljubljenih pa nam je še iz sosednjih vasi kakor iz Dovjega, Mojstrane, Podkorena in Rateč več članov.«

Novoustanovljena Gorska reševalna postaja v Kranjski gori ni imela v letu ustanovitve in do izbruha prve svetovne vihrine in morije veliko dela. Slovenske gore so zaradi mejnega področja in vojne fronte opustele, le vojaki so gospodarili po planinskih sedlih in vrhovih.

Zapisana zgodovina o nesrečah v naših gorah je skromna. Ve se, da je pred 160 leti v viharju strela ubila prav na vrhu Triglava bohinjskega vodnika Antona Korošca. To je bila zares prava turistovska nesreča in težko si zamišljamo, koliko težav in truda je bilo potrebno, preden so neveščni domačini truplo spravili v dolino, saj ni bilo ne opreme in ne nadelanih poti. Mnogo več nesreč se je primerilo domačinom pri raznih opravilih v gorskem svetu. Na marsikateri gorski poti, ki so držale mimo prepadov, smo videvali pred štiridesetimi in več leti votivne ali posvetilne podobe, ki so z okorno risbo povedale, kako se je zgodila kaka nesreča. Kaže, da so bili snežni plazovi najčešči vzrok smrtnih nesrečam. V prejšnjem stoletju so plazovi z Rateških Ponc, Storžiča, pod sedlom Mlinca v Karavankah in Male planine pobrali enajst življenj. V ustnih izročilih so ljudje navadno dodali strah in neznanje. Tako so ustvarili razne pravljice, ki jih starejši ljudje še danes poznajo.

Alpinistična in turistična zgodovina naših gora je dokaj skromna. Šteje komaj dobrih 200 let. Po raznih podatkih sem razbral, da se je turistom v celotnem devetnajstem stoletju zgodilo deset takih nesreč, ki so se končale s smrtjo.

V drugih alpskih deželah se je hoja v gore razširila kakih petdeset let prej. S širjenjem gornišstva je nastala potreba po stalno organizirani gorski reševalni službi, kajti nesreče in nezgode v gorah so neizprosna stvarnost, ki nujno spremlja številna planinska udejstvovanja vseh časov. Najstarejša gorska reševalna služba je nastala leta 1885, seveda v Švici. Desetletje za tem so bili ustanovljeni alpski reševalski odbori na Dunaju, Salzburgu in Innsbrucku. Slednja je imela tudi na slovenskem ozemlju reševalne postaje na Bledu, v Bohinju, v Mojstrani, v Kranjski gori, v Kamniški Bistrici, v Kokri in tudi v Bovcu. Reševalci so bili domačini, medtem ko so postaje vodili nemški zaupniki.

Po vojnih strahotah prve svetovne vojne in lačnih let po njej so zopet oživele naše gore. Že v letu 1921 so planinci v Ljubljani ustanovili Turistovski klub »Skala«. V njem se je zbirala mladina, ki se ni zadovoljila z nadelanimi in zaznamovanimi potmi. Skalaši so ubirali svoja pota. Med mladimi so predvsem gojili plezanje v skalah, v zimskem času pa so se ukvarjali z visokogorskim smučanjem. Število alpinistov se je množilo in z njimi tudi nezgode. Planinski vestnik je leta 1921 ob nesreči dveh dijakov v Hudem prasku pod Mrzlo goro zapisal tole: »Mladina, odobrujemo tvojo navdušenost in lju-

bezen do planin, a nujno ti priporočamo mnogo več opreznosti. Lepo in častno je dati življenje za domovino, a škoda je, vreči ga tam, kjer nič ne koristi človeštvu, škoduje pa domačim in ugledu planinstva.»

Zato je Slovensko planinsko društvo ustanovilo reševalni odsek. O ustanovitvi reševalnega odseka leta 1922 imamo tole sporočilo: »Iz članov osrednjega odbora SPD se je sestavil reševalni odsek, ki ima na razpolago vse potrebno orodje: nosilnico, vrvi, lekarniški kovček s potrebščinami za prvo pomoč itd. V vseh važnih gorskih krajih se določijo domačini, ki bodo vsak čas pripravljeni sodelovati pri rešilnih ekspedicijah.« Tako so bili reševalci oskrbljeni z reševalno opremo deset let po ustanovitvi reševalne postaje v Kranjski gori. Danes bi lahko zapisali: GRS ima na razpolago vse moderne pripomočke za reševanje ponesrečenih v gorah; tudi odlično izurjene letalske reševalne ekipe s helikopterji.

Še isto leto so na sestanku v Stahovici ustanovili drugo reševalno postajo. Tako bo postaja GRS Kamnik letos praznovala 60 let svojega delovanja. Nekaj let kasneje je bila ustanovljena reševalna postaja v Mojstrani in nanovo je zaživela reševalna postaja v Kranjski gori.

Obiskovalcev je bilo v gorah iz leta v leto več. Slovenski alpinisti so pogosto zaradi majhnega plezalskega znanja in zaradi novih prvenstvenih smeri, ki so jih hoteli ustvariti pred tužci, omahnili v smrt. Nesreče v gorah so samo v drugem desetletju obstoja GRS zahtevale 21 smrtnih žrtev. To pa je bilo več kot poprej v celotnem stoletju. Zato so leta 1929 ustanovili reševalno postajo na Jesenicah, čeprav je znano, da so jeseniški alpinisti in reševalci organizirano reševali že leta 1924. Leta 1931 so zrasle reševalne postaje v Celju, Mojstrani in tudi v Bohinju so imeli takrat reševalno skupino. Vse reševalne postaje so bile z reševalskimi pripomočki za takratne razmere dobro preskrbljene.

Na reševalnih postajah so iz vrst gorskih vodnikov in dobrih planincev sestavili reševalne skupine, ki so morale vsako leto vse večkrat stopiti v reševalno akcijo.

Iz leta v leto je vse več turistov in planincev obiskovalo naše gore. Stevilo obiskovalcev v letih 1930 do 1932 je zrastle na okrog 40—50 tisoč in tudi več. V letih pred drugo svetovno vojno je bilo število obiskovalcev že nad 80 tisoč.

Planinci niso obiskovali gora le poleti, vse pogostejše so se odločali za visokogorsko smučanje kot poseben mik uživanja v gorskem svetu. Nove razmere so zahtevale popolnejšo organizacijo reševalnega odseka SPD. Tako so sestavili in sprejeli leta 1932 na seji osrednjega odbora SPD »Pravilnik o organizaciji reševalnih odsekov in reševalnih postaj SPD«. Na tej seji so tudi sprejeli odločitev za rešilni prispevek, ki so ga vplačevali planinci ob plačevanju članarine ali ob vstopu v planinsko kočjo, če niso bili člani SPD. Od tega časa dalje lahko govorimo o GRS kot sodobni organizaciji, ki je bila kos vsem nalogam reševalnega dela v gorah. V tem času je dr. Bogdan Breclj napisal knjigo »Prva pomoč in reševanje v gorah«. To je bil dragocen priročnik za reševalce in je rabil kot učbenik na številnih tečajih.

Do druge svetovne vihrse so ustanovili še reševalno postajo Tržič. Reševalni odsek SPD je bil prav na tem, da bi se široko razmahnil še po drugih krajih v vznožju slovenskih gor, ko je vse delo zatrla nacistična in fašistična okupacija Jugoslavije.

Planinci, alpinisti in reševalci so, kot vsi zavedni Slovenci, prišli za orožje v boj za svobodo. Mnogi reševalci so padli kot partizani ali aktivisti, talci in žrtve koncentracijskih taborišč: Matevž Frelih, Miha Arih, Pepček Ravnik, dr. Aleš Stanovnik, Janez Hlebanja, Janez Mrak in drugi.

Takoj po osvoboditvi so na pobudo jeseniških reševalcev obnovili reševalno službo z novim imenom »Gorska reševalna služba«. Imenovali so »Centralo GRS« na Jesenicah. Obenem so ustanovili še številne postaje GRS v Ljubljani, v Prevaljah, v Kranju, v Ratečah, v Bovcu in v Tolminu.

Po znani hudi nesreči v Spikovi steni leta 1952 in krizi, ki je nastala, je bila GRS v celoti reorganizirana. Ustanovljena je bila komisija za gorsko reševalno službo pri Planinski zvezi Slovenije. Komisijo so sestavljali izkušeni starejši reševalci kot načelniki podkomisij in vodje iz večjih postaj GRS. Postaje so po tej reorganizaciji postale povsem samostojne v vseh reševalskih in drugih dejavnostih. Sprejet je bil nov pravilnik o organizaciji in delu GRS.

V Gorsko reševalno službo so prišli časi ustvarjalnega dela in velikega napredka. GRS je zaradi svojega človekoljubnega dela postala javna služba. Ustanovljeni sta bili še postaji v Mariboru in v Skofji Loki. Delo v komisiji se je vse bolj specializiralo in na rednem letnem zboru v Kamniški Bistrici 19. aprila 1975 so bili sprejeti naslednji sklepi:

- uvaja se kot redna delovna metoda komisije za GRS, pet podkomisij in sicer za vzgojo, opremo, plazove, letalsko reševanje in zdravniško podkomisijo;
- vsaka postaja GRS ima v komisiji svojega delegata;
- uvaja se sekretariat komisije za GRS pri PZS; njegova osnovna naloga je koordinacija dela med podkomisijami;
- komisija za GRS pri PZS šteje 23 članov.

Nova organizacija je pokazala polno vrednost v nadaljnjem širjenju in razvoju GRS kot nosilec družbene samozaščite pri večini človekovih dejavnosti v gorah. In taka organizacija je bila čez dve leti na občnem zboru reševalcev v Kranju sprejeta kot dokončna. Danes si dela GRS ne moremo več zamišljati brez podkomisij.

Od prvega dne delovanja GRS je bila poudarjena potreba po strokovno sposobnih in izurjenih reševalcih. Na sam dan ustanovitve reševalne službe se je pričela vzgoja reševalcev. Dr. Tičar je predaval o prvi pomoči. Od pripravnika do instruktora je dolga pot z mnogimi urami učenja in preizkušenj v značaju. Pravzaprav ni mogoče prešteti vseh ur, ki jih reševalci dajejo za vzgojno delo v svoji organizaciji in za vzgojno delo med pionirji, mladinci in občani v planinskih društvih, šolah in delovnih organizacijah. Prav vzgojnemu delu smemo pripisati, da ni še več nesreč v gorah. Danes se pripeti ena nesreča na 25 000 obiskovalcev gora, medtem ko se je pred 30 leti dogodila na nekaj manj kot 4000 obiskovalcev. Tveganje je bilo torej šestkrat večje.

Po nekem drugem podatku se je v minulem letu zgodila ena smrtna nesreča na 60 000 obiskovalcev gora, pred 30 leti pa na vsakih 17 500. Napredek je vsekakor razveseljav. Vseeno pa se moramo vprašati, ali je bilo res vse storjeno in se v tem pogledu ne da ničesar več napraviti. Analize nesreč, ki jih že dvajseto leto pripravljamo za javnost in za naše potrebe, povedo, da objektivni vzroki botrujejo nesreči le v vsakem desetem primeru. Zato je vredno delati naprej z različnimi oblikami vzgoje pri vseh ljubiteljih planin ne glede na starost. Geslo mednarodne IKAR in naše GRS organizacije je: bolje preprečevati kot zdraviti.

Zdravniki so v vrstah GRS od prvega dne v takšnem številu, da so reševalci ponosni na to. Vzorna je njihova skrb za napredek doktrine o prvi pomoči. Zdravniška podkomisija je dobila posebno voljavo, odkar v reševalskem delu redno sodeluje zdravnik.

Poldrugo desetletje bo že, odkar piloti helikopterjev uspešno sodelujejo v reševalnih akcijah. Pomoč helikopterja je neprecenljiva za ponesrečene planince. Prevoz je neboleč in čas do učinkovite zdravniške intervencije se je neverjetno skrajšal, zato je marsikatero življenje rešeno, kajti transport ponesrečenca iz stene s helikopterjem traja komaj četrte ure. Za to so reševalci nekoč rabili dan ali dva.

Letos so vodniki lavinskih psov že praznovali 30 let svojega delovanja, 30 let že rešujejo ponesrečene planince izpod snežnih plazov. Pri nesrečah v plazovih je bilanca rešenih življenj porazno majhna. Prehitra je smrt in premalo založeno svarila.

Kar pozabili smo, da so reševalci v hudi snežni zimi februarja 1952 nad vasjo Ravne pri Livku z dinamitom umetno sprožili plaz, ki je grozil vasi, da jo pokoplje pod seboj. Danes so minerji — reševalci navzoči na vseh s plazovi ogroženih visokogorskih smučiščih.

Enote civilne zaščite bi bile močno oslabiljene in manj učinkovite, če reševalci ne bi bili sestavni del ekip. Če je treba priti »plavemu« za hrbet čez triglavsko steno, tedaj so v enotah teritorialne obrambe samo reševalci.

GRS pri PZS je po osvoboditvi odločilno pomagala pri ustvarjanju temeljev gorskih reševalnih služb v drugih jugoslovanskih republikah. Na reševalnih tečajih v Sloveniji se je usposobilo precej desetih reševalcev in instruktorjev za dela in reševalne akcije na Velebitu, Prenju, Komovih, Durmitorju, Šar planini in drugod.

Pomemben delož GRS pri PZS je tudi pri delovanju mednarodne reševalne komisije IKAR. GRS je njen ustanovni član in od 1955 je bila Jugoslavija že trikrat gostitelj rednega zasedanja IKAR in s tem gostitelj vseh gorskih reševalnih služb v Evropi. GRS in še posebej obmejne reševalne postaje imajo pristne tovariške stike z reševalci Štajerske in Koroške v Avstriji ter Furlanije v Italiji.

Tako torej praznuje GRS 70 let svojega delovanja. 70 let humane službe, ki je na svoji razvojni poti doživljala predvsem vzpone in kdaj pa kdaj tudi padce. Njeni člani so izražali veselje ob rešenih planincih in žalost ob mrtvih planinskih tovariših. GRS je skupaj s planinstvom napredovala in se uveljavljala. Dobro razpredena mreža reševalnih postaj po celotni Sloveniji s številnim kadrom, kjer ne manjka dotoka novih moči, je kos vsem reševalnim nalogam pri sodobni rekreaciji v gorah in vrhunske alpinistike.

Gorski reševalci so v 70 letih svojega dela obvarovali življenja okoli 2370 planincem. To je dragoceno plačilo za vse reševalno delo in trud mnogih reševalcev. Zato reševalci v akcijah še niso odpovedali, vsakokrat rešujejo brezplačno; zato je GRS po 70 letih obstoja še čila, trdna in prostovoljna, kot je bila prvi dan. Zvestoba v reševalskih vrstah je izjemna, kar 86 reševalcev se ponaša s častnim znakom GRS, ki ga reševalec prejme za 25-letno reševalno delo.

Več kot 600 gornikov je v prejšnjem in tem stoletju izgubilo svoja življenja v slovenskih planinah. Analize nesreč nam povedo, da nesrečam botruje z napačnim ravnanjem predvsem človek sam. Marsikdo celo meni, da je povsem naravno: več planincev in plezalcev, več nezgod in nesreč. Morda je res to naravno, nujno pa ni. Manj lahko-

miselnosti in predrznosti, več previdnosti in tehnične izurjenosti pa se bodo močno zmanjšale subjektivne in celo objektivne nevarnosti v gorah.

Danes vedo gorski reševalci bolj kot kdajkoli doslej, da je akcijska usposobljenost in tehnična opremljenost samo manjši del njene dejavnosti. Zato bodo reševalci tudi v prihodnje vztrajali v prizadevanju, da bi iz vedno večjega števila gora željnih ljudi vzgajali čim več dobrih, zglednih planincev in alpinistov, ki so jim gore res pri srcu, ki ne iščejo slave in senzacij, ampak mir in notranje zadovoljstvo, zdravje, čut za sočloveka in smisel za socialistično skupnost. Dokler bodo taki ali drugačni vzroki za nesreče v gorah, tako dolgo ne bo nikoli preveč vzgojnega in poučnega dela med ljudmi, ki morajo biti ali bi bili radi v prijetnem stiku z gorami.

Ogromno reševalsko delo reševalcev v gorah, v vsakem času in vremenu in povsod drugod, kjer so njihove spretnosti priznane, ne da bi terjali plačilo, so izraz bogatih moralnih in etičnih vrednot, ki jih reševalci nosijo v sebi. GRS pri PZS je danes priznana na mnogih družbenih področjih kot javna služba. To so ji omogočili številni družbeni dejavniki: Milica, JLA, civilna zaščitna, številne občine in mnoge druge družbene institucije. Taka vraščenost gorskih reševalcev v vseh središčih socialistične samoupravne skupnosti je vsekakor porok za nadaljnji razvoj in za uspešno delo gorskih reševalcev med delovnimi ljudmi in občani.

DVAJSETA OBLETNICA NEKE PLANINSKE DEJAVNOSTI

DR. IVAN PAVŠIČ

Izletništvo se po drugi svetovni vojni na splošno neverjetno širi. Vzrokov za to je mnogo in težko bi vse našteali. Gre za večje materialne možnosti, za številnost in organiziranost potovalnih agencij, ko si le-te že kar konkurirajo med seboj, katera bo ponudila kaj boljšega, cenejšega. Več je tudi ljudi, ki si to obliko izkoriščanja prostega časa lahko privoščijo, med njimi so tudi upokojenci. In morda še kaj. Nekateri potujejo več po svetu, manj po domovini in narobe. Zelo veliko je tudi takih, ki se poljejo le do svoje počitniške hišice in tam prebijejo svoj prosti čas ob večji ali manjši aktivnosti. Dosti jih je, ko si počitniško hišico uredi »za stara leta«, ko naj bi, tako menijo, tam tudi prebivali.

Izletništvo, o katerem nameravam pisati, je drugačno od opisanega. V Planinskem vestniku smo doslej bolj malo brali o tem. In ko imam v mislih PD Ljubljana-matica, naj mi bo dovoljeno, da ob tej priložnosti napišem o tem kaj več, ker se mi zdi, da je vsaj ob dvajsetletnici vztrajnega delovanja v izletništvu, ki ga povrh odlikuje še sistematičnost, vredno kaj več napisati, posebej še, ker ga poznajo že po vsej Sloveniji in tudi zunaj nje.

Letna poročila o delovanju PD so dandanes že zelo obširna. Malokatero društvo pa podrobno poroča o svojem delu, čeprav ima na voljo svoje glasilo. Zaradi tega bo sčasoma v društvih zelo težko urejati kroniko dela in tako prikazati razvoj društva. PD Ljubljana-matica ni izjema. Za letni občni zbor izide vsako leto sproti izčrpno, skupno poročilo odsekov in sekcij društva, v Planinskem vestniku, v glasilu PZS pa skoraj ni sledu o delu tega najštevilnejšega PD v Sloveniji. Zaradi tega bom skušal v tem sestavku ohraniti vsaj delo ene najbolj delovnih sekcij PD Ljubljana-matica, to je izletniške sekcije in sicer za obdobje od vključno 1963 do vključno 1982. leta. To obdobje se mi zdi tako pomembno, da mu je vredno posvetiti posebno pozornost, saj imam na voljo največ gradiva, dosti pa hranim tudi osebnih vtisov.

Nekaj razlogov je, ko moramo to obdobje razdeliti na dva dela in sicer na obdobje med 1963. in 1972. letom in na obdobje med 1973 in 1972, ki pa še traja. To moramo storiti tudi zaradi tegale poziva, ki so ga udeleženci teh izletov prejeli po prvem desetletju:

»Dragi planinci, izletniki, prijatelji!

Letos mineva deset let (1972!), odkar vas vodimo vsako nedeljo — včasih pa že v soboto — ven iz mesta, čez travnike in njive, skozi gozdove, na sončne jase, po strmih gorskih roboh, na same vrhove.

Polnih deset let za vas izbiram izlete, včasih z bolj, včasih z manj srečno roko, vedno pa z iskreno željo, da bi videli čim več naravnih lepote in spoznali prav vse koticke

Pogovor s Karelom
Prušnikom-Gašperjem
leta 1977 pri Ogrisu
v Bilčovsu.
Na sliki so (z leve):
Sonja Ercigoj, Luka
Kočar, avtor sestavka,
Karel Prušnik-Gašper,
Marica Špicar

Fotografijo dal na voljo
avtor sestavka

naše domovine in tiste takoj za mejo. Prav ta pestrost izletov pa je pripomogla, da smo dosegli naš glavni cilj — množičnost. Izletniški odsek je tako postal velika družina in se še širi, zato ni čudno, da je tudi veliko želja in predlogov za izlete, na katerih smo že bili, pa se jih nekateri niso mogli udeležiti ali pa bi radi spet šli tja, ker jim je izlet pomenil enkratno doživetje in je nepozaben.

Da pa bi ustregli tudi tem vašim željam, vas prosimo za sodelovanje, ko boste program izletov za leto 1973 sestavili vi, dragi planinci. V prilogi so navedeni vsi izleti, ki smo jih prešli v desetih letih. Seveda pa v tem programu ni izletov, ki so odpadli zaradi slabega vremena ali zaradi kakršnegakoli drugega vzroka kakor tudi ne izletov, ki smo jih ponavljali.

Torej mi bo v največje zadoščenje in priznanje za desetletno delo, če boste vestno pregledali priloženi seznam in izbrali trideset izletov, za katere želite, da bi bili na programu za naslednje leto. Vsi izleti so oštevilčeni, zato vas prosim, da napišete 30 števil — 30 izletov — in liste oddate v naši pisarni.

Vesel bom, če boste še pripisali svoje mnenje o izletu pa morda še kakšen predlog, da bi še bolje sodelovali in bi v novi izletniški sezoni bili še bolj zadovoljni.

Sodelavcem se iskreno zahvaljujem, vsem dragim planincem-izletnikom pa lep planinski pozdrav

Luka.«

To desetletje je v marsikaterem pogledu prelomno. Organizacijsko se je izletništvo utrjevalo, javljali so se sodelavci, ker so videli, da imajo resnega in vztrajnega vodjo. Pripominjam, da je bilo v omenjenem seznamu, ki je bil dodan pozivu, 266 izletov in da poziv ni uspel, ker so program izletov tudi za prihodnje prepustili tistemu, ki jih je organiziral doslej, se pravi Luki Kočarju.

V arhivu PD Ljubljana-matica je mogoče najti zapisnike občnih zborov le za leta 1952, 1953, 1954, 1965, 1966, 1977, 1978, 1979, 1980 in 1981; ti zapisniki izpričujejo porast števila izletov in udeležencev. Prepričan sem pa, da obstajajo tudi poročila z drugih občnih zborov, so pa trenutno založena. Morda pa kdo izmed bralcev PV ta poročila celo hrani, kar bi bilo vsekakor dobrodošlo.

Leta 1974, torej v drugem izletniškem obdobju, je vodja izletniške sekcije izletnikom, tedaj ko je razdeljeval program izletov, sporočil tole:

»V želji, da se tudi mi spomnimo osemdesete obletnice prvega organiziranega izleta pri nas, smo pobrskali po planinskem arhivu in našli sledeče: V prvem letnem poročilu osrednjega PD v Ljubljani — za leto 1893 — ni nič omenjenega o kakšnem izletu, ki ga morda sploh ni bilo, saj je bilo društvo komaj ustanovljeno; v tiskanem in broširanem poročilu o delu tega društva, pravzaprav Slovenskega planinskega društva v drugem letu njegovega obstoja — za leto 1894 — pa je takoj na začetku napisano: »Priredilo je društvo 1894 šest izletov in sicer:

1. dne 1. aprila popoldanski izlet čez Golovec in Orle v Lavrico;

2. dne 14. majnika celodanski izlet v Bled z bratskim »Primorskim planinskim društvom« s Sušaka; temu društvu na čast je priredilo dne 13. majnika SPD banket pri Maliču, pevsko društvo »Ljubljana« pa koncert, pri kojem je sodelovalo tudi sloveče tamburaško društvo »Jadranska vila« s Sušaka;

3. dne 17. junija popoldanski izlet v Podnartu na Jamnik, pri katerem se je otvorila nova pot do slapa Nemiljščice;

5. dne 14. in 15. julija poldrugodnevni izlet na Črno prst z otvoritvijo »Orožnove koče«;

6. dne 16. in 17. avgusta dvodnevni izlet v Savinjske (Kamniške) planine z otvoritvijo »Kocbekove koče« na Molički planini pod Ojstrico.

Odkod nankrat tako navdušenje za izletništvo in tako rekoč za organizirano načrtovanje, to si danes le težko razložimo. Prav gotovo pa je bil za to odločitev tehten razlog. Ob 80-letnici izletov PD Ljubljana-matica je izletniška sekcija štiri izlete ponovila in in sicer leta 1974 že v februarju. Pravi poudarek spominski ponovitveni proslavi pa je izletniška sekcija dala obletnici tako, da je 14. julija 1974 opravila izlet na Črno prst in 17. in 18. avgusta istega leta na Korošico. Izletništvo se je v obdobju 1973—1982 razrastlo tako rekoč samo od sebe in tako imam na voljo že od novega leta sem program izletov za leto 1982 PD Ljubljana-matica. Program je res izredno pisan.

Naj dodam, da se izletniška sezona v drugem desetletju začena že v marcu, medtem ko se je doslej začela aprila.

Program vsebuje:

a) nedeljske planinske izlete, ki se začenjajo z marcem in trajajo do vključno oktobra 1982 (vseh je 32 nedeljskih izletov). Poleg tega je ena nedelja rezervirana za planinski tabor Ljubljanskih planincev (20. 6. pri Jelenovem studencu) in Dan planincev (12. september na Lisci). Zadnja od 32 nedelj je namenjena zaključnemu izletu v neznanu. Vsak nedeljski izlet ima svojega vodiča in teh je 23; nekatere izlete vodijo isti vodiči, drugi po dva, eden pa štiri. Osem od teh izletov gre v zamejstvo.

b) Dodatni planinski izleti. Teh izletov je 18 in so visokogorski dvodnevni izleti — v soboto in nedeljo — z vodičem; ti izleti so vedno v juliju, avgustu in septembru, tako tudi letos. Dva izleta sta tudi zamejska.

c) Spominski pohodi in planinske proslave — teh je 13. Spominski pohodi so stalni, zato naj omenim le glavne: na Osankarico, na Jelovico, na Stol, na Snežnik, na Porezen, na Blegoš, na Poljano pod Storžičem, na Slavnik, na Javornik. Vse te izlete pa ima na skrbi en sam vodič. Spominskih pohodov se vsako leto udeležuje več članov društva.

č) Večdnevni planinski izleti so trije; dva gresta po Poti kurirjev in vezistov, eden pa po Istrski planinski poti.

d) Avtobusni izleti: teh je 11 in sicer vsak mesec vsaj eden, 6 izletov je v zamejstvo. Skupaj je to 79 izletov — v enem samem letu!

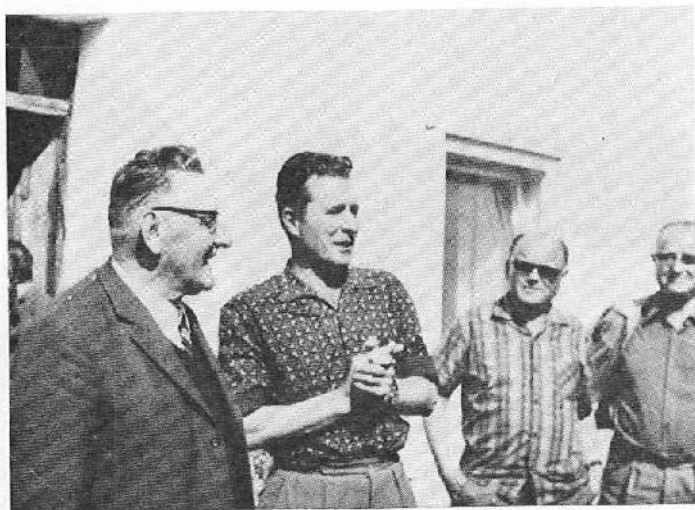
Naj omenim še izlete, ki se prirejajo v okviru izletniške sekcije že od leta 1976; načrtujejo jih v »mrtvi sezoni«, od novembra do februarja in so tradicionalni. V teh mesecih so bili na primer v sezoni 1981/82 tile:

Nagradni izlet za planince, ki so bili največkrat na izletih; takih je za cel avtobus; seveda smo imeli tudi planinski družabni večer; družabno srečanje s planinci iz Zagreba, Samobora, z Reke in Karlovca, s katerimi izletniški odsek prirčno sodeluje in je vsako leto menjaje v Sloveniji oziroma na Hrvaškem; prehodili so tudi Cerkniško in Hraški planinsko pot. Končno je treba omeniti ponedeljkove planinske popoldneve v tej »mrtvi sezoni«, ko prikazujejo slike fotoamaterjev, članov izletniške sekcije. Teh

Obisk pri Pavlu Kernjaku na njegovi domačiji v Trebinji (Rož) leta 1970.

Na sliki so (z leve): Pavel Kernjak, Luka Kočar, Maks Čož in avtor sestavka. (Opomba: P. Kernjak je umrl 11. dec. 1979 v bolnišnici v Celovcu.)

Fotografijo dal na voljo avtor sestavka

Avtor članka
z dr. Miho Potočnikom
ob otvoritvi Tržaške
vertikale na tromoji
na Peči
dne 5. oktobra 1975

Foto dr. B. Salamun

popoldnevo je bilo v novembru, decembru in januarju 11. Ta srečanja so znana že pet let, zanje pa skrbi neumorna in zaslužna planinka, sama fotoamaterka, Ančka Tomšič, kar je treba posebej omeniti, saj sodi to v okvir posebne dejavnosti izletniške sekcije. V petih letih je bilo 70 popoldnevo, na njih pa je sodelovalo 24 fotoamaterjev.

Iz skromnih začetkov je v okviru izletniške sekcije nastala omenjena skupina fotoamaterjev, ki so nam prikazali pota, po katerih smo hodili. Najbolj neumoren je bil pokojni Janko Skerlep, saj je sodeloval vsako leto. Ko ni več hodil, je prikazoval posnetke z avtobusnih izletov, rožice s svojega vrta in nebo z oblaki ali brez njih v vsakem letnem času. Zadnjikrat nam jih je predvajal še 9. novembra lani. Ponosni smo lahko nanj tudi zaradi tega, ker je že leta 1934 sodeloval s svojimi 34 izrednimi posnetki v knjigi Juliusa Kugyja »Die Julischen Alpen im Bilde« hkrati s spremnimi besedili ob vsaki fotografiji. Iz Vzhodnih Julijcev je 33 fotografij, iz Zahodnih pa ena.

Ob otvoritvi Koče na Bleščeči planini — junija 1969. l.

Foto Dokumentacija PV

Otvoritev koče na Bleščeči planini 1. junija 1969

Foto M. Krišelj

Ta razlaga je za tistega, ki ne pozna dovolj organizacije planinske dejavnosti morda malce dolgočasna, ni pa nerazumljiva. Toda poudariti velja, da o povojni izletniški dejavnosti PD Ljubljana-matica ni bilo doslej dosti objavljenega, zato štejem za svojo osebno obveznost, da zamujeno nadomestim, saj že 16 let spremljam to delo kot udeleženec izletov in vem, koliko je treba prizadevnosti, da stvari stečejo, kot je treba. In ta skrb je bila v roki enega samega človeka, ki letos z veseljem in zadovoljstvom praznuje to obletnico, kar je dandanes prav gotovo redkost.

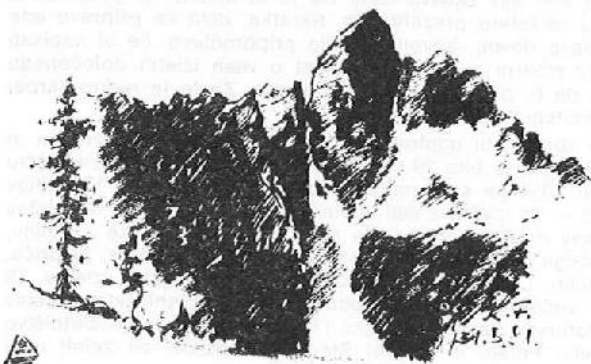
In kako načrtujejo izletniško sezono? Vse skupaj se začne že leto dni poprej. Treba je vedeti za nove ali delno prehojene transversale, za dosedanje izlete, da jih ne bi prehitro ponavljali. Novo in neznano pot si je treba poprej ogledati. Poskrbeti je treba za vodiče in se z njimi natančno pogovoriti. Med najbolj stalne vodiče spadata tudi naš koroški prijatelj Walter Kanauz iz Šmohorja in Emil Kriebe, ki ju moram posebej omeniti, saj sta nam skupaj z Dunajčanko Irmgard Schmidt izredno naklonjena in to že od prvega izleta na Negal (Spitzegel), 23. 6. 1974, v okviru »Poti prijateljstva«. Seveda je treba pri toliko izletih veliko usklajevanja. Stalni izletniki na letni program komaj čakajo in okoli novega leta ga imajo že v rokah. Skoraj nikoli se nič ne spremeni, kvečjemu kaj zamenja in to zaradi nepričakovanih objektivnih razlogov. Na osnovi letnega programa je treba potem ugotoviti kilometre zaradi pogodbe z avtobusnim podjetjem; sproti je treba pripravljati listke za rezervacije in mesečne programe. Ti programi so na voljo od leta 1971. Vsebujejo vse, kar zadeva izlet. Če je le možno, je predvidena tudi krajša pol, če bi bil izlet za nekatere prezahteven. Skratka, dela za pripravo ene same izletniške sezone je čez glavo dovolj. Seveda bi bilo priporočljivo, če bi napisali kaj tudi za časopise. V društveni pisarni je na voljo plakat o vseh izletih določenega meseca. Ta je včasih tako dolg, da bi ga lahko merili na metre. Za to je redno skrbel naš letošnji osemdesetletnik — jubilar ing. Slavko Vihra.

Če bi prebrali zapisnike občnih zborov, bi ugotovili, da je bil prvi izlet na Koroško in sicer z avtobusom leta 1952; tisto leto je bilo 29 izletov s 570 udeleženci; o izletništvu za leto 1953 ni podatkov, za leto 1954 pa spet najdemo podatek, da je bilo 17 izletov z 836 udeleženci, potem leta 1965 — 28 izletov z 896 udeleženci in leta 1966 — 33 izletov z 848 udeleženci. Drugih podatkov o izletih pa ni. Če primerjamo te številke s tistimi, ki so navedene v zapisniku občnega zbora za leto 1981, bomo dobili podatek, ki priča, da se je izletništvo zelo razmahnilo. Leta 1981 se je udeležilo 35 nedeljskih izletov, 15 visokogorskih, 8 avtobusnih, 5 večdnevni, 10 pohodov in dveh planinskih proslav 3960 planincev-izletnikov. 70 avtobusov pa je prevozilo 17 100 kilometrov. Za izletništvo so skrbeli Tone Štajdohar, Slavko Peršič in Andrej Stegnar. Vseskozi so želeli najti

nekoga, ki bi prevzel mesto načelnika izletniške sekcije za daljše obdobje, za nepretrgan čas, ker se sami niso mogli posvečati le delu v planinstvu, ko je bilo v prvih letih po vojni treba poprijeti še na drugih področjih in je tako za planinstvo, za razvijanje množičnih oblik planinstva, kot je postajalo izletništvo, ostajalo bolj malo časa.

V desetletju med 1973 in 1982 je bilo 612 izletov, torej več kot dvakrat več kot v prvem desetletju (266). Organizirali so posebne fotoamaterske izlete; teh je bilo od leta 1972 naprej 13, vodil pa jih je Jože Kregar. Na izletih PD Ljubljana-matica so prirejali najrazličnejša srečanja npr. s Karlom Prušnikom-Gašperjem v Bilčovsu, avtorjem knjige »Gamsi na plazu«, obiskali smo kasneje tudi njegov prerani grob v Kotmarji vasi; bilo je več priložnostnih srečanj, npr. s Pavlom Kernjakom, s Florjanom Lipužem, avtorjem knjige »Zmote dijaka Tjaža«, v njegovi mali šoli v Lepeni, kjer poučuje in domuje. Bili smo na kulturno-umetniških prireditvah, ki so nam jih prirejali Korošci, srečali smo se v Selah ob 10-letnici izletov na Koroško, v Svečah, Radišah, Tratah pri Borovljah in nazadnje v Šemprimožu. Na Koroško hodimo zdaj že 14. leto, večkrat smo bili na Bleščeči planini, kjer ima SPD Celovec svojo kočo in kamor je usmerjen vsakoletni pohod »Arihova peč« iz Št. Jakoba. Ob tej priložnosti nesemo tja tudi slovenske knjige. Ponovno smo bili v Reziji, prav tako s knjigami, odpirali smo Tržaško vertikalno na tromeji na Peči 5. 10. 1975, ob obilni udeležbi Tržčanov in Koprčanov. V Rablju imamo prijatelja očeta in sina Leopolda Komaca, imamo dobrega poznavalca tržaškega ozemlja Jožeta Švaglja, na Koroškem pa predsednika SPD Celovec Ljuba Urbajsa in vodiče Franca Kropivnika, Blaža Gaserja z ženo ter Jožeta Malovršnika. V okviru dogovora planinskih društev vse Jugoslavije (iz vsake republike in pokrajine po enega) sodelujemo tudi v izletniški skupnosti, ki se imenuje »Bratstvo in enotnost«. Srečanje je vsako leto v drugi republiki. Povsod imamo dosti prijateljev, dosti je hvaležnih udeležencev izletov, ki si z vnmemo in prizadevnostjo pridobivajo zlate in srebrne čevljičke; prvega dobiš za prehojenih 300 km, drugega za 200 km, bronastih, za prehojenih 100 km pa že skoraj ne štejemo. Skupno je bilo prisluženih 206 zlatih čevljičkov, srebrnih pa 125. Te čevljičke podeljuje Partizan Slovenije in jih naši izletniki dobivajo od leta 1978. Naj omenil še to, da se izletniška sekcija finančno vzdržuje sama pa tudi z administracijo ne obremenuje društvene pisarne.

Menim, da bi zaslužilo izletništvo v okviru PD Ljubljana-matica in sploh izletništvo v Sloveniji podrobnejšo obdelavo. Podatkov je kar dosti na voljo, mogoče pa jih je tudi zbrati, saj se z izletništvom ukvarja še dosti PD po Sloveniji. (Železničarji in poštarji, le-ti imajo dosti boljše medrepubliško povezavo kot PD Ljubljana-matica.) To, kar sem napisal o izletništvu v PD Ljubljana-matica, naj velja le »za prvo orientacijo«, saj je ostalo še dosti mikavnih podrobnosti.

Jelovec s Siemena

Vinjeta F. Kreuzer

S POTI PO MAROKU

(Utrinki iz Afrike)

FRANC HRIBERNIK

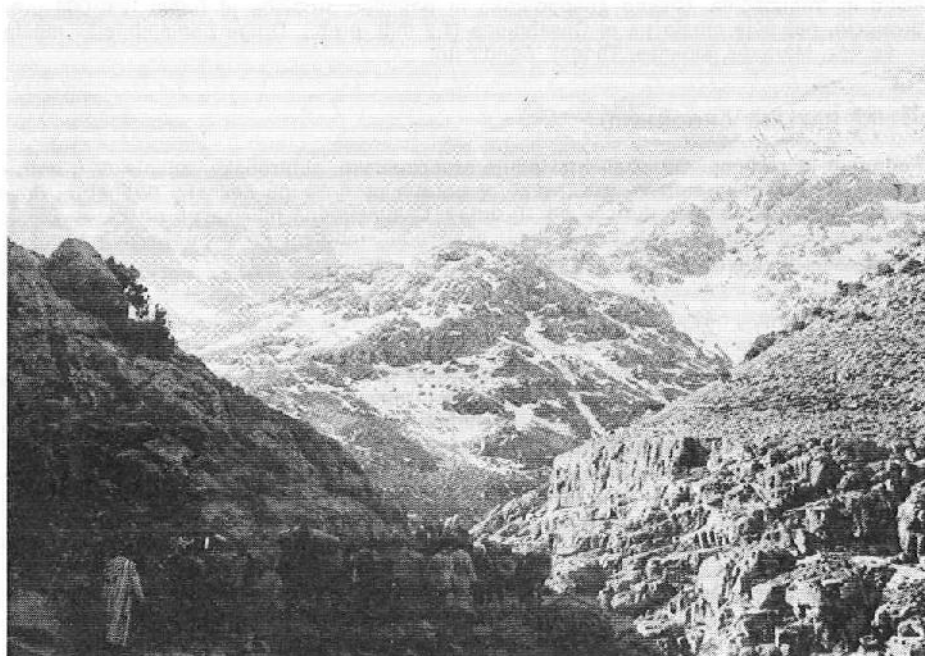
Medtem ko so smučarji še uživali prelesti bele opojnosti na areških smučinah tisto hudo zimo, sva se z Jožetom krepko potila na ulicah Marakeša in v hribih Visokega Atlasa v Maroku.

Z Jožetom Holcmanom sva se kot člana ruškega planinskega društva pridružila kranjskim planincem, ki so organizirali izlet v Afriko, natančneje v Maroko, kjer naj bi se povzpeli na najvišji vrh pogorja Atlas, 4165 metrov visoki vrh TOUBKAL. Ponudila se nama je torej priložnost, da spoznava spet eno deželo in to na afriških tleh.

Maroko je država v severozahodni Afriki. Prištevamo jo med atlaške dežele, kamor spadajo še Alžirija, Tunizija in Španska Sahara. Veliki gorski hrbet Atlasa se razteza v dolžini nad 2000 km od Španske Sahare do tunizijskega primorja. Naštete dežele sestavljajo jedro tega območja in so po svoji naravi in življenju ena sama celota. Ne razlikujejo se samo od črne Afrike, temveč se s svojim razdrobljenim gorskim svetom in značilnim sredozemskim podnebjem razlikujejo tudi od druge sredozemske Afrike.

Atlaški svet je že tisočletja tesno povezan z gospodarskim, kulturnim in političnim dogajanjem v Sredozemlju. Iz feničanskih kolonij se je razvila Kartagina, ki je bila dolgo časa vodilna sila. V rimski dobi je imelo to področje precejšen gospodarski pomen. V 5. stoletju doživi vdor Vandalov, v 7. pa invazijo Arabcev. Po razpadu arabskih kalifatov se v 16. stoletju uveljavi turška oblast. V 19. stoletju začnejo v ta svet prodirati Francozi. Alžirijo osvojijo v letih 1830—1857, Tunizijo 1881—1882, Maroko pa 1912. leta. Rasne, etične in verske značilnosti prebivalstva so odsev večnega mešanja različnih ljudstev in vplivov. Najstarejše znano prebivalstvo tega predela so hamitska ljudstva, ki so v Evropi znana pod imenom Berberi. Večina starih hamitskih ljudstev je v več kot 1000 let trajajoči arabizaciji opustila svoj jezik in sprejela islam. Bolj čista so se ohranila v gorskih predelih, kamor arabizacija ni prodrla. Tako so se Kabilci ohranili vzhodno od Alžira, Šavije v gorah Auresa, Rifi na severu Maroka in v gorah ob sredozemski obali. Tamazigti še živijo v srednjem Atlasu, Slehi v Visokem Atlasu in Tuaregi v saharskih gorah in oazah.

Pogorje Atlas

VELIKE SOCIALNE RAZLIKE

Bolj pomembne kot rasne in jezikovne so socialne razlike med etničnimi skupinami. Berberska ljudstva so v splošnem poljedelska. Gojijo stare sredozemske kulture, kot so oljke in vinska trta, ki so jih prevzeli še od Kartazanov. Tudi obdelovanje zemlje je v glavnem ostalo takšno, kot je bilo tedaj; preprosto orodje, isti obdelovalni sistem s preprostim namakanjem, isti tipi hiš, isti mlini za žito in olje. Arabci pa so predvsem nomadi, obrtniki in trgovci. Na podlagi tega so navezovali trgovske stike z drugimi ljudstvi in deželami, ki so se bistveno razlikovale od agrarnega starokopitništva Berberov, kajti ti so se zapirali v ozke meje svojih vasi in plemen.

Po vrednosti naravnih razmer za kmetijsko izrabo tal lahko atlaski svet razdelimo na tri področja: primorski, gorski in saharski del. Primorski del obsega ožje in širše obalno področje, doline rek in bolj namočena severna pobočja gora, kamor sega sredozemsko podnebje s prevlado sredozemskih kultur. Gorski svet obsega visoka gorovja Atlasa in vmesne planote s stepskim rastlinjem, kjer še vedno prevladuje nomadsko življenje. V saharskem delu pa je stalna naselitev mogoča le v redkih oazah in osamljenih gorah.

Pa si natančneje oglejmo Maroko, kamor sva potovala z Jožetom.

Maroko je ena značilnih dežel arabskega sveta. V starem veku se je imenoval Mavretanija po prvotnih prebivalcih Mavrih, ki so živeli tu. Po burnih osvajanjih številnih narodov je v 15. stoletju tudi moč Arabcev začela slabeti. V Maroko je začela prodirati Španija, nato Nemčija in Francija. Leta 1911 je postal Maroko francoska kolonija. Francoski kapital je prevzel najpomembnejše ekonomske položaje. Kmet, ki je obdeloval zemljo, ni bil njen gospodar.

LETA 1956 NEODVISNOST MAROKA

Maroško ljudstvo se ni pomirilo z izgubo neodvisnosti. Že leta 1921 je izbruhnil upor v Španskem Maroku. Po drugi svetovni vojni pa se je upor proti kolonializmu še povečal. To je prisililo Francijo, da je leta 1946 dala Maroku široko samoupravo v mejah francoske unije. Tudi s tem maroško ljudstvo ni bilo zadovoljno, zato je morala Francija leta 1956 Maroku priznati neodvisnost, vendar še do danes niso izginili sledovi kolonializma. Ostal je predvsem tuji kapital.

Maroška država se razteza med Sredozemskim morjem, Atlantskim oceanom, Alžirijo in Saharo. Meri 445 000 km² in ima okrog 16 milijonov prebivalcev. Od tega je 53 % Arabcev, 40 % berberskih ljudstev, 5 % Evropejcev ter nekaj Američanov in Židov. Po družbeni ureditvi je kraljevina. Prevladuje muslimanska vera, uradni jezik pa je arabščina in francoščina. Glavno gospodarsko in politično središče je Rabat (280 000 prebivalcev), največje mesto pa je Casablanca (1,2 milj. preb.). Druga pomembnejša mesta so še Fez, Marakeš, Meknes, Tanger, Agadir itd.

VELIKE RAZLIKE V PODNEBJU

Podnebje je različno. Ob obali prevladuje sredozemsko, subtropsko, atlantsko, v notranjosti subtropsko in stepsko puščavsko, v goratih predelih pa celinsko podnebje. Povprečna januarska temperatura je od 10 do 12° C, povprečna julijska pa od 24 do 28° C. V hribovitih predelih so hladnejše zime s snegom, medtem ko v puščavskih predelih ni redkost, da julija živo srebro pokaže do 45° C v senci in še več.

POLJEDELSTVO — ŽIVINOREJA

Vse reke so skromne z vodno silo. Največja reka je Muluja, ki se izliva v Sredozemsko morje, v Atlantski ocean pa se izlivajo Sebu, Umer, Tensift Vadi Dra itd. Večina teh presahne v sušni sezoni. Poljedelstvo je najbolj razvito v primorskih nižinah in dolinah rek. Najpomembnejše za njegov razvoj pa so melioracije zemljišč. Poglavitni poljedelski pridelki so pšenica, ječmen, koruza, oves, proso, riž, od sadja pa mandeljni, dateljni, pomaranče in limone. Veliko površin je posajenih z oljkami in vinsko trto, iz katere teče dobro maroško vino.

Živinoreja je razvita zlasti v gorskih dolinah. Ovac in koz gojijo največ, nato sledi govedo, konji, mule, kamele in osli.

Gozdov je malo. Kjer pa so, raste plutovinasti hrast, cedra in raznovrstno grmovje. Uspevajo le na obronkih Atlasa. Važna je tudi samonikla trava, ki jo uporabljajo v papirni industriji, v tapetništvu in pletilstvu.

RUDNA BOGASTVA

Rudno bogastvo je bogato in raznoliko. Najvažnejši so fosfati (20 % svetovne proizvodnje). Velika nahajališča so pri Khouribgu in Kaškattu. Zaradi teh rud se je razvila velika industrija superfosfatov; te izvažajo precej nepredelanih. V manjših količinah kopljejo železovo rudo, važnejša je manganova ruda, ki jo kopljejo v Visokem Atlasu, odkoder jo z žičnico prevažajo v Marakeš. Kopljejo še svinčeno in cinkovo rudo, kobalt in podobno. Na splošno pa primanjkuje premoga. Vidno mesto v gospodarstvu zavzema tudi ribiška industrija.

GORSKI SVET

Ozemlje Maroka je v glavnem gorato. Povsem na severu se dviguje pogorje Er Rif (2400 m). Južno od njega se razteza Srednji Atlas (3751 m), na jugu je Anti Atlas (2531 m), a najvišji vrh dominira v Visokem Atlasu, to je Toukbal, 4165 m. Višji od njega na afriški celini nad ekvatorjem so samo vrhovi v Ugandi in Keniji, a to je več tisoč kilometrov od tod.

Dragi bralci, v nekaj skromnih stavkih bom skušal utrniti spomine s poti na ta vrh, kajti težko bi našel besede za vse očarljive trenutke, ki sva jih z Jožetom doživela v deželi »Djeziret el Maghreb« ali po naše »na otoku na sončnem zahodu«, kakor Arabci imenujejo Maroko in ves svet med Oceanom in saharsko puščavo.

Ko je letalo Inex-Adrie preletelo Rabat in Casablanca, naju je mučila radovednost, kakšno neki bo prvo srečanje z Afriko. Radovednost je bila potešena že čez nekaj trenutkov, ko je letalo pristalo na novem letališču v Marakešu. V obraz nama je udarila še kar znosna vročina, tam okrog 28°C; pred poletom pa sva na brniškem letališču drgetala pri 2°C pod ničlo. V 5 urah sva doživela 30°C temperaturnega preobrata in to se je poznalo tudi na bledih obrazih, ki pa so postali kmalu rdeči in skoraj rosi.

NA TLEH AFRIKE

Marakeš je eno izmed večjih maroških mest, oddaljeno 245 km od Casablance v smeri proti jugu in šteje čez 200 000 prebivalcev. Nepozaben vtis napravi na obiskovalca obisk tisoč trgovin in trgovinic v mestu, posebej pa še neznosen hrup na osrednjem trgu Džama Fna. Prili na ta trg se pravi, videti Maroko. V utesnjenih obrtnih delavnicah, ki se stiskajo druga k drugi, dokončujejo mojstri domače obrti svoje izdelke in jih v prednjem delu delavnice, ki predstavlja prodajalno, takoj prodajajo.

To je bila velika paša za oči. Oko se nikakor ne more nagledati različnih živopisnih barv, čudovitih preprog, posode, izdelkov iz bakra, torb in torbic iz kameljega usnja itd. Ker sva prehitro šla s pogledi po predmetih arabske trgovine, sva zašla v blodnjak ulic. Majhen, okrog deset let star deček, je opazil najino vznemirjenost, zato se je nama brž ponudil za vodiča. Sprejela sva ga kot rešitelja. Na najino željo nama je pokazal še bolj zapleten blodnjak pokritih ulic, kjer barvajo volno v posebnih banjah in jo nato na vrveh, razpetih od strehe do strehe nad ulico, sušijo na toplem soncu. Pisanost barv sploh ni mogoče opisati. Prepletajo se od modre do rdeče, od rdeče do zelene itd.

Vodil naju je še po številnih trgovinah in nama ob kupovanju spominkov razkazoval najboljše trgovine. V eni takšnih trgovin sva opazila, da najin vodič trgovcem ni bil preveč pri srcu, kajti povsod, ko ga je prodajalec zagledal, ga je ozmerjal in spodil. Šele po obisku nekaterih drugih trgovin sva doumela, zakaj ga ne marajo videti s turisti. Ko sem na vse načine obračal ženske torbice iz kamelje kože, prodajalec mi je povedal tudi ceno, me je fantič krepko vščipnil v nadlaket in to je bil znak, da stvar ni dobra, da je predraga. S tem si je fantič pri turistih pridobil zaupanje in s tem seveda več bakšiša. Vendar bolj kot mene, sem jaz vščipnil njega, ko sem dodal še nežno klofuto zato, ker mi je tatinsko segel v desni hlačni žep in hotel zbežati s 100 dirhamskim bankovcem.

Na veliki ploščadi tržnice, pred stojnicami banan in oranž, naju je najbolj pritegnil krotilec kač. Za dva dirhama sva ga lahko tudi fotografirala. Okrog rok in vratu je imel oviti dve dolgi kači, ki sta sikali na vse strani. Krepko sem odskočil, ko mi je hotel eno oviti okrog vratu. Še bi ga fotografiral, vendar sem iz previdnosti raje ušel, ker se je proti meni pomikala skupina »muzikantov«, ki bi jih moral poslušati. Plačal sem jim samo za fotografiranje in ob takih »blagajnah« se je žep hitro praznil. Če sva povsod hodila molče, sva se morala ob dreserju opic pošteno nasmejati. Neugotovljeno število jih je skakalo po obrabljeni mizi, kjer so izvajale različne vragolije. Konec najinega pohoda po Marakešu je bil obisk pri čarovniku. Z ostrim glasom in kriljenjem z rokami je hotel vplivati na duševnost v polkrogu sedečim radovednožem. Kljub neprekinjenemu

govorjenju je slišal, da je šklocnil sprožilec na mojem fotoaparatu. In že je zahteval plačilo. V tistem trenutku je bil okrog mene sklenjen krog odraslih moških. Dva izmed njih sta imela pri mojih nogah dolgo vrstico in bankovec; le-tega je prvi pritiskal k tlom. Ko je drugi potegnil za vrstico, bankovca ni bilo nikjer več, nato se je spet prikazal in spet izginil... Skoraj plašnih oči in nekoliko v zadregi sem se izmuznil iz kroga, poiskal Jožeta in zapustila sva tržnico ter odšla pod košatimi palmami proti avtobusni postaji.

Avtobus, naložen s 109 potniki in s prav toliko kosi prtljage, je drvel po ravni cesti mimo dateljevih nasadov in drevoredov kaktusov v 52 km oddaljeni kraj Asni, ki leži na višini 1218 m. V hotelu »Toubkal« je bila naša baza. Ker sva bila vedno pri »ta zadnjih«, sva v hotelu morala prespati na tleh v novem hotelskem prizidku. Pod odprtimi oknom so se sprehajale štorkije, ki prezimujejo v teh krajih. Nekoliko pozneje kot mi se bodo vrstile v naše Prekmurje. Škoda, da nisem iz Prekmurja, mogoče bi katero izmed njih prepoznal. Notranjost hotela je lepo urejena. Vse je v stilu arabske arhitekture, na tisoče izrezljanih ornametov na stropu, stebrih in zidovih.

Ob večerih se je ob hotelu zbrala vsa pisana družina domačinov in nas — planincev. Trgovali smo s spominki edine vrste v teh planinah, z minerali.

Otroci jih ponujajo v najrazličnejših barvah in velikostih. Pri tem pa znajo postaviti visoko ceno, ki jo lahko po dolgem prekanju zbijesh tudi na desetino. To pisano kamenje nabirajo po obronkih Atlasa; lepšega, bolj svetlečega v vijoličastih kristalih pa kopljejo iz globine tudi do enega metra. Na območju Asnija živijo pretežno saharški Arabci, nomadi, ki so prišli semkaj iz Sahare. Ta ni daleč od tod. Zemljo so jim dodelili že tukaj živeči Berberi. Tako so si saharški Arabci začeli graditi hiše na podarjeni zemlji drugo ob drugi in s tem, ko se je množila družina, se je širila tudi vas. Tako so na obronkih Atlasa nastajale vasi, strnjena naselja iz rjavega blata. Leže po gričih do višine nad 2000 m visoko. Preživljajo se predvsem z živinorejo. Na skopi zemlji z malo zelenja si ovce in koze iščejo hrano prav do snežne meje. Lastniki namakanih travnikov pa gojijo tudi po kravo ali dve.

Raznobarvne minerale nam prodaja tud visok temnopolt fant 18 let, nakodranih dolgih las, čedne zunanosti in solidnega obnašanja. Pove, da je sin matere Berberke, oče pa je Arabec. Preživlja se s prodajo mineralov, ki mu je edini vir zaslužka. Pri stalinah stikih s tujci se je naučil francosko, angleško in nemško. Tako s trgovino nima težav. Najbolj živahno postane tedaj, ko se nad Asni spušča mrak. Skupine žena z velikimi glinastimi vrči na ramenih odhajajo iz vasi k reki po vodo. Tarča naših kamer so. Starejše se previdno odmikajo, obračajo hrbet, medtem ko nam mlajše v dolgih pisanih krilih, velikih črnih oči in močno obarvanih ustnic stojijo pred objektivom. Nato od nas zahtevajo bonbone, čokolado in denar. Spet se odnekod pripepe zgovoren fantič in potegne Jožeta za rokav. Tako bolj na uho mu zašepeta, da ima doma sestro. Ne bo mu žal, če pojde z njim, še predrago ne bo! Jože pa se samo zasmeji in namigne še meni. Medtem se je nad Asni spustila noč. Naslednji dan bo lepše in zanimivše. S prijaznimi Berberi in natovorjenimi mulami bomo krenili proti temni gori. Se jutri moramo priti na vrh!

Ob petih zjutraj stlačiva v nahrbtnik vse konzerve, puloverje, močno posušen kruh in plastično vrečko s filmi, drugo prtljago pa potisneva v kot in zakleneva sobo. Najin z brado porasli »cimer« je že zdavnaj odšel na plano. V sobi na tleh smo spali namreč trije. Spustiva se po stopnicah v jedilnico in naročiva kavo. Natakari, mlad Arabec, nama postreže kar v dolgih sivih spodnjih hlačah. Verjetno se mu za nekaj tistih kavnihih gostov ni splačalo obleči hlače. Ta čas je pred vrata hotela pridrvel kombi. Za vsako ceno sva hotela biti enkrat med prvimi, zato sva nemudoma splezala v njegov zadek in se pomaknila naprej do šoferja. To bova imela lep razgled skozi vetrobransko steklo, saj drugih oken ta kombi sploh ni imel. Bil je brez sedežev, temen prostor med tremi stenami, kot živinski vagon. Za nama so se »nabijali« še drugi. Točno 32 nas je bilo v kombiju. Če bi kdo odgrnil streho, bi pomislil na sardine, ki »stojajo«. Za krmilo je sedel mlad fant, prižgal dolgo cigareto in pognal motor. Vozilo se je brez težav premaknilo in odpeljalo sva se proti Imlilu, v 17 km oddaljeno vasico na višini 1740 metrov, kjer se začenja pot na Toubkal. Le nekaj kilometrov je bilo asfalta, nato pa je cesta prešla v ozek makadamski pas ob robu strmega pobočja. Globoko v soteski je leno tekla Imlinščica. Ko je bilo asfalta konec, je bilo tudi konec udobne vožnje. Makadamska pot je bila zelo ozka, avto pa tako širok. Precej bolj širok kot cesta. Vsaj zdelo se nam je tako. Že po prvih šoferjevih zavojih nad prepadi sem se spomnil vrlih himalajcev in njihovega pripovedovanja o drznih šoferjih tovornjakov. Sedaj sem se na podobni vožnji znašel sam in rad jim verjamem, da je tako, kot so pripovedovali. Naš šofer je »stopil na gas do daske«, in začel voziti po cesti tam, kjer je bilo najmanj kamenja. Ker pa je bilo kamenja zmeraj dovolj na desni, je vozil zmeraj po skrajni levi tik nad prepadi. Na ovinkih je vozilo divje poskakovalo in se nagibalo s tolikšno težo. Nam, ki smo imeli priložnost gledati skozi vetrobransko steklo, je zastajal dih. Požvižgala sva se na razgled. Od časa do časa smo se zgrabili za ramena in kadar

je šlo levo kolo morda le za centimeter nad prepadom, smo zamižali in vzdihnili. Sofer nas je tedaj pogledal brez vsakršne prizadetosti. V vozilu je nastala popolna zmeda. Premetavalo nas je sem in tja. Še v temi so čutili divjo vožnjo.

»Daj, reci mu, naj vozi bolj desno,« sem slišal z leve, takoj nato pa rahel vzdih »joj«, ko smo švignili čez mlakužo na cesti in se dno soteske ni videlo.

»Pusti ga, saj mora vedeti, kako se vozi,« je prvega potolažil drugi in dodal: »Saj verjetno nismo mi prvi potniki, ki nas tako vozi, tudi drugi so srečno prispeli v Imlil.« Da bi se še trdneje držal, sem poprijel debelo žensko nogo poleg sebe in jo stisnil pod pazduho. Prijel sem jo s prekrižanimi rokami in izbulil oči v kilometrski števec, da bi videl, kdaj neki bo konec te pustolovske vožnje. Za vsak prevoženi kilometer sem ostalim glasno poročal, koliko še imamo do cilja. Nekdo je skušal biti duhovit, pa je vprašal, če imam pod pazduho morda rezervno nogo. Verjetno bom potreboval kar dve in še kaj več, če bo zmanjkalo ceste pod kolezi, sem pomislil, ne da bi odgovoril. Le grenko sem se nasmejal, enako pa vsi drugi, ki so prisluhnili dialogu.

MIMO UTRDB TUJSKE LEGIJE

Na koncu makadamske poti, ki je polagoma že prehajala v kolovoz, se je pred nami razgrnilo naselje, stisnjeno v breg. To je Imlil. Nekaj koč, bife in restavracija, zgodaj zjutraj še vse zaprto. Pogled navzgor v sotesko Imlinščice je ponujal bele vrhove Atlasa, ki se zdijo čisto blizu. Čaka nas karavana z mulami in konji. Nosači se takoj zgnetejo okoli posameznikov in s prtljago polnijo hrbte živali. Šest nahrbtnikov zmore en konj ali mula. Prav do snežne meje bodo nosači šli prazni za živalmi, tam pa bodo bremena prevzeli sami. Preden se naravnamo na ozko pot med debela debela listavcev, si marsikateri nasrta popravi srajco pod pazduho in hoče prikriti široke mokre madeže znojja. Pa ne od napora, ampak od vratolomne vožnje, zaradi katere so se nakodrali tudi živci. Minle so štiri ure zmerne hoje. Najprej po gladkih vaških poteh, nato čez grušč, ki ga je na majhno ravnico nanesla hudourniška Imlinščica. Ob starih utrdbah tujske legije, je pot zavila strmo navzgor, mimo pastirjevih kozjih čred in prečkala večji potok. Prav tam, kjer je pot prečkala potok in je bilo z leve videti majhen potoček kot pritok, se je med kamenjem prikazalo nekaj bornih koč z ravno ilovnat streho. Na naše veliko začudenje je v ozki »ulici« mož srednjih let prodajal dragoceno coca-colo. Dali smo duška svojim oznojenim telesom in izpraznili na ducate steklenic. Na drugi strani potočka je po kamnih poležavala nomadska družina v pisanih živobarvnih oblačilih. Ko sem se jim hotel približati s fotoaparatom, so se brž poskrili v veliko votlino. Votlina, velika 5 x 5 metrov, je bila belo pobarvana, na vrhu pa je plapolala državna maroška zastava. Nasploh je zanimivo to, da si državno zastavo lahko videl povsod, na skali v tem gorskem svetu in na strehah avtobusov na marakeških ulicah.

VRHU NAPROTI

Se preden pridemo do snežne meje, se je začel oglašati želodec. Zmeraj bolj je krulilo v njem, potešiti pa ga nisva mogla s čim, kajti zdržljive mule so prenesle najin nahrbtnik že daleč gor v strmino. Za okrepitev sva tu in tam poprosila za sok najine sopotnike, ki so stvar obrnili pametneje kot midva. Smilila sva se svetlolasi Lili in Piki Nogavički z dvema čopkoma spletenih las do ramen, ki sta pogumno korakali pred nama. Pri studencu, kjer sva dohitela nosače, sva našla svoj nahrbtnik. Mule so bile razbremenjene in po končani malici obeh kategorij popotnikov, planincev in nosačev, smo zagazili v južni sneg in v zgodnjem popoldnevu prišli do koč Neltner na višini 3207 metrov. Njena kapaciteta je za 35 oseb, nas pa se je nagnetlo kar 109. Zgrajena je bila leta 1938. Postavila jo je francoska sekcija za planinstvo. Sonce je vse močnejše pripekalo. Vročine nevajeno kožo sva zadnji trenutek, zdaj vem, da že prepozno, zavarovala z debelo plastjo kreme. Čoprav so se nekatere skupine odločile, da bodo ta dan počivale, sva midva hotela preizkusiti svojo kondicijo in še isti dan priti na glavni vrh. Polna novih moči in kalorij, ki sva jih črpala iz nahrbtnika, sva se zapodila za skupino, ki je pravkar odhajala na vrh. Nadelane poti ni bilo nikjer. Pot smo si iskali sami v smeri, kjer smo ves čas opazovali vrh: Najprej čez nekaj manjših snežišč, mimo ledenega slapa, strmo navkreber po zdrobljenem umazano rjavem kamenju v majhno krnico. Prečkali smo še eno strmo z zmrznjenim snegom pokrito pobočje in ob prihodu na greben že čutili, da nam srce močno bije. 4000 metrov! Zrak je bil vse redkejši in pljuča niso več dovoljevala pospeškov. Hitreje si hotel navzgor, prej si moral sesti in počivati, dokler ni razbijanje v prsih ponehalo. Od vzhoda se je hitro približevala noč, zato je bila vsaka minuta dragocena.

Na vrhu Toubkala, 4165 m

TOUBKAL, 4165 metrov

Ura je pol sedmih zvečer. Z Jožetom stopiva ob leseno piramido na vrhu in si stisneva roki. Stiskajo jih tudi drugi nama in midva njim. Tisti trenutek je pozabljeno vse. Kot da bi se topilo telo, tako toplo zagomazi po vsem telesu. Toplo je tudi v dlaneh, v čevljih, v ušesih, v srcu. Toplo je tudi sonce, čeprav le še kot rdeča žoga lebdi na obzorju. Ko se potopi nekje v Atlantski ocean, je noč že skočila sem čez saharso puščavo. Plazi se po obronkih Anti Atlasa in zakriva oaze. Mi smo na Visokem Atlasu, na njegovi najvišji konici — TOUBKALU, 4165 metrov visoko, v diagonalnem središču Maroka. Razgrnem zemljevid in gledam barve na njem. Samo tam na vzhodnem robu Afrike bi lahko bili še višje. V Etiopiji, Keniji, 6000 km od tod. Hrepenenje po gori je poplačano z zadovoljstvom in niti mraz, ki je prišel z nočjo, naju ne more pognati v dolino. Se dolgo stojiva ob znamenju, fotografirava in nabirava kamenčke, ko nad Asnijem zasveti prva zvezda in se grebeni še ostreje zarišejo na zahodnem horizontu. Umakneva se pod greben. Tu je v mraku obstalo dekle in prosilo je za pomoč. Zelela je priti na goro. Kratek pomenek in že to je bilo dovolj, da je sama odšla naprej. V dolgih skokih sva hitro izgubljala na višini. Po lastni smeri sva prišla v krnico; tu naju je ujela trda noč. Skupina se je razbila. Uničil jo je cilj. Le posamezni glasovi so se odbijali od temnih sten, ko so si posamezniki utirali najkrajšo pot v kočo. Sama sva brez svetilke tavalu po kamenju, se spotikala, padala in za las ušla zdrsu čez ledeni slap. Jože ga je še pravi hip opazil; stopil je z njegovega praga. Pri sestopu sva se ravnala po svetlih lučkah, ki so označevale kočo Neitner. Po prihodu do koče sva najprej pregledala obtolčene goleni, obrisala kri in strmela v breg, odkoder so prihajali že tudi drugi. Nekomu je še poslednjič zdrsnilo, da se je z vso hitrostjo zapeljal po zadnjici po zmrznjenem snegu proti potoku ob koči. Stevilne popotnike je pogoltnila koča in spet sva bila pri »ta zadnjih«. Noč je bila neznansko dolga. Kot v konzervni škatli sva se stiskala v hladnem kotu na betonskih tleh. Jožetu je skozi špranjo v zidu pihalo po utrujenem hrbtu vso noč...

Zadnji dan bivanja v Maroku je bil najkrajši. Morda zaradi slovesa od rjavih sten, hribov, kaktusov in kamel. V spominu so ostali sprehodi po blodnjaku ulic in uličic, srečanja s krotilci kač in dreserji opic. Kar težko se je bilo posloviti od gajev, oljčnih nasadov. Ostal je spomin na arabsko arhitekturo in na gnečo arabskega sveta.

ACONCAGUA, SREČNA GORA

BOGDAN BIŠČAK

Ležal sem v šotoru in buljil v strop. Glava mi je bila povsem prazna, nobena misel ni več hotela vanjo. Vselej, ko sem se vzdignil, da bi pogledal, kaj se dogaja zunaj, je bil za to potreben pravi duševni in telesni napor. Sicer pa zunaj tudi nisem imel kaj iskati. Vsi, kar nas je ostalo v bazi, smo že izgubili voljo do pogovorov, tako da sem hodil le še v kuhinjo. Tudi tam je bilo razpoloženje klavirno, saj so konzerve, ki so edine še ostale, že povsod silile iz nas. Mineval je že šesti dan, odkar smo se vrnili iz stene in ves ta čas smo brez dela poležavali po šotorih, kar nam je vsem pobralo telesne moči, predvsem pa nam je vzelo zanimanje za okolico, razen seveda za vrnitev v dolino. Spočetka so nas držali v napetosti vsaj fantje, ki so v južnem vrhu končevali novo smer, zdaj pa ni bilo prav ničesar več, kar bi nas držalo pokonci. Z zavistjo sem gledal oba Američana, ki sta se napolnila navzdol v Puente del Inca k zdravniku, ker so enega zdelovali hemeroidi. Želel sem jima srečno pot, potem pa kot vsakokrat, kadar sem zlezal iz šotora, usmeril pogled čez puščavo v točko, kjer naj bi se prikazale mule. Seveda jih ni bilo in stopil sem v kuhinjo in se sprijaznil z mislijo, da bomo najbrž še en dan čakali nanje. Dani je jedel riž in že sem se mu hotel pridružiti, ko mi je povedal, da ga je »zabelil« s kavo (grenko, ker že dalj časa nismo imeli več sladkorja), saj drugega ni imel na razpolago. Poskusil sem, pa so se mi še konzerve zazdele boljše od tiste čorbe.

Kasneje, popoldan, so prišli štirje Argentinci in prinesli novico, ki smo jo tako željno čakali: mule prihajajo. Ko bi dobili injekcijo poživila, bi gotovo ne postali bolj živahni, kot smo bili tedaj. Dve uri potem smo že naložili tovore in krenili navzdol. Niti ozri se nisem na steno, ki mi je toliko časa predstavljala več kot karkoli drugega na svetu. Bilo mi je dovolj te puščave in njenega prahu, tega neznansko grdega, rjavega ledenika in preperelih gora nad njim. Pogledal sem prijatelje in videl, da tudi oni nimajo sentimentalnih spominov na goro, ampak so le veseli, da bo kmalu vse to za nami.

Kako vse drugače je bilo, ko smo prvega dne prihajali v ta svet. Gledali smo steno, ki se je počasi odkrivala našim očem izza grebena Cerro Mirador, in divjali naprej, da bi čimprej imeli celo pred seboj. Navdušenje nad prizorom se je čutilo v besedah slehernega, pa naj so bile te še tako preproste, in vznemirjenost pred vzponom nas je prevzemala tedaj. Trinajst dni, ki smo jih porabili za aklimatizacijo, je teklo vse počasneje. Dvomi, ki so se ob preučevanju stene in ob bobnenju plazov naselili v nas, so to vznemirjenost še okrepili, da je počasi prerasla v napetost, ki bi se lahko spostila le z dejanjem. Vzpon je vsaj zame vedno bolj pomenil rešitev pred moro, ki je vse bolj pritiskala name in sem se je lahko znebil le z odgovorom na vprašanje, ali sem sposoben opraviti ta vzpon.

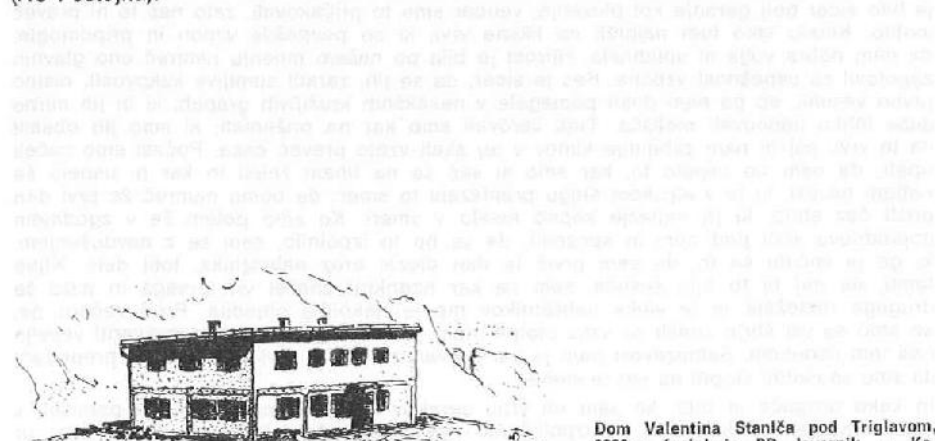
Kako vse še bolj drugače je bilo tisti dan, ko smo končno pričeli plezati. Prava razigranost se me je polotila pod steno, nobene tesnobe, obvezne spremljevalke vseh težkih vzponov, nisem čutil v sebi. Tudi potem, ko smo zgoraj, na stiku naše in Messnerjeve variante, naložili v nahrbtnike opremo, ki smo jo pred dvema dnevoma prinesli tja in sem kar klečnil pod vso tisto težo, me dobro razpoloženje ni zapustilo. Plezanje je bilo sicer bolj garanje kot plezanje, vendar smo to pričakovali, zato nas to ni preveč motilo. Kmalu smo tudi naleteli na fiksne vrvi, ki so pospešile vzpon in pripomogle, da nam dobra volja ni splahnela. Hitrost je bila po našem mnenju namreč eno glavnih zagotovil za uspešnost vzpona. Res je sicer, da se jih, zaradi sumljive kakovosti, nismo ravno veselili, so pa nam dosti pomagale v nekakšnih krušljivih grapah, ki bi jih mirne duše lahko imenovali melišča. Tudi varovali smo kar na prižemah, ki smo jih obesili na te vrvi, saj bi nam zabijanje klinov v tej skali vzelo preveč časa. Počasi smo začeli upati, da nam bo uspelo to, kar smo si več sa na tistem želeli in kar ni uspelo še nobeni navezi, ki je v alpskem slogu preplezala to smer: da bomo namreč že prvi dan prišli čez stolp, ki je najtežje kopno mesto v smeri. Ko smo potem že v zgodnjem popoldnevu stali pod njim in spoznali, da se bo to izpolnilo, sem se z navdušenjem, ki ga je večalo še to, da sem prvič ta dan plezal brez nahrbtnika, lotil dela. Kljub temu, da naj bi to bila šestica, sem se kar naenkrat znašel vrh prvega in nato še drugega raztežaja in le vleka nahrbtnikov me je nekoliko ohladila. Proti večeru pa, ko smo se vsi štirje znašli na vrhu stolpa, nam nič na svetu ni moglo pokvariti veselja nad tem uspehom. Samozavest nam je kar preveč zrastle in prvič sem postal prepričan, da smo sposobni stopiti na vrh te stene.

In kako drugače je bilo, ko sem na vrhu serakov sedel na nahrbtniku in pomislil, s kako neverjetnimi kontrasti v razpoloženju nas preseneča tale stena. Sele nekaj ur je bilo, odkar smo zjutraj brez besed urejali nahrbtnike in s tesnobo gledali navzgor v ledne odlome, med katerimi naj bi poiskali prehod na ledenik. Spominjali smo se

včerajšnjega prečenja pod njimi, ko smo zaradi pokanja ledu hiteli, da je bilo že nevarno, da bi storili kakšno neumnost. Pred očmi so mi bili velikanski plazovi, ki smo jih opazovali še v bazi in so bili tedaj za nas le paša za oči, tokrat pa smo se ob vsakem poku zdrznili kot preplašeni zajci. Pomislil sem, da smo pravzaprav ravnali nerazsodno, saj smo vedeli, da je v vsem času, kar smo bili tam, čez našo smer zdrsnil en sam plaz, vendar nas pokanje nad nami ni ravno zmodrilo. Tudi spodaj v bazi sta bila Žare in Jože v skrbih zaradi plazov in Žare nas je že drugi dan zjutraj prosil, naj se mu javimo po radlu po vsakem večjem plazu, če nas iz baze ne bi videli. Tisto noč je namreč grmel plaz iz serakov in do jutra nista vedela, če se nas je dotaknil ali ne. Vse to se mi je motalo po glavi, ko smo se lotili plezanja. Dva raztežaja prečnice v skoraj navpičnem, izredno krhkem ledu, ki je ob udarcu cepina pršil v tako velikih kosih, da so nam grozili izpodbiti noge, sta nas pripeljala v položnejši del serakov. Če temu dodamo še višino 6000 m in še vedno pretežke nahrbtnike, je bila naša jutranja tesnoba povsem upravičena. Sredi vsega tega se mi je odpela še dereza, ki pa mi jo je, ko sem lovil ravnotežje, le uspelo zapeti z eno roko. Bili so to res napeti trenutki, ki pa smo jih potem, po še dveh raztežajih položnejšega ledu, na vrhu serakov, povsem drugače podoživljali. Vedeli smo, da so glavne težave in nevarnosti za nami, da vse do grebena ni več tehničnih težav, ki bi nas lahko zaustavile in pričeli smo se navajati na misel, da bomo preplezali južno steno Aconcague in da se bo to zgodilo prav kmalu. Vsaj zame so bili to najlepši trenutki celotne odprave, verjetno pa tudi Igor, Milan in Slavc niso občutili tega dosti drugače. Posebej smo se veselili tudi tega, da smo lahko zdaj, ko smo vedeli, da bomo verjetno že naslednji dan na vrhu, pometali iz nahrbtnikov vso težjo hrano in železje. Vedeli smo, da bomo od tu naprej višino vedno bolj čutili in bo vsaka olajšava na hrbtu še kako dobrodošla.

Vse skupaj, namreč tisti občutki, ki so me nadlegovali ob odhodu iz baze, vse to se je začelo že na grebenu. Ves čas, ko smo gazili sneg na izstopnem snežišču in pobirali korake proti 7000 m, je v meni popuščala tista običajna nestrpnost, ki sicer nastopi pod izstopom, tokrat pa nas je zgrabila že 1000 m pod njim, ko smo prišli čez serake. Ko smo se potem utrujeni zvalili čez greben, sem zaman čakal na tisti občutek zadoščenja, za katerega sem ves časupal, da ne bo manjkal, kot še vselej — doslej. Splezali smo eno-najvišjih in najbolj znanih sten na svetu pa se v meni ni zgodilo prav nič posebnega. Pomislil sem, da je to cena, ki jo plačujemo o našem tako srečno tekočem vzponu, ki nam ni postregel z vso tisto izbiro težav, ki smo jih poznali iz prebiranja in poslušanja raznih »višinskih« zgozbic. Čez nas niso drsli plazovi, nismo zmrzovali, višina nam ni pobirala zadnjih atomov moči; vse to je v mojih očeh zmanjševalo vrednost naporov, ki smo jih vložili v ta vzpon. Zdaj pa mislim, da je glavni vzrok takega razpoloženja tisti, ki ga je Nejc Zaplotnik tako poetično razložil v svoji misli o poti in cilju; vzrok, ki nam ne dovoli, da bi čutili zadoščenje v tem, kar je že doseženo in zaradi česar nas prevzame vznemirjenje le, ko gre za cilje, ki so še pred nami. In ko se tistega dne ob odhodu nisem ozrl proti steni, sem mislil na vse tiste vzpone, ki jih bom še opravil; nekoč mi bodo skupaj pomenili to, kar pri enem samem lahko le slutim.

Vzpon po francoski smeri z Messnerjevo varianto v J steni Aconcague; 19.—22. 1. 1982 opravili Milan Cernilogar, Slavko Svetličič (AO Idrija), Igor Škamperle, Bogdan Biščak (AO Postojna).

Dom Valentina Stančiča pod Triglavom, 2332 m (oskrbuje PD Javornik — Ko-roška Bela)

Vinjeta H. Drofenik

TRIJE BRATJE, TRIJE ČASTILCI GORA – MARKO, MATJAŽ IN MATEJ

MATEJ ŠURC

Marko: »Moja želja, moje hrepenenje je hotelo premagati zapoved, hotelo je tja gor, med temnozeleno rušje, pod tiste stene. Prišlo je sonce in z njim je napočil čas, ki se ne vrne več. Gresta z mano?«

Matjaž: »Odločil sem se, da se jima pridružim. Niti ne vem zakaj, morda le zaradi lepega vremena. Ali pa zaradi tihe želje: Videti od blizu gore in gledati z višine v dolino. Nikoli še nisem imel priložnosti, da bi stopil na dvatisočmetrski vrh.«

Bilo je toplo: že vroče je postajalo. Sonce je vzšlo, gore so zažarele v objemu srebrnozlatih žarkov in se otresle pajčolane teme. Čez grebene je zavel prijeten poletni vetrič. Tik nad nami se je mrko pel v nebo mogočni Tosc. S svojimi širokimi pleči je trgal tanke bele meglice, ki so se gnale v pobočje njegovega veličanstva, in jih delil soncu v slasten požirek. Vso pot, ko smo se prebijali po brezpotju, skozi gosto podrast, proti Vrtači, nas je spremljal z mirnim očesom svojih neoskrunjenih, skrivnostnih globočin. Matjaž: »Strah me je bilo. Gozd mi je bil tako tuj, tako mračen, da so sončni žarki komaj prodrli skozi goste veje. Drevesa so bila utrjena, gola in brez življenja. Še večjo grozo so mi povzročile kosti, ki so štrlele iz suhega listja. Marko jih je pobral in začel tolči drugo ob drugo.«

Suh zvok kosti, temačen gozd in Matjažev bled obraz so mi dali imeniten »navdih«: »Kakšno naključje, gotovo so to kosti naše praprababice... Prav tu je včasih majarila, a ne Marko.«

»Mhm...«

»Veš, Matjaž, stari ljudje vedo povedati, da je zašla, ko je kravo iskala, oh uboga dobra praprababica.«

»Kaj pa, če so le živalske, od kakšne srne ali...«

»Oh, kje pa, original človeške so, kar Marka vprašaj.«

On je le pokimal. Dobro, da Matjaž ni videl, kako so se mu ličnice narahlo privzdignile v nasmešek.

»Da, da Matjaž,« sem mu dejal v stilu kakega starega očca, »taka so pota našega bednega življenja; garaš vse življenje, potem pa tvoje kosti postanejo igralni instrument. Tvoje kosti bodo verjetno pripravne za flavto...«

»Tiho bodi!«

Naslednje jutro je Matjaž rekel:

»Sanjal sem o kosteh. Povsod same kosti, ob poti so se mi nastavljale bele lobanje, kar hodil sem po kosteh. Še na drevesih so namesto listov visele kosti.«

Vrtača je nenavadna planina. To je mala jasa z enim samim pastirskim stanom, ki je že zdavnaj odslužil. Le potoček, ki teče čez jaso, daje planini življenje. Vse je zapuščeno, povsod tišina... Marko je vneto iskal lovsko pot. Med brskanjem po ščavju je na palico nataknil, še tega se je manjkalo, modrasa. Zmagoslavno je dvignil palico. Modrasa je prepričal naravnost skozi glavo, da se je krivil in se v smrtnih krčih zvijal okoli palice. Prepozno sem zamižal. Že se mi je začelo v glavi vrtinčiti.

»Kot da bi lezel po meni. Pod nogami mi je nekaj zagomazelo... brrr. Matjaž, Matjažek, lepo te prosim hodi pred mano, vse naredim zate, nikoli več te ne bom dražil. Samo pojdiva odtod s te prekleto Vrtače, hitro. (Pravo mučenje, modrasa in mene.)

S precejšnjimi napori smo premagali strmo lovsko stezo. (Lovska je bila samo za Marka, midva nisva videla nobene poti razen, če lovska steza ne pomeni vsakršnega brezpotja.)

Pozneje sem zvedel, da tu nekje res drži steza, ampak ne lovska. To pot sta bohinjska moža Janko Ravnik in njegov tovariš Valentin Hodnik iz Fužine nadelala sama, da bi zbližala to kačjo Vrtačo z Velim poljem.

Mi smo stopili v pravilnični svet macesnov, med dišeče rušje, med orumenelo travo, na poljane svetlega sonca in se zazrli v temnomodro nebo. Gotovo se je nama z Matjažem v začetku zdelo vse tuje, toda kmalu sva tudi midva, tako kot Marko, s tistim koščkom naše dežele postala prijatelja, dobra prijatelja. Čez zeleno Mišeljko planino je držala naša pot, pod sinjim obokom neba je pelo naše srce in naša želja, videti te lepote še bolj blizu, je postala neustavljiva. Narava je cvetela v svoji večni idili v igri in borbi življenja, ki je tu zgoraj teklo enakomerno iz dneva v dan... Tudi ta dan, ko so šli trije radovedni bratje v njeno naročje. Za hip smo postali na planini ob tistem temnem jezerčku. Bili smo utrjeni in žejni. Oči so nam nemirno begale sem ter tja. Zagledali smo gamsa. Matjaž je zaklical:

»Poglejta, konj, oh ne, gams, gams. Tako blizu, prvič v življenju. Marko, slikaj, tako dobro se je postavil.«

»Še na smeh se drži,« sem mu vskočil v besedo.

Gams je ponosno dvignil glavo in se elegantno, na svoj način, pogнал čez prvo vzpetino in izginil.

Odšli smo proti samotni velski dolini, proti Mišelji vrhu. Sonce je žgalo in nam pilo moči. Ko smo prilezli pod steno, smo bili taki, kot ožete ilimone. Vse je dišalo po smoli, zrak je migetal v sončni pripekli, belo kamenje je bilo vroče. Molče smo sedeli v senci previsnih skal.

Na travni vesini je cvetela roža. Z rokami sem se hotel dotakniti nežnega cveta, a glej, pogled mi je obstal na majhnem trupelcu črnorumenega čmrlija. Ozrl sem se okoli sebe in zagledal med travo razkopan košček zemlje, med katero so ležali ubogi kosmatinčki. Mrtvi! Sonce je iz njih izpilo zadnjo kapljico življenja. Položil sem jih v jamico in jih pokril z ručo, na kateri je cvetela roža.

Marko se je pripravljaj za vstop v steno, Matjaž pa je bil preveč utrujen, da bi opazil moje početje. Obotavljajoče sem se zazrl v rob stene in zaslutil strašno globino pod njim. Pred očmi sem še vedno imel tista drobna bitjeca brez življenja. Omahujoče sem začel brskati po nahrbtniku in si grizel ustnice. Marko me še vprašal ni, če grem z njim; samo v obraz me je pogledal.

Marko: »Odlučil sem se, da preplezam steno, čeprav sem ostal brez soplezalca. Neugnana želja, hotenje, vse je gorelo samo za tisti navpični zid. Ogromni sivi skladi so se dvigali nad mano. Govoril sem si, saj ni težko, celo položno se mi je zdelo, zgoraj pa bo že kako šlo. Hitro sem bil čez melišče, hitro je bil za mano prvi raztežaj. Za trenutek sem se ustavil. Ne vem, kaj se je premaknilo v meni, kaj mi je ležalo v srcu...? Jokal sem v steni, prvič v življenju... Zaradi sreče...? Tu sem srečen, tu v hribih, v steni; ko bi mogel za vedno ostati tvoj, gora.

Ne vem, kako sem plezal, le globoko v duši sem čutil dotik razgretih skal. Tako lepo se jih je dotakniti, tako nežne ste...«

V naslednjem raztežaju je stena postala previsna, rdeča skala se je začela drobiti. S skrajnimi napori se je pregoľjufal na ozko polico. Bil je v težavnem položaju; nahrbtnik ga je vlekel iz previsne stene, z rokami in nogami se je zagodzil v široke počti in ostre zajede, ki so postajale centimeter za centimetrom bolj plitve in so se na koncu porazgubile. Pred njim je vstala neprehodna gladka plošča. Brezupno! Potem pa je kakih deset metrov nižje, bolj v levo, zagledal velik poševen kamin, edini up. Po obrazu mu je teknel pot od vročine in napora, ki ga je moral vložiti za tisto prekleto prečenje po komaj opazni krušljivi polički. Kar zagnal se je v kamin, tako srečen, tako željan stene je bil. Pozabil je na negotovost, preplaval ga je občutek svobode, veličine in zanosa. Postal je lahak. Ni opazil, kdaj mu je zmanjkalo oprimkov. Zabil je klin in razvil vrv. Tako varovan se je zdaj lahko nagnil nazaj, da si ogleda položaj. Kamin se je na koncu zožil, postal je strm, oduren, neprehoden. Zadnji trenutek si je premislil. Z velikim naporom je izplezal in se zagrizel v ozek krušljiv raz, ki ga je pripeljal na široko drnasto polico. Le še slab raztežaj lahkega plezanja ga je ločil do roba stene. Pa je raje, iz radovednosti, prečil nekoliko v levo do dolge izpostavljene police in po njej prišel na rob. Šele takrat se je zavedal, da je prečil skoraj celo severno steno Mišelji vrha.

Marko: »Gora me je razumela. Gora je velikodušna, ker jo ljubim. Drugače bi morda omahnil v boju, kot premaganec v areni, a ljubezen ni boj in stena ne arena, vse je le neusahljiva lepota, ki mi daje vse, ko prihajam ponjo v zavetje gore. Če pa je nepremagljiva gora zate cilj, ki ga želiš doseči, boš v boju premagan, pa če si tako neustrašen. Toda gledati lepoto, stopiti se z ljubeznijo stene, to ni boj, za to ni treba imeti poguma, le voljo duha moraš imeti in neomajno ljubezen. Takrat te gora ne bo zavrgla, izdala ali celo umorila.«

Dan je bil dolg, veliko smo prehodili. Sonce je že zahajalo, ko smo se odpravili proti Vodnikovu. Marko je hodil spredaj, midva sva kolovratila daleč za njim. Matjaž je kar omahoval od utrujenosti.

Toliko lepote ponuja Velo polje ob zatonu sonca, toliko lepih trenutkov vedno doživim, zdaj pa imam sklonjeno glavo. Kako neodločen sem! Ampak Marko je rekel, da bo pretežko zame. Mogoče. A vsaj poskusil bi lahko. So res krivji samo tisti čmrlički? Dovolj, dovolj! Moči mi pohajajo, pa še žejen sem in lačen... In z Matjažem lahko zaideva s poti.

Nekje za ovinkom sem čutil kočo. Dobro, toplo Vodnikovo kočo.

Spati ponoči nisem mogel. Od prevelike utrujenosti? Brez misli sem strmел v temo. Vstal sem prej kot ostali. Me je tisto jutro nagradilo naključje, da se mi je izpolnila želja? Rodila se je nesluteno, iznenada, in pomagala najti skrito pot na goro. Odpravil sem se na Vernar. Sanje? Kakšne sanje. Nebo ni več črno, temno modro postaja in zvezde na njem ugašajo. Na vzhodu se svetlika. Prvič sem tu. Kako drugačen je svet, pa vseeno bolj domač kot v dolini. Zdaj sem že pozabil na utrujenost in na težak nahrbtnik; pot je kratka in zlozna. Naj je bilo še tako hudo, v srcu je ostala toplina, rdeča jutranja zarja, mogočni Triglav, ožarjen s škrlatno lučjo vzhajajočega sonca,

vonj po skalah in gorski travi. Tišina me je prevzela; nikoli ne bom šel v hribe z noro družbo, ki teka od koče do koče, izogibal se bom takih tovarišev, ki v svoji nemoči preklinjajo goro... Ta tišina, ki v meni vzdrami sočutje, ki vabi drobne solze v oči. Ko prislutnem tišini, natanko čujem, kako poje, kako šepeta in joče. Tišina je srebrna. Njena oblika je tako globoka, da v njej vidim pokrajino polno barv. Rad imam tišino, saj se lahko pogovarjam z njo. Nežno mi šepeta zgodbe. Brezkončno obzorje, namesto tesne sobe. Hladen vetrič, namesto vroče sape. Veter zna tako nežno božati, a zna biti grob. Včasih se zažene vame in mi mrši lase. Pri sestopu sva se z Markom srečala. Bil je že v skrbeh zame, ko sem kar na lepem izginil...

Topel je spomin na tisto jutro vrh Vernarja, pa čeprav je bilo jutro hladno. To izgine, ostane le tisti poljub tišine in drobna solza na licu. Popil jo je veter. Ne, spremenil jo je v biser in mi jo ponudil v dar za spomin.

Matjaž: »Šele, ko smo naslednji dan prišli na Jezerški preval, sem tam daleč na obzorju opazil Ograde, naš cilj. Spustili smo se v Jezerca, potem pa smo se spet začeli vzpenjati po melišču. Drobno kamenje se je vsipalo pod nami. Ko smo prišli na Lazoviški preval, smo zagledali planino Laz. Marko si ni vzel časa, da bi si oddahnil, čeprav sem bil zelo utrujen. V roke mi je porinil cepin, da bi se pri hoji opiral nanj. Pa mi ni dosti pomagal. Onadva sta bila že precej spredaj, jaz pa sem se obiral. Potem sem še padel. Z glavo sem treščil v konico cepina. Pred očmi se mi je zablistalo, potem sem za hip videl vse rdeče. Z rokami sem segel v lase in otipal nekaj vročega, lepljivega... Kri!... Heeej počakajta, Markooo!«

Marko se je obrnil, nato pa sem se obrnil še jaz:

»Štor, kako moraš biti tako nespreten. Taka neroda; daš mu cepin, se ti pa takole zakolje. Zdaj si kot kakšen ponesrečen ražnjič.«

Marko mu je s snegom izmil rano in v nahrbtniku poiskal obliž. Videl sem snežno krpo, vso rdečo od krvi, in bledega Matjaža, ki se je opiral na Marka. Na jok mu je šlo. V meni se je nekaj premaknilo. Zasmilil se mi je. Mlajši brat, ki gre prvič v hribe in prvič v življenju dobi v roke cepin... In starejši brat, bolj izkušen in »pametnejši« — se iz njega norčuje.

Spomnim se potem poti proti grebenu Ogradov. Slike se mi zdijo motne, ker so jih skalile tiste ostre in grenke besede. Matjaž je rekel, da ni tako hudo; rekel je, da ga rana samo malo peče, a gotovo ga je pekla tudi moja prenačljiva obsodba.

Matjaž: »Grebenu Ogradov je bil ozek in krušljiv. Gledal sem oddaljen vrh in se odločil, da ne grem nikamor več. Marko je že odšel naprej, da poišče najbližje prehode. Matej pa me je nazadnje le pregovoril, da grem na vrh. Navezal me je na kratko, prusikovo vrvico. Že pri prvih korakih sem se tresel in noge so mi poskakovale, kot bi bile šivalni stroj. Klecnil sem na kolena in se silovito oprijel travnate ruše. Matej mi je ponudil roko in me potegnil kvišku. Veliko mi je pomagal; kazal mi je stope in opirke, ki naj bi bili dovolj trdni za mojo težo. Najbolj strm skok sva premagala. Kmalu sva prilezla na travnato jaso. Marko se je oddahnil. Pravkar je hotel pogledati, kje se motoviliva. Povedal je, da smo skoraj na vrhu. Vrh! Vrh Ogradov, 2086 metrov. Višinski rekord, ooo!«

Silno lahkoto in razigranost sem začutil v sebi. Zaplesal bi... Z Matjažem, z gamsi, s pticami, s komerkoli. Zavriskal sem na ves glas. Nikoli prej in nikoli pozneje nisem vriskal.

»Dereš se, kot bi imel vse strune potrgane.« je smeje pripomnil Marko. Zasmejala sva se še z Matjažem.

Vsi trije smo se smejali na vrhu Ogradov. Tako je bilo takrat sredi poletja, mislim, pred šestimi leti. Marko jih je imel sedemnajst, midva pa vsak po tri leta manj. Veter je prinesel meglo in trije častilci tega večnega svetišča smo se odpravili z vrha. Sestopali smo po južni strani. Potem smo prišli na pot, ki drži v dolino, proč od naše prelepe gore, kjer se je razživel naša domišljija. Tam smo z vsem srcem zajeli življenje... In plavajoče bele oblake.

Šli smo domov...

Matjaž: »... Domov, da pogledam na zemljevid, kje vse sem hodil, da napišem spis o našem izletu.«

... In jaz: »Domov, domov. Doma se bom počleno napil vode. Kako čudovito je biti utrujen, se zlekni v senco in se predati objemu lenobe. S kakšnim zadovoljstvom potem razlagaš mimoidočim, da si videl gamse, strašne modrase, pa gorske rože, da si videl nebo bolj od blizu... Skratka, počutiš se kot pravi sin planin.«

Marko: »Ostale spomin na zlate macesne, neme stražarje planin. Tam, visoko, na ozkem grebenu, v skalnih strminah, smo se, vsak po svoje srečali z neskončnostjo, z nesmisлом. A gore so tako hotele. Ne obsojam te, gora, saj ne zahtevaš od mene tega edinega življenja, le jaz hočem svoje smrti. Toda neumno je v tebi iskati utehe, preveč nečastno je s tvojega temena romati kot večni poraženec, bolje in edino prav je, ljubiti te, gora.«

TURISTI NA TRANSVERZALI

(Tragikomična zgodba v x nadaljevanjih)

SONJA LOJEN

5. del: TRIGLAVSKA JEZERA IN MAVEC ZA SREČO

Mama je na veliko poslušala vremenske napovedi in sicer po osem do deset na dan. Bila je na robu zloma, kot se lepo reče. Vreme pač ni bilo tako, kot si je zamislila, da bi moralo biti, in dala nam je vedeti, da smo vsaj delno mi krivi za to. Je pač prihajala v tako imenovana »srednja leta«, v katerih zdaj trdno tiči in se iz njih ne more in ne more izkopati, kakor tičim jaz v puberteti (seveda tega nočem priznati, kakor tudi mama za nobeno ceno noče priznati, da je v srednjih letih — očitno je ena zelo redkih večno mladih, če ne kar edina). Če bo torej kdo hodil mimo naše hiše in zaslišal kakšno ropotanje in kresanje isker, naj ve, da so to nevihte čisto lokalnega značaja.

Torej, mama je poslušala tisti dan že osmo vremensko napoved, ki je napovedovala še kar lepo vreme.

»Lažejo, gotovo lažejo,« je z rahlo oziroma zelo živčnim prizvokom zavzdihnila. »Le kaj naj naredimo?«

Mi, (črne) ovčice, smo seveda molčali in pobožno čakali na njeno odločitev.

»Pa vedno se moram odločiti sama,« se je pritoževala.

Smo že vedeli, zakaj se mora vedno odločiti sama. Če bi se namreč odločili mi, pa potem ne bi bilo vse tako, kot si je mama predstavljala, bi nas zasula z ognjem in žveplom. Zato je bolje, da vso stvar prepustimo njej.

Zdaj je bila v dvomih. Če bi se vremenarji zmotili, bi besnela. Če se ne bi zmotili, mi bi pa ostali doma, bi besnela še huje. Torej smo bili »napeti« vsi razen Janje, ki je bila dovolj daleč, da vplivi mamine dobre oziroma slabe volje niso segali do nje.

Pa smo vseeno šli. Z dežjem smo resda imeli že nekaj zoprnih izkušenj, ki pa nas niso kaj prida izučile, a nas to ni motilo. Sicer pa, smo si rekli: Nismo iz sladkorja. Tako smo se naslednje jutro stlačili v takrat še hudo imenitni Pohorje express.

Tovarišici, ki sta delili bonbone, sta nemalo osupnili, ko smo si Janja, Gorazd in jaz nagrabili neskončno zalogo bonbončkov, ki naj bi zadostovala za mučno pot do Ljubljane.

V tistih časih je bila Ljubljana zame še prava obljubljena dežela predvsem zaradi Konditorja na Miklošičevi, Tivolija, Brončka in živalskega vrta. Sramota za Maribor in dokaz, da sem bila še majhna, neumna. Čez Maribor in Duplex ga ja ni na Sloven-skem! Sicer pa sem bila v tem pogledu podobna Cankarju, ki je tudi občudoval Ljubljano. Podobna sem mu tudi še sedaj, kar se tiče fizike (Cankar je namreč cepnil na maturi prav pri tem ljubkem predmetu), razlika pa je v tem, da se o meni šolska mularija ne bo nikoli učila. Me vsaj ne bo nihče sovražil.

Torej, če bi bilo po mojem, bi vsaj nekaj ur ostali še v Ljubljani, samo nihče drug, predvsem pa ne mama, ni bil za to. Zato smo se stlačili v prvi avtobus za Bohinj in odjadrali našemu velikemu cilju naproti. Šofer nas je ves čas spraševal, če gremo na Triglav, mi smo pa samo važno odkimavali češ, kaj pa to njega briga. Točno ob 12.03 smo se iztovorili pred Zlatorogom.

Že res, da sonca do takrat lep čas nismo videli, toda nihče od nas ni bil srečen, ko mu je žgalo v hrbet. Rahlo izcejeni smo se privlekli do Savice. Planili smo na kisko vodo in je uničili neomejene količine, nekaj časa smo še opazovali ribice v akvariju, potem smo pa šli oddat nahrbtnike na žičnico. Potovali so skupaj s pujskom, ki je bil namenjen za izdelavo kvalitetnih klobas in pečenke.

Dve uri in trideset s pujskom in nahrbtniki smo prilezli na Komno tudi mi. Prelezli smo vseh dvainpetdeset obljubljenih serpentin in iks ovinkov in našli stodvainšestdeset markacij. Bilo je sijajno. Vroče ne preveč, ravno prav, bi lahko rekla, pa tudi veter je lepo pih(l)jal. Najprej smo seveda šli proizvedovat za nahrbtniki.

Tovariš v strojnici jih je učeno zabrisal na tehtnico in za vsakega zaračunal deset dinarjev. To je bilo zelo malo, če smo računali, kako bi sopihali še s temi nočnimi omaricami na hrbtih. Pa za pujska smo tudi vprašali.

»A pujsa, a? Vi bi pa radi kar takoj imeli klobase, ne? Boste pa že morali še malo počakati, prasec še spitan ni.«

Sploh nam ni hotel verjeti, da smo po prašičku vprašali iz ljubezni do živali in ne do klobas. Kot bi bili vsi Štajerci taki...

»Veste kaj, čez mesec dni spet pridite. A greste na Triglav?«

Mi seveda niti približno nismo šli na Triglav. Mama je menila, da smo za tako nevarno pot še prezeleni, vsaj jaz. Zato se o Triglavu sploh ni hotela pogovarjati z nami, kot bi bil njen.

Menili smo, da je treba priti čim dlje prvi dan, zato smo jo že pozno popoldne mahnili proti koči pod Bogatinom. Oskrbnica je bila bolj slabe volje.

»Zakaj pa niste prišli prej?«

»Letalo danes zaradi megle ni poletelo.«

Ati je rekel, da sem neotesana.

»Ja, le imejte me za norca. Sobe delim ob pol petih. Ni več prostora.«

»Pa nič. Gremo pa na Komno.«

Pa spet ni bilo prav.

»Čujte, vi, a mislite, da je tu gori hotel?«

Nekaj je še godrnjala v brado, potem pa je od nekod potegnila dva ključa.

»Sobe vam dam, da vam bo prav. Drugje ni več prostora.«

Nam je seveda bilo prav. Samo, da bomo spali!

Na večerjo smo šli nazaj na Komno, ker pod Bogatinom niso imeli jote, ki sem si jo vtepla v glavo, na Komni pa. Povrhu vsega pa lahko sprehod pred spanjem samo koristi. Jota je bila čudovito dobra in pospravila sem je take količine, da sem trebuh nazaj pod Bogatin nesla v naročju. Tam smo si ogledovali še »arheološko zbirko«, kot je pisalo na papirčku pred vzorno zloženimi koščki topov in ur in granat iz prve svetovne vojne. Bil je to prvi muzej na prostem, ki sem si ga ogledala, bohotil pa se je na zidu (ki je bil najbrž tudi iz prve svetovne vojne in je torej spadal k zbirki) pred vhodom v kočo.

Preden smo šli spat, smo si še nekoliko prali možgane s tarokom, oziroma, so si prali možgane s tarokom — mene so nešportno izločili iz igre. Zato sem raje užaljeno prisedla k sosednji mizi, kjer so prav tako igrali tarok v dveh krogih, neka tovarišica pa je osamljeno sedela poleg hazarderjev. Očitno jo je zadela ista usoda kot mene in me je zato povabila k sebi, istočasno pa je bila srečna, ker je končno našla subjekt, ki jo je bil pripravljen poslušati. Z enim ušesom sem jo poslušala in ji vztrajno pritrdjevala (v glavnem sploh nisem vedela, kaj mi govori), sicer sem se pa posvečala veliki pasji mrcini, že rahlo ostarelemu nemškemu ovčarju z zvanečim imenom Nero, in se z njim na hitro spoprijateljila. Po mili volji sem mu lahko vlikala roko v gobec in ga praskala za ušesi, nad čemer bi se mama gotovo zgražala, če bi me videla, pa me ni, ker je igrala tarok. Na srečo.

Potem smo šli spat v »sobe«.

Tu je seveda potrebno pojasnilo. Soba je z deskami ograjen kot skupnega ležišča, od koder je speljan tudi vhod. Eno okno gleda na to isto skupno ležišče, drugo pa na hodnik, ki pelje neugotovljivo kam. Poleg tega je ena od teh sob mejila oziroma je za eno od sten imela lepo razpokan dimnik, iz katerega je ljubko smrdelo. Seveda bi pa bila krivična, če bi trdila, da so vse sobe take. Najbrž (oziroma upam) da niso.

Naslednje jutro smo se okrog petih basali iz koče.

Hodili smo najprej malo gor, potem malo dol in malo naravnost in ob vhodu v narodni park smo si privoščili zajtrk. Mama je seveda začela z debato o disciplini na skupnih ležiščih, pri čemer sta jih pošteno slišala tudi Janja in Gorazd.

Kar malo dolgočas mi je bilo, ko sem jo sama pred vsemi ubirala proti koči pri Triglavskih jezerih. Ostali so namreč preučevali rože in zemljevid in buljili v Kosmato Lašto pa nekega polža so odkrili in močerad in tako naprej. Jaz sem bila za kaj takega seveda prepametna. Torej, kot sem že rekla, sem se dolgočasila. Pri tem sem seveda gledala kamorkoli, samo pod noge in na pot ne in zajadrala na neko stezo, ki je peljala neugotovljivo kam. Hodila sem in hodila in steza je postajala vedno bolj ozka in neznatna, rastlinje okoli nje pa vedno bolj bohotno. Kar dolgo je trajalo, preden sem dobila občutek, da s potjo nekaj ne bo v redu, čeprav bi se vsakemu drugemu otroku to posvetilo že po nekaj minutah izgubljanja med zelenjem. Kakih velikih skrbi si zato nisem delala, da bi šla nazaj po isti poti, mi pa tudi ni dišalo. Torej sem jo mahnila kar za nosom. Vedela sem, da mama in drugi s tistim polžem in močeradom in rožicami še vsaj eno uro ne bodo opravili, zato sem imela na razpolago dovolj časa, da se še bolj izgubim. In to mi je tudi uspelo. Lezla sem nekam proti bregu, za katerega se mi je zdelo, da bi za njim utegnili biti jezera. Pa sem kmalu obupala in se nameravala vrniti na svojo zaraščeno magistralo. Namen je že bil dober, toda kaj, ko je nisem našla. Če bi mama vedela za moje avanture, bi jo seveda kap in to pri priči. Da bi pa kar tako obsedela na skali in klicala na pomoč — ne, tega pa ne. Torej sem poskusila še enkrat. Tavalala sem in tavalala in pritavalala na čudovito stezo, ki pa se mi je zdelo od nekod znana in kmalu sem ugotovila, da sem po njej danes že hodila. Sla sem lepo v smeri, ki jo je kazala puščica, in za drugim ovinkom zagledala mamo in druge junake, ki so razglabljali o tem, kako je to mogoče, da sem jim ušla tako daleč naprej in da bo boljše, če nehajo počivati in jo ucvrejo za mano. Hm!

Ko smo lezli v zadnji breg pred kočo, smo, mularija, že pošteno zakuhavali. Pa sta nam prišla naproti dva dobrodušna tovariša in nas opomnila, da je do koče le še deset minut in to nas je nekoliko ohladilo.

V koči je mama na veliko strigla za ušesi, da bi ujela vremensko napoved. Žal jo je ujela.

V popoldanskem času nevihte! Torej nas je na brzino vzdignila s klopi in napodila proti Prehodavcem. Seveda smo se upirali taki naglici.

»Tristo mačkov, frocovje, zaradi vas strele ne bodo sekale po meni in tudi po dežju ne bom lazila. Alo, gremo!«

Šli smo. Če mama reče...

Pri velikanskem balvanu smo si izgovorili pet minut počitka in vsak dva požirka vode. Namesto dežja nas je oblivail znoj in sonce se je prijazno smehljalo z neba (skoraj) brez oblaka.

»Dobro! Ampak samo pet minut, nič več.«

Počivali smo pet minut in nič več. Potem pa »šprint« naprej. Niti dveh ur nismo porabili, pa smo že bili na Prehodavcih.

Tam nas je pozdravil zaskrbljen oskrbnik, ki se mu niti približno ni sanjalo, kam bo ponoči stlačil vso armado ljudi, ki je nameravala prenočiti pod njegovo streho, in prvi oblaki. Mama je bila prepričana, da bo nevihta z vključenim brezplačnim vesoljnim potopom, ampak Luknja je bila čista.

Vrgli smo se na segedinar in kruh in čaj in nekdo, ki je imel občutek, da je njegov trebuh prenapolnjen in bo zaradi tega imel morda težave, se je spomnil, da bi se mu prilegel sprehod v Trento.

Mama je vedela, da se lahko v taki gneči obriše pod nosom za svojo posteljo, ampak jo bo morala deliti še vsaj z dvema odvečnežema, zato je plašno pripomnila, da bi ona morda že šla v dolino, ampak prej je treba brezpogojno vprašati oskrbnika za vreme. Možakarju z brki in očali se je odvalil kamenček od srca, ko je izvedel, da bo pod streho tlačil pet osebkov vrste homo sapiens, glede na splošno kulturo raven bi bilo morda bolje reči homo erectus, manj, če le reče, da bo vreme do večera še suho in to je tudi z olajšanim srcem rekel. Torej smo pobasali svoje cape in odšli. Od same sreče nas je oskrbnik še pospremil čez prag in nam nazorno povedal, kje moramo iti.

Lepo disciplinirano smo lezli navzdol po serpentinah, dokler ni Janje premagala skušnjava in se je odpravila po sumljivi bližnjici. Znašla se je v precej nezavidljivem položaju in nekaj časa je vsa obupana čepela sredi strmine, potem pa je požrla slino in se odpeljala v smrt, kot je menda sama mislila. Pa ni bilo nič iz te dramatične smrti, ker je srečno pristala v maminem naročju. Potem je mama v nekem ovinku odkrila prepad in nam zabičala, da ne sme nihče pogledati vanj.

»Da se vam ne zvrti,« je rekla, »nočem, da se kdo ubije.«

Jaz sem seveda pogledala, saj ne bi bila jaz, če ne bi. Zakrčila sem z rokami in mama me je že videla, kako padam. Pa nisem padla. Roke sem vtaknila v žepe in izjavila, da lahko gremo dalje.

Malo niže na melišču smo kot stezosledci iskali pot. Zaman. Ni je bilo. Potres je bil melišče tako razmajal, da bi bilo povsem neumno iskati markacije, ki so bile zdaj enakomerno raztresene po vsem melišču. Raje smo se drčili kar naravnost. Slo je kot veter.

V Zadnjici smo se začasno utaborili na hlodih in mežikali v sonce, ki je očitno nameravalo sijati do polnoči. Uničili smo še zadnje zaloge čokolade, prezračevali podplate in si ogledovali bližnja ostenja. Potem so gojzerice romale v nahrbtnike, na noge pa tenis copati, češ, saj bomo hodili samo še po cesti.

Napaka, ljudje, napaka! Če imaš za seboj devet ur hoje, si brez kondicije in te noge nekako ne ubogajo več najbolje, potem nikar ne obuvaj razpadajočih tenis copat!

V prvem ovinku sem pod nahrbtnikom na gramozu izgubila ravnotežje, zakrčila z rokami (to pot zares) in se znašla na hrbtu. Noga me je zbolela na najbolj nerazumljivem mestu in vsega lepega je bilo konec.

Najprej sem kot »avtoštoparica« potovala do Zlatoroga, tam smo nekaj časa moledovali pri petetejcih, da so nas vzeli s seboj v Bovec in tam me je mama nameravala spraviti k zdravniku. Pa ni bilo nič.

»Zdravnica je na dopustu!«

Moja noga se je bleščala v vseh mavričnih barvah, ko smo iskali sobo, kjer bi lahko spali. Nazadnje smo se znašli v Alp-hotelu. Saj ne rečem, da je bilo slabo. Mogoče sploh ni bilo slabo, le jaz sem preživljala bolj neprijetno noč.

Naslednji dan popoldne so mi po odisejadi v vlaku in avtobusu v Mariboru nogo zazidali v mavec. In vsakomur sem rada povedala, da »imam zlomljeni obe kosti od gležnja do kolena in je to sploh redek zlom«. Tako je namreč rekel zdravnik in zdravnik bo že vedel.

Potem sem morala ležati doma, ker za nobeno ceno nisem hotela ostati v bolnišnici, in buljila v strop. Saj ne rečem — malo všeč mi je že bilo, ko so drugi hodili v šolo, jaz sem pa imela še podaljšane počitnice, kdo ve kako lepo pa mi tudi ni bilo. In postalo mi je žal, da nisem še jaz sklenila pogodbe. Zdaj bi mamo lahko »prijela« zavoljo predolge ture in neprimerne opreme.

Sicer pa, kdo mi lahko jamči, da si ne bom nikoli več zlomila noge?

(Konec)

DOŽIVLJAJI PLESNIKOVEGA PETRA

Rojen sem bil v Plesti, to je na zadnji kmetiji v Logarski dolini, v družini z 21 otroki (jaz sem bil menda devetnajsti) dne 25. junija 1906. Kmetija tik pod gorami, Solčavske planine ali gore so jim še takrat rekli, zaradi visoke lege in prodnatega sveta ni bila za kaj drugega sposobna kot za živinorejo, seveda je bilo pri tem treba izkoriščati tudi vse le malo primerne pasovnike visoko v pobočjih okolnih gora. Tako sem se seveda najprej izučil za kozarja. Pri tem sem prišel dosti v stik s turisti in planinci kakor tudi vsi naši domači že svojih 200 let nazaj.

Menda je bilo leta 1922, ko je Savinjska podružnica SPD delala pot čez Presedlaj. Železne kline in kljube za varovanje je bilo treba spraviti na Korošico. Za nošnjo železja iz Logarske doline na Škarje se je pogodil z društvom moj prijatelj na sosednji kmetiji, Logarski Francelj, poznejši gospodar v Logu, zdaj že pokojni. Rad bi tudi kaj zaslužil, saj kmečki fantje doma nismo lahko prišli do denarja. Tudi pri paši sva bila »soseđa«, čeprav je on pasel ovce na domačih planinskih pašnikih. Kako pa poleg svojega dela spraviti še težko železje čim lažje in čim hitreje iz doline na 2100 m in več visoke Škarje? Več kot tri ure hoda praznemu človeku, skoraj 1500 m višinske razlike! Kako, da bi ga ne bilo treba nositi? Bistri kmečki glavi in še navihani zraven sta si pa le izmislili. Francelj je z volmi pripeljal kline iz Loga v Plest, jaz pa sem prignal koze s planine. Kline sva lepo razdelila vsaki kozi pa katerega in jim jih zavezala, vsem, da se ni mogla nobena pritožiti. Pa sva pognala. Od spredaj eden »su, su«, (sol, sol), od zadaj pa, kakor je že bilo, samo, da je šlo. Šlo je pa skozi predor na Klemenčovo jamo, Zgornjo jamo, za Rjavco in na Škarje. Tam sva koze raztovorila in železnino pustila oskrbniku Suhcu s Korošice, da je oskrbel nošnjo ali nosil železje sam naprej. Tako so tudi koze postale zaslužne za gradnjo planinskih potov, četudi je bilo to le enkrat, koristno pa Franceljnu in meni.

Razen za kozarja sem doštudiral, oziroma se izučil še za druga kmečka dela. Ker nas je bilo doma na kmetiji dovolj za delo, sem vedno pogostejše prevzemal sam ali v družbi z drugimi razna druga dela. Večinoma planinskega pomena. Vodil sem turiste v gore, pripravljaval stane in nadeloval nove gorske poti: Tako iz Robanovega kota na Moličko peč, od planinskega doma na Strehovec, od slapa Savinje na Okrašelj, na Savinjsko sedlo itd.

Leta 1938 je prišel Andrijo Kopinšek iz Celja in zaznamoval novo pot z Gornje Klemenče jame čez Skrbino na Ojstrico. Delo je prevzel moj brat Miha, izkušen planinski vodnik. Leta 1944 so ga Nemci v bližini doma v Plesti zverinsko ubili. Zelo izpostavljeno in nevarno delo sva razen Petra delala še planinski vodnik Janez Ošep, pd. Mostnar v Solčavi, in jaz. Mojster je bil Miha, ki se je za delo pogodil. Bilo je mnogo vrtanja v stene, miniranje, klesanje, zabijanje, sploh nevarno delo in težko tudi. Vse železje, orodje, municijo in hrano smo morali znositi sami iz doline. Delali smo skoraj ob vsakem vremenu. Če je bil veter le premočan, kar pa je bilo pogosto, smo morali biti privežani, sicer bi nas sunki odtrgali od stene. Ker nam Klemenšek, ki je bil lastnik planšarske bajte na Jami, ni pustil tam stanovati, smo vsak večer šli domov, jaz in Miha v Plest, Janez pa še naprej dobrih 6 km s kolesom po slabi cesti v Solčavo. Zjutraj je bil že spet pri nas v Plesti ob 5. uri in smo spet šli 2½ ali 3 ure daleč v Ojstrico in še težko smo nesli največkrat. Tako smo prišli že kar zmučeni na delo. Le oddahnili smo se in se spet lotili nevarnega dela vsak dan po 7 do 8 ur in nato spet hitro v dolino do noči. Hrano smo imeli svojo; večinoma domačo. Po več kil strdi in masla, da ni bilo treba vsak dan nositi, in kruh. To smo hranili pod podvezom in ker smo v nedeljo ostali doma, smo pri hrani pustili listek: »Turist, ki greš mimo, če si potreben, vzemi in se okrepčaj!« In res smo v ponedeljek večkrat dobili napisano zahvalo. Ko smo prišli z napravljanim potjo do dobre polovice Ojstrice, smo imeli bližje čez noč na Korošico, kjer smo bili dobro postreženi tudi s hrano. Vseeno pa smo imeli na delo še po dve uri hoda in nazaj seveda tudi. Ko smo delali, so nas ob sobotah obiskali odborniki PD iz Celja — Kopinšek, Lovrenčič in Stermečki ml. Prinesli so nam tudi kako darilo, srajco, nogavice ali kravato po vrhu. Za akordno delo smo zaslužili na dan po 100 din, kar je bilo precej za tiste čase, pa tudi ne za tako naporno delo.

Brez nesreče smo zgradili to tako lepo, četudi naporno Kopinškovo pot na Ojstrico. Ko smo dne 8. septembra zadnjikrat nesli iz Plesti po izdelani poti proti Ojstrici in Korošici težke tovore za slovesno otvoritev poti, se nam je pred predorom pod Klemenčovo jamo pridružil fotograf, doma iz Splita, ki je tudi čakal na Korošico, da bi fotografiral otvoritev poti. Onkraj predora je nastavil aparat, da bi ovekovečil, kako gremo obloženi

po poti nad strmo steno. Pa nas je lovil v objektiv in stopal korak za korakom nazaj tako dolgo, da je stopil mimo poti in padel v prepad. Na srečo se ni ubil. Hudo poškodovanega smo potegnili k sebi in ga zanesli nazaj v dolino v Plest, od tam pa je Miha šel za njim v bolnišnico v Celje in se ni mogel udeležiti slovesne otvoritve. To je bila edina nesreča, ki se je pri gradnji zgodila. Pač, po zadensko ni dobro hoditi, po gorah pa še najmanj. Otvoritev koče je bila imenitna. Vsi smo bili dobre volje. Končno so se tudi kuharice zveselile. Tako daleč nositi slabo pijačo se res ne izplača, prav tako tudi ne hrane. Poskrbele so tudi za pobiti porcelan pod mizami, da je kar rožljalo od veselja in sreče.

Potem smo delali še na raznih poteh po gorah, včasih v skupini, večkrat pa sem bil tudi sam. Tako sem bil nekoč, bilo je sredi leta dne 6. avgusta, v Turskem žlebu. Bilo je pa tako pomrzljeno, da nisem mogel kopati, le z največjo silo in opreznostjo sem srečno postoril najnevarnejše delo, ki se ga bom vedno spominjal. Bil sem sam in res je bila sreča, da sem takrat ostal živ.

V gorah pa se doživi tudi kaj veselega in ti ostane v spominu. Kmalu po osvoboditvi, menda je bilo leta 1948, sem šel popravljat pot od slapa Savinje proti Okrešlju. Pod slapom je bila takrat votlina, v njej pa je imelo PD utico, okrepčevalnico, kjer so postregli planincem, ki so prišli mimo, s pijačo, cigaretami in razglednicami. Tu je prodajalo čez dan mlado dekle, doma iz Pluja, ponoči pa je prebivala na Okrešlju. Ko sem se torej bližal slapu in nesel na rami kramp in sekiro, sem se že veselil hladnega piva. Ko pa me je dekle zagledalo, se je ustrašilo, pustilo vse skupaj odprto in zbežalo, kar so jo nesle noge na Okrešelj. Ko pridem v uto, je bila odprta in seveda nikogar nikjer. Pijača, karte, denar, vse je bilo na razpolago. Seveda si nisem upal ničesar dotakniti. Šel sem naprej žejen in se napil vode. Ko sem delal, so prišli turisti iz Okrešlja in so me vprašali, če sem jaz tisti, ki je pregnal oskrbnico izpod slapa. Povedali so, da je vsa zasopla pribežala na Okrešelj, ker je videla čudnega turista, ki je šel proti slapu. Takega turista še nikoli ni videla. Imel je kramp in sekiro. »S sekiro bi me ubil, s krampom pa zakopal.« Ko sem jaz svoje delo opravil, popravil pot, sem se vrnil domov. Kaj pa je bilo z dekletom naprej in z njenim oskrbovanjem, ne vem.

Potem sem bil tudi za hišnika v planinskem domu, ko so ga obnovljali. Pravzaprav je bila to obnova pred vojno zgrajenega Aleksandrovega doma, ki so ga Nemci požgali. Planinsko društvo je obnovljeni dom imenovalo Herletov dom po znanem Solčavanu, ki je padel v partizanih in je bil znan smučar skakalec, po novi plezalni tehniki in po takrat nezasišanih prvenstvenih vzponih v solčavskih gorah. Dom Franca Herleta so še gradili in ni bil redno oskrbovan. Jaz sem bil hišnik-oskrbnik. Plače sem imel 2500 dinarjev ob svoji hrani. Bila je tudi za takrat revna plača. Društvo mi je dalo v prodajo 100 litrov vina. Prodajal sem ga turistom in delavcem, ki so dograjevali dom. Vino sem prodajal po ceni, kakor mi ga je društvo zaračunalo. Tako pri njem nisem nič zaslužil, še zatočil sem se. Denar sem hranil v omari v sobi. Nekoč pride društveni gospodar profesor Rotar po izkupiček za vino. Rekel sem mu, da imam že 3000 dinarjev. Šel sem ponj v sobo, denarja pa v omari ni bilo. Delavci, ki so nabijali vrata, so ga verjetno pobrali. Bil sem tiho. Imel sem prihranjenega nekaj svojega denarja in sem tega izročil prof. Rotarju, povedal pa nič, kakšen hišnik-oskrbnik sem. Lahko rečem, da sem bil za društvo vedno dober delavec.

Pri obnovljenem Herletovem domu je društvo zgradilo tudi hlev za rejo prašičev. Imel sem dovoljenje, da imam lahko v hlevu tudi svojega prašiča in ga krmim s svojo krmo. v Logu sem kupil praseta, težkega 17 kg za 200 dinarjev. Čez zimo sem ga hranil s svojo krmo, poleti je bil pa pri prašičih, ki so bili društvena last. Sem ga kar dobro zredil. Jeseni smo ga zaklali skupaj z drugimi, meso nasolili in prepustili slanino. Stanoval sem že v Solčavi, v Brezju, kjer sem se oženil. Domov sem torej od prašiča nesel le kri. Nalil sem jo v 4-litrsko posodo za mleko s pokrovom, ki je kar poskakoval po njej, ko sem se peljal s kolesom, vendar se kri ni polivala. Posodo sem obesil na »balanco«, da sem lahko z obema rokama vodil kolo. Ko pripeljem do nekdanje Icmankove žage, to je onkraj prvega mosta čez Savinjo nad Solčavo, vidim, da mi prihajata od mosta naprej nasproti dva graničarja s konjem in garami. Nič nisem »nesel« čez mejo, a graničarjev sem se hotel nagonsko še bolj izogniti kot drugih ljudi. Preveč sem se izognil s kolesom in padel pod cesto, kolo s posodo polno krvi pa name. Pokrov je odletel, kri pa se je razlila po meni. Ves krvav sem obležal. V tem pa sta že graničarja prišla k meni, češ, kaj se mi je zgodilo. Meni ni bilo nič, bil sem le ves krvav od svinjske krvi, vstal sem, kot da ni bilo nič. Graničarja me v strahu gledata: »Šta, šta je, sirotinja?« Jaz sem pripovedoval in kazal, da me je kri iz kante obšla, a dolgo nisem mogel dopovedati, da meni ni nič in je le prašiču odtelka kri. Ko sta končno videla, da sem pobral kanto, pokrov, bicikel in se odpeljal, sta se seveda na moč smejala, jaz pa tudi. To je bilo leta 1952.

Z živinorejo, posebno s prašičerejo, sem imel vedno veselje, čeprav sreče zelo malo ali nič. Nekako leta 1953 sem pri svoji hišniški službi pri Herletovem domu, oziroma prašičereji takole obogatel: Upravnik »Doma« Leo Lakner mi je dovolil, da imam lahko poleg

društvenih tudi jaz enega svojega prašička. Domenjeno je bilo, da prašička kupim sam, jeseni ga bodo zaklali poleg svojih in mi ga plačali obrejenega. Prašiča sem kupil na Šumečem (kmetu v Malkovem kotu) za 6000 dinarjev. Bil je velik, a bolj slabe reje. Imel sem ga tri dni pa mi je poginil, ker ni bil navajen gosposke hotelske hrane. Seveda mi od PD ali od Laknerja ni bilo kaj terjati, saj je poginil prekmalu, rekel bi, sam od sebe. Povedal pa sem Šumetu, pa mi je dal malega prašička, za dobro pest velikega. Zaklal sem ga in povabil Šumeta z ženo na kosilo. Tako je šlo po gobe 6000 din, kar je bil takrat velik denar.

S svojo službo pri planincih sem kljub temu nadaljeval in s svojim stranskim živinorejskim poslom tudi. Naslednje leto sem pa kot hišnik takole dodatno obogatel: V Plasti sem kupil 25 kg sveže govedine. S prašičerejo ni bilo sreče, mislil pa sem, pri govejem mesu pa bo. Kupim ga, nasolim, prekadim in — pojem. No, res sem ga kupil, tudi nasolil, pri prekajevanju pa se je spet spridila moja živinoreja. Pri Herletovem domu, mogoče je bil že prekrščen v Planinski dom, je bila lesena, prazna uta. Kose nasoljenega mesa sem nabral na raželjne (palice) in obesil v uto. Spodaj sem pa malo zakuril, da se je kadilo. Uto zaprem in grem za svojim delom. Kar kmalu nato je pritisnil jug, veter, ki posebno v Logarski dolini pride do moči in udarja v stene na eni strani doline, od tam na drugo stran in vse premeša, preden se umiri, za prvim pride pa še naslednji sunek in še pa še, tako da je nazadnje vse narobe. No, tudi v uto, kjer se je sušilo moje, oziroma goveje meso, je pritisnil z vso močjo, razpihal ogenj v suhe planko in v hipu je bilo vse v ognju. Nič nisem mogel rešiti. Tudi z mojim govejim mesom ni bilo sreče. Vseeno pa je bila spet sreča za planinsko društvo, saj je veter pihal proti gozdu in ne proti domu, kjer je le tri metre stran od ute bila kašta, skládovnica suhih desk. Če bi se te užgale, bi najbrž pogorel tudi »Dom«.

Po Petrovem pripovedovanju zapisal
Valent Vider

Planinska vodnika KARAVANKE in JULIJSKE ALPE

Planinska založba pri PZS pripravlja ponatis omenjenih vodnikov v letu 1983. Da bi bila vsebina kar najbolj popolna, prosi založba vsa PD, ki imajo svoja delovna področja v krajih, ki jih pokrivata oba vodnika, kot tudi vse planince, ki uporabljajo oba vodnika, da pošljejo svoje popravke, dopolnila in siceršnje pripombe do srede septembra 1982.

Zlasti pomembno je opozoriti na nove koče in nove poti (ali na opustitev starih) in na vse druge pomembne spremembe na terenu.

Ko boste sestavljali pripombe, se vedno sklicujte na obrobne številke v vodniku, npr.:

KARAVANKE: 1) Š 315 b, str. 172 (druga izdaja): grebenska pot je markirana in zavarovana.

2) Š 219, str. 103: Spodnja koča bo obnovljena... (navesti letnico), imela bo... (toliko in koliko) ležišč, odprta bo... (od aprila do oktobra?); dostopi kot pri Š 220 b, c, č, 1.30—2 h, vendar je najbolj priporočljiv dostop tisti pod 220 c.

3) Š 180 b in Š 195 b: V Železnici stoji od leta... lovska koča.

JULIJSKE ALPE: 1) Š 620: Bivaka na Peravu že dolgo ni več, pač pa je na vrhu Strme peči. Verjetno pa ga bodo na Peravu spet postavili, ker gre tod mimo »Ta visoka rosojanska pot«, ki na veliki razdalji nima nobenega drugega zavetišča.

2) Š 346: Dostop iz Mojstrane ni priporočljiv in naj se ta stavek izpusti.

3) Š 527—531: Tudi pot s Kotovega sedla na vrh Jalovca je markirana in zavarovana. Treba jo je navesti.

Pripombe in dopolnila pošljite na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova 9, 61000 LJUBLJANA in dodajte svoj naslov, da vas bo lahko avtor vodnika povprašal za dodatne informacije, če bo potrebno.

Foto Dokumentacija PV

SREČANJE MARKACISTOV V VRATIH

BALDOMIR BIZJAK

V Aljaževem domu v Vratih so se minulo soboto in nedeljo (26.—27. 6.) sestali markacisti iz društev, ki skrbijo za pota v Julijcih in zahodnem delu Karavank. Na tem območju deluje 19 društev (10 z Gorenjske in še Ljubljana-matica, Šmarna gora, Medvode ter 6 PD iz delovnih organizacij v Ljubljani). Skrbijo za 212 poti, med katerimi je 53 kar zelo zahtevnih in so opremljene z varovalnimi napravami. Po dolžini je teh poti kar 1062 km.

Udeleženci so ocenili delo minule sezone in poročali o sedanjem delu in o nalogah, ki jih letos še čakajo. Čeprav je bilo v zadnjih letih veliko narejenega, zlasti pri obnovi varovalnih naprav, so vseeno svoje delo kritično obravnavali. Marsikatero grenko pa je bilo slišati tudi na račun tistih planinskih funkcionarjev v društvih, ki tega dela ne cenijo. Pa tudi zunaj društev je precej dejavnikov, ki delajo težave z uničevanjem potov in znamenj na njih. Odgovornost za urejena in varna pota je vedno večja, spričo vedno večjega obiska gora. Marsikatero društvo pa komaj sproli uspeva popraviti tisto kar drugi z nesmotrnim ali celo neodgovornim ravnanjem uničijo.

Del srečanja so posvetili razpravi kako uveljaviti nedavno sprejet Pravilnik o markacistih in kako na podlagi novih Navodil za oskrbo in označevanje planinskih poti delo na poteh poenotiti in izboljšati. Tudi utrjevanju organizacije so posvetili precej časa. Izvolili so novo vodstvo skupine. To bo v naslednjem obdobju vodil Albin Jakopič, PD Gorje. Pomagali pa mu bodo Janez Rozman, PD Javornik-Koroška Bela in Jože Rovar in Igor Rozman, PD Ljubljana-Matica. V vodstvo skupine bodo pritegnili še predstavnika društev iz zgornjesavske doline, ki pa žal svojih zastopnikov niso poslala na srečanje.

Kritična je bila tudi ugotovitev, da med 165 planinskimi društvi v Sloveniji, najmanj tretjina nima na skrbi nobene poti, mnoga društva pa morajo skrbeti tudi za 20 in več poti! Ta bremena bo potrebno bolj pravično razdeliti! Končno pa, ali nismo planinci

v svoj statut zapisali, da ima vsako društvo tudi odsek za pota? Udeleženci so naložili Komisiji za pota pri PZS, da vsa taka društva pokliče, da sprejmejo v oskrbo pota od tistih, ki jih imajo preveč.

V nedeljo so imeli namen delati na terenu in pri praktičnem delu izmenjati izkušnje o delu, o pripravi in rabi orodja. Žal jih je na poti proti Luknji kaj kmalu pregnal dež. Vseeno so nekaj, kar so načrtovali, le naredili. Videli so zanimive priprave za prenašanje barv in čopičev in drugo orodje, ki ga iznajdljivi markacisti že kje izvirajo ali pa sami napravijo. Dogovorili pa so se, da bi na prihodnjem srečanju markacisti PD Ljubljana-Matica prikazali delo v steni z električnim vrtalnim strojem, ki skrajša in olajša de'lo pri urejanju varovalnih naprav.

Med udeleženci srečanja je bil tudi tov. Stanko Kos, eden najstarejših in še vedno aktivnih članov v Komisiji za pota PZS in njen dolgoletni načelnik ter avtor prejšnjih in sedanjih Navodil za oskrbo in označevanje planinskih poti. Udeleženci so ga bolj v šali kot zares pripravili, da je prvi pokazal, kako pravilno narišemo markacijo. Tov. Stanko pa je kar zares praktično pokazal, da je tisto, kar je zapisal v navodilih, plod njegovih lastnih dolgoletnih izkušenj.

Dež, ki jih je napodil nazaj v Dom, pa ni preprečil dela. Zagnano so nadaljevali in se dogovorili še za enotne vpisne knjige in žige na vrhovih, za knjige v kočah in v društvenih pisarnah, ki bi bile izključno namenjene za pripombe planincev o poteh, zlasti pa še o načinu obveščanja, da je na varovani poti neka naprava poškodovana ali celo uničena. Le tako lahko markacisti hitro odstranijo nevarnost na poti.

Srečanje je vodil Franci Vesel, načelnik Komisije za pota PZS. Po sklepu te Komisije je na srečanju podelil tudi prvi izkaznici in znački »Markacist«. Prejela sta jih tov. Stanko Kos, član Komisije za pota in tov. Stane Dežman, PD Gorje. Oba sta markacista že več kot 30 let.

Srečanje je zaključil tov. Albin Jakopič, novi vodja skupine, ki je povabil k enotnemu delu in sodelovanju vseh 19 društev, ki so odgovorna za urejena in varna pota na tem območju. Dejal je, da vodja skupine sam ni nič, vsi skupaj pa lahko naredimo veliko. Ta njegova misel je hkrati izzvala sklep, naj bodo tudi prihodnja srečanja predvsem delovna, z delom na terenu in s praktično izmenjavo izkušenj.

Gostitelji srečanja so bili planinci PD Dovje-Mojstrana. Prav je, da se jim ob koncu zahvalimo. Tako Avgustu Delavcu in Janezu Brojanu ter kolektivu Aljaževega doma, saj je k delovnemu in hkrati prijetnemu vzdušju prispevala tudi njihova gostoljubnost.

Z USPEHI MLADIH OB JUBILEJU

VOJKO ČELIGOJ

Letošnji mesec mladosti je ilirskobistriški planinski podmladek zaključil s prireditvami, ki gotovo pomenijo častno proslavitev 75-letnice ustanovitve domačega planinskega društva.

Pregarje, osrednja brkinska vas, je zadnji majski četrtek doživelo nevsakdanji dogodek. Kar 360 cicibanov-planincev iz vseh otroških vrtcev v ilirskobistriški občini je izbralo prav Pregarje, to znano partizansko vas, za svoje že peto letno srečanje. Cicibani-planinci pregarskega otroškega vrtca so svojim vrstnikom pripravili prirčno dobrodošlico. Mlade planince, ki tudi sicer radi hodijo s svojimi tovarišicami vzgojiteljicami v naravo in na bližnje vzpetine in si tako pridobivajo prve planinske izkušnje, so pozdravili tudi predstavniki občinskega odbora ZB, mladine, telesnokulturne skupnosti in skupnosti otroškega varstva, pokrovitelja tudi te planinske prireditve. Načelnica mladinskega odseka domačega PD Marjetka Bubnič se je v nagovoru zahvalila tudi številnim tovarišicam vzgojiteljicam in vodstvom otroških vrtcev v občini, ki že devet let tako uspešno vključujejo planinstvo v svoje redno pedagoško delo. Cicibani-planinci so sklenili svoj dan v Brkinah z obiskom spomenika padlih junakov in izletom na bližnji Javornik ter mnogimi igrami (slika 1).

Zadnjo majsko soboto pa so bili mladi planinci Osnovne šole Toneta Tomšiča v Knežaku gostitelji že devetega srečanja pionirjev-planincev vseh osnovnih šol v

Slika 1

Foto V. Čeligoj

ilirskobistriški občini. Srečanje, ki se ga je udeležilo kar 325 osnovnošolcev, so mladi posvetili proslavljanju 90. rojstnega dne tovariša TITA, 40-letnice pionirske organizacije in 40-letnice junaške smrti narodnega heroja. Vrle planince je pozdravila tudi predsednica obč. konf. ZSMS tov. Mirka Valenčič, jim čestitala za številne uspehe, ki jih mladi planinci dosegajo in jim zaželela enakih uspehov tudi v bodoče. Mnogi razigrani planincev so se pridružili tudi pionirji planinci iz PD Sežana. Svoje planinsko slavo so mladi planinci zaključili z vzponom na 1028 m visoki Devin nad Koritnicami, kjer so bili gostje lovcev LD Trnovo, ki so jim predstavili svoje zanimivo in koristno delo v snežniških gozdovih (slika 2).

V istem sobotnem dopoldnevu pa je na Sviščakih pod Snežnikom potekalo tudi že 9. orientacijsko tekmovanje za POKALE SNEŽNIKA. V zahtevnem tekmovalnem programu se je pomerilo 33 planinskih in taborniških ekip iz Cerknice, Ajdovščine, Idrije, Medvod, Novega mesta, Reke in Ilirske Bistrice. Tekmovanje je veljalo tudi za izbirno republiško tekmovanje primorskih ekip in je tudi zaradi tega bilo toliko bolj zanimivo.

Rezultati so potrdili nekaj let znano dejstvo, da imamo v planinskem društvu Idrija ta čas gotovo najboljše tekmovalne ekipe na Primorskem. Idrijski tekmovalci so

Slika 2

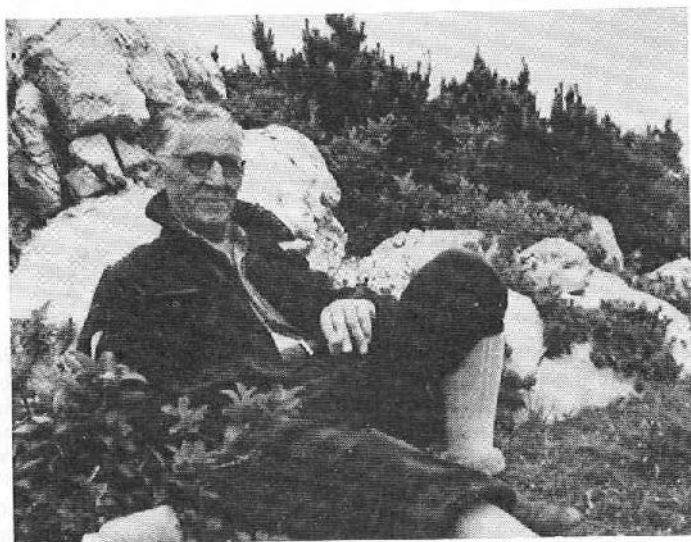
Foto V. Čeligoj

Slika 3

Foto V. Čeligoj

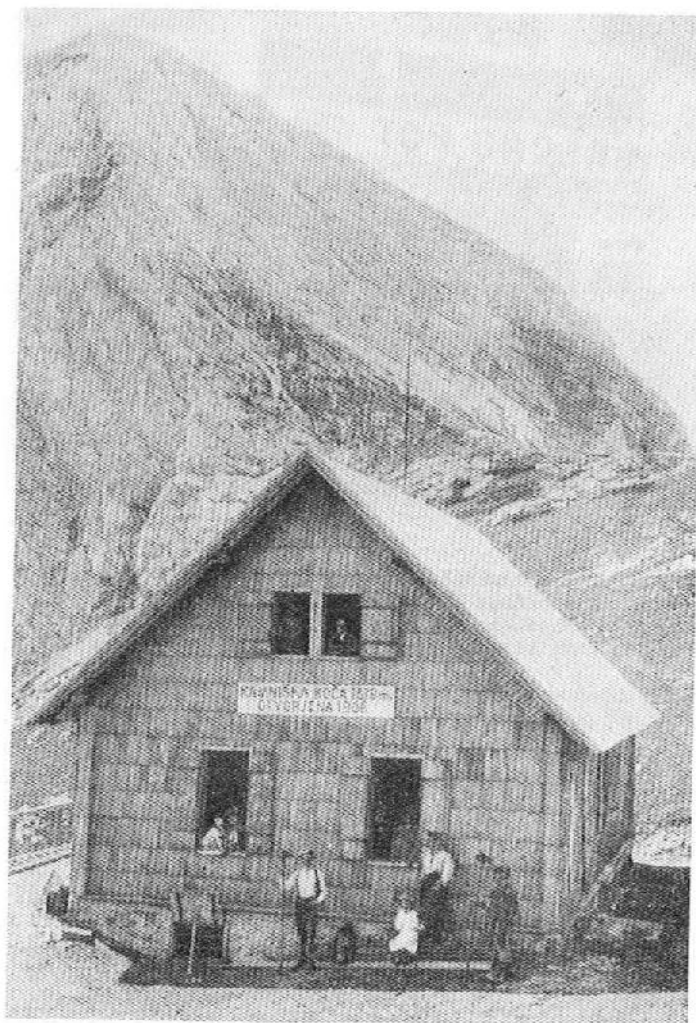

osvojili pokal Snežnika v članski in mladinski konkurenci, le v pionirski konkurenci so jih prehiteli pionirji-planinci iz domačega PD Ilirska Bistrica. Idrijecem je tudi pripadel pokal 75-letnice PD, za najbolj uspešno društvo na tekmoivanju, ki ga je poklonil delovni kolektiv ilirskobistriškega kmetijstva, pokrovitelja tekmoivanja. Taborniški odred Snežniških ruševcev in mladinski odsek PD Ilirska Bistrica sta zahtevno tekmoivanje pripravila in opravila odlično (slika 3).

Pokojni Drenovec
Ivan Michler, častni
predsednik JZS
(Janarske zveze
Slovenije) na Snežniku

Foto prof. F. Hribar

Fotografija Kamniške
koče — priloga
v »Ilustrovani narodni
koledar« za leto 1907

društvene novice

JOŽE KOBILICA

(19. 3. 1904—26. 5. 1982)

Zadnjega maja smo v družinskem krogu in v spremstvu najbližjih stanovskih in planinskih prijateljev pokopali na ljubljanskih Žalah Jožeta Kobilico, alpinista, reševalca, planinca in častnega člana PD PTT Ljubljana. Čeprav smo že dolgo časa vedeli, da mu je bolezen ogrozila življenje, smo bili prepričani, da mu bo njegova močna neuklonljiva volja pomagala premagovati težave, ki mu jih je nalagala bolezen. Vrsto let je že bil v pokoju, pa tudi v planinstvu zadnja leta zaradi bolezni ni več delal. Kljub temu smo ga večkrat srečali: v društvenih prostorih, na cesti ob kratkih sprehodih, v Kliničnem centru in v domu starejših občanov. Ko smo ga sodelavci iz PD

Jože Kobilica

Foto B. Melanšek

PTT Ljubljana v začetku 1980. leta obiskali v Kliničnem centru, nam je dobre volje pripovedoval, da je v istem nadstropju kot »naš Jože« — mislil je na Tita — in da se bosta oba »izmazala«, ker je še prehitro za smrt. Res si je opomogel, iz bolnišnice se je kmalu preselil v Dom starejših občanov na Taboru v Ljubljani. Toda le za dobri dve leti. Strla ga je smrt, ki je bila močnejša od življenja.

Jože je postal član slovenske planinske organizacije leta 1920, ko je imel 16 let. Vključil se je v Turistovski klub »Skala«, v katerem so bili zbrani mladi planinci, ki so se ukvarjali predvsem z alpinizmom in smučanjem. V tem klubu je bil Jože zelo aktiven kot alpinist in gorski reševalec. Rad je poudarjal, da je spadal v generacijo slavnega alpinista dr. Klementa Juga, z žalostjo pa se je vedno spominjal, kako je svojega smrtno ponesrečenega vzornika pomagal reševati iz severne triglavske stene. V času med obema vojnama je preplezal mnogo zahtevnih smeri v domačih in tujih gorstvih, aktivni gorski reševalec pa je bil tudi še po drugi svetovni vojni. Rad je imel naše gore, vrhove, skalnate stene in svobodo. Zato se je uprl okupatorjem in domačim izdajalcem. Internirali so ga in odpeljali v Gonars, po kapitulaciji Italije pa se je vrnil v Slovenijo in postal borec NOV Slovenije. Po osvoboditvi je spet prijel za planinsko delo. Bil je gorski reševalec in kot ptt delavec član aktiva planincev PTT pri PD Ljubljana-Matica.

Zaradi velikega zanimanja za planinstvo med ptt delavci je bil pobudnik za ustanovitev PD PTT Ljubljana. Kot predsednik pripravljalnega odbora je vodil vse priprave, zbiral člane in sodelavce, poskrbel za vsa soglasja in pomoč PTT organizacije itd. Rezultat njegovega dela in dela njegovih najožjih sodelavcev je bila ustanovitev PD PTT Ljubljana 29. septembra 1953. leta. Po ustanovitvi je bil štiri leta podpredsednik upravnega odbora, nato pa deset let član upravnega in nadzornega odbora ter častnega razsodišča. S svojim nesebičnim in predanim delom je pomagal graditi temelje, na katerih je zgrajeno eno najmočnejših in najbolj delavnih planinskih društev v Sloveniji. Bil je med prvimi, ki so prehodili Slovensko planinsko pot in med graditelji Poštarske koče na Vršiču leta 1953.

Jože pa je bil tudi med pobudniki za sodelovanje ptt planincev Jugoslavije in za prirejanje vsakoletnih zborov in partizanskih pohodov planincev PTT Jugoslavije po znanih krajih in gorstvih iz NOB. Ti zbori in pohodi so postali manifestacija bratstva in tovarštva med ptt delavci Jugoslavije. Dokler mu je dopuščalo zdravje, je aktivno sodeloval pri organiziranju teh manifestacij v Sloveniji ter se jih udeleževal v brat-

skih republikah. Jožeta so poznali in spoštovali ptt planinci iz Zagreba, Beograda, Sarajeva, Novega Sada in drugih mest. Ko ni več prihajal na zборе in pohode, so mu pošiljali pozdrave in lepe želje.

Jože se je ves razdaljal planinstvu. Živel je za ljubljene gore, bil je srečen med planinskimi prijatelji. Njegovo delo bo za vedno zapisano v zgodovini slovenskega planinstva, Gorske reševalne službe in zlasti v zgodovini PD PTT Ljubljana. Za delo je prejel številna priznanja. Planinska zveza Slovenije mu je podelila srebrni in zlati častni znak ter ob 70-letnici spominsko plaketo, Planinska zveza Jugoslavije zlati častni znak, PD PTT Ljubljana pa mu je podelilo zlati društveni znak in ga imenovalo za častnega člana.

Tudi letos nas vabijo planinske poti. Tam daleč od ljubljanskih Žal so triglavske stene, Skrlatica, Prisojnik in drugi vrhovi, ki jih je imel Jože tako zelo rad. Med Prisojnikom in Mojstrovko je Vršič, tam je tudi Poštarski dom. Tudi v njem bodo ostali spomini na Jožeta, na prijetne planinske večere, pa na Joželovo najljubšo pesem »Zabučale gore« in na solze, ki so mu vedno stekle po licu ob verzu »Oj mladost ti moja, kam ušla si, kje si...« Vse prehitro so minili dnevi sreče, ostali pa bodo spomini, lepi in dragi. Jožeta se bomo radi spominjali na planinskih poteh, na naših srečanjih, pa tudi tedaj, ko bo kdo njegovih planinskih sopotnikov sam obujal spomine na minule dni.

Jože, v imenu PD PTT Ljubljana in vseh tvojih planinskih prijateljev iskrena hvala za vse dobro, lepo in plemenito, kar si dal planinstvu in nam, ki smo te spremljali na planinskih poteh. Želimo ti miren počitek v ljubljani domači zemlji, vetro s Kamniških planin, Karavank in Julijcev pa ti naj prinaša pozdrave gorá, ki so bile tvoja ljubezen in sreča.

Jože Dobnik

OB SLOVESU JOŽETA TRATNIKA

V Gornjem gradu smo 10. junija letos pokopali zavednega Gornjegraščana Jožeta Tratnika. Rodil se je v Gornjem gradu leta 1899 pred 83 leti; njegov dom je bil prislo-njen na strmine Menine planine, njegovi starši pa so imeli majhno kmetijo. Pot s te majhne kmetije ga najprej pripelje v osnovno šolo, ko bi rad postal učitelj. Šole v Mariboru je moral še ne 18 let star prekiniti, kajti začela se je svetovna vojna. Ko je bilo vojne konec, so je leta 1918 vrnil domov.

Naslednje leto je postal Maistrov borec, prostovoljec. Med boji za severno mejo je bil pri Velikovcu tudi težko ranjen.

Ko je odložil vojaško suknjo, je šolo nadaljeval; še vedno se je želel izpopolniti v učiteljskem poklicu.

Končno je bila njegova želja izpolnjena, postal je učitelj in prva njegova služba je bila na šoli na Gorici ob Savinji. Tri leta je poučeval na tej šoli, nato pa je nastopil službo na gornjegrajski šoli.

Nemci so že 1941. leta Tratnika, kot zavednega Slovenca z njegovo družino vred pregnali na Hrvaško; tam je ostal do konca vojne.

Ko se je po vojni vrnil v domač kraj, se je spet posvetil učiteljskem poklicu in je to službo opravljal do svoje upokojitve.

Jože Tratnik se je udeleževal na različnih področjih. Prav rad je zahajal tudi v planine.

V Gornjem gradu po vojni ni bilo samostojnega planinskega društva, zato so planinci marljivo delali, da bi društvo spet dobili. To se je zgodilo leta 1949, ko je bil med ustanovitelji tudi Jože Tratnik.

Ko so začeli graditi planinski dom na Menini, je bil Tratnik predsednik tega odbora; dosti se je žrtvoval za gradnjo, večkrat prehodil predvsem razdaljo z Menine do Gornjega gradu, dostikrat tudi po dvakrat na dan.

Dom na Menini so zgradili leta 1957. Jože je tudi po tem ni miroval. Ob strani mu je zvesto stala žena Rezika, saj je, na primer, za postelje v novem domu sešila vso posteljnino ona sama.

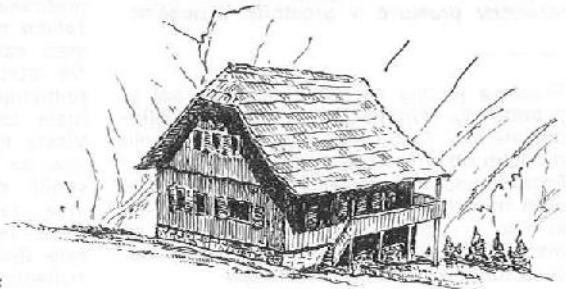
Ob 30-letnici planinskega društva 1979 leta je še bil na Menini, star 80 let. Planinska zveza Jugoslavije ga je odlikovala z zlato plaketo.

Rajnemu Jožetu Tratniku naj bo lahka domača zemlja, ki jo je tako ljubil!

Jože Remšak

Češka koča na Ravneh, 1543 m (oskrbuje PD Jezersko)

Vinjeta H. Drofenik

Češka koča na Ravneh, 1543 m (oskrbuje PD Jezersko)

Vinjeta H. Drofenik

V petek, 11. junija 1982, so slovenski gorski reševalci s proslavo v veliki dvorani Skupščine socialistične republike Slovenije v Ljubljani s slovesnim zborom obudili spomin na sedem desetletij dela.

Zbralo se je več od polovice vseh reševalcev, med gosti pa smo poleg predsednika Skupščine SRS, tovariša Vinka Hafnerja, pozdravili še vrsto drugih — Tomaža Banovca, predsednika GO PZS, Toneta Bučerja, podpredsednika PZS, Danila Škerbineka, predsednika IO PZS, Jožeta Dobnika, tajnika PZS, predstavnike RSNZ SRS, RSLO SRS, RŠTO SRS, Rdečega križa Slovenije, Zavarovalne skupnosti Triglav, Dražena Zupanca — načelnika koordinacijske komisije GRS pri PZJ, ki je hkrati zastopal še odsotnega predsednika PZJ, Božidarja Škerla, načelnika komisije za GRS pri PZH, tovariša Borislava Aleraja ter zastopnika gorskih reševalcev avstrijske Koroške in Štajerske, dr. Kurta Delischa in dr. E. Fröhlichja.

Zborovalci smo z odobravanjem sprejeli predlog Bineta Vengusta, da zboru predsedujejo vsi še živeči načelniki slovenske GRS: dr. Bogdan Breclj, Stanko Hudnik, dr. Miha Potočnik, Bine Vengust in Uroš Zupančič. Krmilo zbora je prevzel dr. Miha Potočnik.

Zbor je najprej z enominutnim molkom počastil spomin na umrle reševalce, nato pa je sledil izčrpen slavnostni govor Bineta Vengusta, sedanjega načelnika GRS. Sledile so pozdravne besede Tomaža Banovca, Dražena Zupanca, Borislava Aleraja ter vodij delegacij avstrijske Koroške in Štajerske. Marjan Keršič je zboru predlagal, da pošlje pozdravno brzojavko profesorju Pavlu Kunaverju, ki je reševal že v rojstnem letu GRS ob nesreči dr. Cerka na Stolu. Predlog je bil z odobravanjem sprejet, nato pa je zastopnik Rdečega križa Slovenije tovariš Dular po krajšem nagovoru podelil GRS pri PZS zlati znak Rdečega križa Slovenije.

Program so popestrili pevci iz Kranjske gore, večinoma planinci in gorski reševalci; vodil jih je pevovodja, reševalec, Dane Škerlj. Občuteno so zapeli nekaj narodnih in planinskih pesmi za konec proslave.

Srečanje se je nato nadaljevalo v prijateljskih pomenkih in obujanju spominov udeležencev proslave v prostorih skupščine.

Proslava je bila že četrta te vrste, saj je s podobno prireditvijo na Vršiču ob štiridesetletnici GRS, leta 1952, praznovanje okroglih obletnic GRS postalo navada.

Proslave so bile vselej priložnost za pregled opravljenega dela, za izvedbo nalog, ki niso v rednem delovnem programu, za mednarodna srečanja na naših tleh in seveda tudi za srečanje reševalcev.

Na letošnjo 70-letnico smo se pripravljali že v začetku minulega leta, ko smo sprejeli okvirni načrt akcij, s katerimi naj bi delovno in dostojno počastili ta jubilej.

Želeli smo, da bi bile prireditve časovno razmaknjene druga od druge in tako skozi daljše obdobje spominjale na visoko obletnico. Hkrati naj bi prispevale k nadaljnjemu razvoju GRS in ga spodbujale.

Izobraževanje reševalcev je važna naloga, zato je program za prvo dejavnost sprejel dopolnjevanje priročnika GRS, za katerega je v obdobju 1981/1982 zbirala prispevke podkomisija za vzgojo in tehniko reševanja. Snov bo šla v tisk še letos in s tem premostila vrzeli v sedanjem gradivu. Lani je bila največja prireditev 27. redni zbor IKAR, ki smo ga v počastitev našega praznika organizirali v Bovcu med 1. in 4. oktobrom 1981. Ob tej priložnosti smo domače in zlasti tuje goste seznanili z usposobljenostjo naše GRS za reševanje s helikopterjem ter s terenskimi ukrepi varstva pred snežnimi plazovi na območju Kaninskih žičnic.

Letos naša dejavnost ni pojenjala. Prav nasprotno — bila je še posebno živahna in raznolika.

Že od letošnjega januarja naprej smo zbirali material za razstavo in zbornik GRS. Nalogi sta bili obsežni in zahtevni, zato so morale sodelovati prav vse postaje in podkomisije GRS pa tudi številni posamezniki.

Razstavo je prizadevno in skrbno pripravil planinski aktivist arhitekt Vlasto Kopač ob sodelovanju Uroša Zupančiča in članov postaje GRS Ljubljana pa še koga. Prav gotovo je najboljše delo od vseh doslej. Kaže, da bo v naslednjih mesecih obšla tudi druga večja planinska središča in tako predstavila delo GRS čim širšemu krogu ljudi.

Zbornik, ki v malem predstavlja osnutek zgodovine GRS, je pripravil in uredil Pavle Šegula. V zborniku je kar 37 prispevkov, ki prikazujejo delo GRS v času od njene ustanovitve naprej. Sodelovale so vse postaje in podkomisije, načelnik in tajnik komisije ter nekdanji načelnik dr. Miha Potočnik, tako da smo dobili pregled v preteklost in sedanost vseh postaj in vseh podkomisij ter zajeli vsaj vsa poglobljena vprašanja. Seveda se zavedamo, da je še marsikaj ostalo nedognano in da bo treba prebrskati še številne vire in arhive, če želimo nekega dne imeti res popoln pregled nad preteklostjo svoje organizacije. Na iztečenih sedem desetletij nas bo v prihodnje mimo vsega navedenega spominjala tudi lepa spominska značka, delo Vlasta Kopača. Muhasta usoda pa je hotela, da smo po dolgih naporih in pričakovanjih prav ob sedemdesetletnici dobili prve, zares dobre prenosne radijske postaje. Te bodo reševalcem temeljito olajšale delo in pomagale rešiti marsikatero življenje.

Cicibanove planinske stezice

VVO Anice Černejeve Celje

V Sloveniji se vedno bolj širi tako imenovana akcija »ciciban-planinec«. V MK pri PZS ugotavljajo, da so samo letos podelili že 3200 našitkov in 1025 znakov. Hkrati s tem širjenjem pa se izboljšuje tudi delovni program z najmlajšimi planinci. Naj to potrdi objavljena risba 6-letne Tine Jauh iz MOPD Janez Trdina, Mengeš in pa memorandum objave za izlete v VVO

Anice Černejeve v Celju, za katerega skrbe planinci PS Cinkarna Celje, s požrtvovalnim mentorjem tovarišem Vrečarjem. Take osnutke namerava Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije zbirati, da bi z njimi še bolj popularizirala akcije, ko bi s tem gradivom uredila primeren prospekt. Če imate kaj takega na voljo — pošljite.

MK pri PZS

Ciciban planinec
Izlet na Šenkerturm
TINA JAUH MOPD MENGEŠ

XII. PLANINSKI TABOR V KOČEVJU

Letos je bil ta tabor ljubljanskih planinskih društev v Kočevju 20. junija pri planinski koči na Jelenovem studencu v organizaciji MDO Ljubljanskega območja in PD Kočevje. Tabor je bil posvečen 90-letnici rojstva tovariša Tita in 30-letnici delovanja PD Kočevje ter 40-letnici ustanovitve SNOUB. Slavnostni govornik na tej tradicionalni planinski prireditvi z veliko odmevnostjo v javnosti je bil Emil Tomc, predsednik medobčinskega sveta SZDL Ljubljanske regije. V gradivu, ki so ga pri-

reditelji razdelili na tiskovni konferenci novinarjem, beremo med drugim tudi tole: »Ta kraj smo izbrali skupaj, čeprav ni na Ljubljanski mladinski poti, je pa zato bolj mikaven, saj se bomo podali v področje, kjer so gozdovi še prvobitni in taki, kot jih je ustvarila narava.«

Organizator je za udeležence tabora preskrbel poseben vlak iz Ljubljane ob 7. uri zjutraj in do Kočevja, od koder se je vrnil v Ljubljano ob 18. uri.

MDO planinskih društev ljubljanskega območja je v ta namen izdal posebno številko obvestil z vsemi potrebnimi napotki in informacijami za udeležence in poročevalce.

REPUBLIŠKO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE ZA LETO 1982

Letošnje finalno republiško planinsko orientacijsko tekmovanje je bilo v Boštanju pri Sevnici od 11. do 13. 6. 1982. Mladinski odsek PD Lisca Sevnica z Romanom Novšakom, Ljubom Motoretom, Ferdom Androjnom, Jožkom Kovačem in drugimi, so tekmovanje izvedli tehnično brezhibno. 12 članskih ekip (36 tekmovalcev) je tri dni potrjevalo svoje znanje in moč po lepem planinskem nizkogorju, razgibanem terenu in potrdilo, da zmorejo premagovati napore za potrebe SLO in DS. Zadnji dan tekmovanja 13. 6. 1982 so sodelovali še pionirji in mladinci. Bili so iz Ajdovščine, Idrije, Cerknega, Novega mesta, Celja, Ruš, Maribora, Pluja, Trbovelj, Sevnice in Brežic.

Kljub slabemu vremenu se je na tekmovalnih stezah pojavilo 144 tekmovalcev. Na zahtevni tekmovalni stezi so tekmovalci pokazali, da so kos fizičnim naporom in po-

trdili, da bodo jutri, če bo treba, premagovali še zahtevnejše naloge.

Članica Alis Tavčar, stara 19 let, študentka prava iz Trbovelj, je na primer sodelovala v trboveljski članski ekipi. Z nezmajšano vnetostjo je že drugi dan tekmovanja, kot odina članica, bila kos svojim tovarišem.

Največ znanja in spretnosti pri reševanju topografskih nalog sta pokazali mladinki Irena Kramer, študentka iz Celja, in Avgusta Rupnik, dijakinja iz Idrije.

Zaradi slabega vremena je nameraval organizator tekmovanje prekiniti, tekmovalci pa tega niso dovolili.

Dobro fizično pripravljenost so pokazali tudi pionirji, saj so mnoge ekipe proti pričakovanju prešle tekmovalno stezo v krajšem času kot je bilo predvideno.

Pri analizi tekmovanja je organizator pohvalil znanje, ki so ga pokazali tekmovalci, kot tudi reševanje zapletenih topografskih nalog.

V članski konkurenci so bili najuspešnejši Idrijčani: osvojili so prva tri mesta. V mladinski konkurenci so bili Brežičani pred ekipo Trbovlje I in Trbovlje II. Pri pionirjih pa Brežičani pred TAM Maribor in Cerkno II.

Ob zaključku so ugotovili, da so pri taki obliki dela v planinstvu in usposabljanju za SLO in DS na pravi poti in da jih pri tem čakajo nove naloge: širiti to aktivnost množično, pridobivati mlade in jih usposabljati.

Anton Ajster

TEČAJ ZA MARKACISTE

Savinjski MDO je organiziral prvi tečaj za markaciste s tega področja. Teoretični del so opravili v dvorani skupščine občine v Mozirju. Med drugim so predelali tudi osnutek tez o planinskih poteh (osnutek je izšel v Obvestilih PZS, št. 4). Tečaje so vodili udeleženci sami, saj za vzgojo takega kadra v planinski organizaciji še nimamo na voljo inštruktorjev. Predavala sta B. Jordan in S. Storman, v praktičnem delu pa so pomagali »stari« znanji markacisti (Naci Štebe, PD Solčava, Florjan Šon in Tone Pasar, prejšnji in sedanji vodja markacistov savinjskega MDO).

Na prvem srečanju so se pogovorili o nalogah posameznih skupin. Nekatere skupine so na svojem področju to delo opravile vzorno, pobrskali so za kartotekami poti in jih začeli urejati. Zgornje Savinjska skupina zaradi dežja svoje naloge ni mogla opraviti. Skupaj so obnovili markacije na poti Plesnik—Plesnikova planina in dodali še pot do Klemenčje jame. Marsikdo je prvič videl ta malo obiskani svet rumenih jegličev s samotnim slapom. Spoznali pa so tudi, koliko truda je treba za vzdrževanje teh poti.

Pisni del izpita je bil v Domu planincev v Logarski dolini. Od 44 tečajnikov iz 17

Del skupine markacistov pri slapu Palenk ob poti Plesnikova planina—Koča pod Ojstrico (Klemenča jama)

Foto B. Jordan

PD jih je bilo v Mozirju 36 iz 15 PD. Na izpitu in praktičnem delu jih je bilo 29 iz 14 PD. Pisni del je uspel, saj so od 26 možnih točk dosegli najmanj 18 oziroma nad 20. Zanimivi so bili odgovori na vprašanja o društveni kartoteki, o poznavanju poti svojega PD, o uspehu tečaja in o predlogih za delo v bodoče. Iz vsebine teh odgovorov je mogoče izluščiti tole: treba je poenotiti delo, javno objaviti seznam poti, praktično pokazati opis poti za kartoteko s skico in odnos do markacij. In pa — še več praktičnega dela z mladimi planinci!

B. J.

PLANINSKA SREČANJA

V Gospiču je bilo od 2. do 5. julija 30. srečanje planincev PTT Jugoslavije. V programu, ki se je odvijal v petek, soboto, nedeljo in v ponedeljek, je organizator predvidel vrsto zanimivih srečanj, prireditvev in tekmovanj, ko je bila osrednja oblika skupnih tekmovanj — orientacija. V izletniškem programu v nedeljo so imeli predviden obisk Velebita, planinskega doma na Visočici in pa izlet na Plitvička jezera ter obisk Cerovačke jame. Naj omenimo, da je izmed 30. srečanj PTT planincev Jugoslavije bilo sedem srečanj tudi v Sloveniji: od 1. do 2. maja 1954 na Vršiču (II. srečanje), od 1. do 2. maja 1959 v Vratih (VII. srečanje), od 1. do 4. 7. 1961 na Plešivcu (IX. srečanje), od 3. do 5. 7. 1964 na Komni (XII. srečanje), od 3. do 6. 7. 1973 na Pohorju (XXI. srečanje), od 4. do 6. 7. 1976 na Pokljuki (XXIV. srečanje), od 30. 6. do 1. 7. 1979 v Logarski dolini (XXVII. srečanje). Organizator je ob tej priložnosti izdal izčrpen bilten, v katerem so udeleženci našli vse, kar je potrebno vedeti o sodelovanju in o programu.

Prva skupina tečajnikov na markacijskem tečaju Savinjskega MDO na Plesnikovi planini

Foto B. Jordan

PODELITEV »B« TRANSVERZALNIH ZNAČK

Te dni je PD Rogaška Slatina podelilo 77 značk za prehojeno pot po »štajersko-zagorski« transverzali ali na kratko — za »B« transverzalo.

Mnogi pravijo, da »B« pomeni »bočka pot«, čemur pa ni tako. Ob otvoritvi poti, leta 1968, smo pot poimenovali »bratska« in zato je k običajni markaciji dodana še črka B. Naj ne bo toliko pomembna prav črka, pomembno je, da je ta pot zelo priljubljena. Od ustanovitve do danes je »v obtoku« 2240 dnevnikov za to pot. Mnogi so jo že prehodili, mnogi še hodijo, saj ni dneva, da ne bi izdali znaka za prehojeno pot. Glede na to, da pot ni zaporna, smo jo priporočali osnovnim šolam oziroma njihovim članom — planincem. Tako so se opogumili tudi mladi planinci — pionirji iz osnovne šole Kostrivnica in Šmarje pri Jelšah. Kljub temu, da so se bližale šolske počitnice in da so imeli polne roke dela, so našli čas in prehodili »B pot«. Vseh 37 pionirjev planincev iz OŠ Kostrivnica je uspešno, seveda s svojimi tovarišicami, prehodilo pot.

Zakaj uspešno? Zato, ker so to razredi od I. do IV. majhni, čvrsti in v njih v večini kmečki otroci. Kako prijetno in lepo je bilo na poti po transverzali, so že sami pionirji napisali na oglasni deski, članek pa so poslali tudi za PV, vsaj tako so mi zatrčili. Kako pristržno je bilo ob podelitvi zaslužnih znakov, pa bom poskušal opisati. Za Dan mladosti, 25. maja, so se zbrali vsi kostrivniški šolarji na šolskem igrišču, kjer so razredi med seboj tekmovali. Kdo bo zmagal, ni prav nič pomembno, pomembno je, da so vsi sodelovali. Po tekmovanju in razglasitvi zmagovalcev smo imeli še eno slovesnost, sprejeli smo nove člane v planinsko društvo in podelili značke in diplome za prehojeno »B pot«. Tako je ta dan sprejelo 37 pionirjev — planincev značke, z njimi pa seveda tudi tovarišice, ki so jih vodile po transverzali. Šoli v Kostrivnici pa je PD Rogaška Slatina podelila javno pohvalo.

Po pristrčnem programu in veselo pesmijo smo zaključili proslavo z željo, da bi po zasluženih počitnicah spet pričeli planirati.

V soboto, dne 12. 6. smo s 40 člani pionirji in mladinci planinci iz OŠ Šmarje pri Jelšah zaključili »B transverzalo« z obiskom partizanske bolnišnice na Boču. Planinski dom na Boču so si izbrali za zadnjo kontrolno točko. Rekli so, na celotni poti ni bilo tisočaka, zato se moramo povzpeti na vrh stolpa in to bo naš tisočak. Po razgledu z vrha stolpa so se vrnili k planinskemu domu. Tu je bila majhna slovesnost s podelitvijo znakov, priznanj in so sprejeli nove člane v planinsko društvo. Po prijetnem, sproščenem igranju na prostranih

košeninah okrog planinskega doma so nam šmarski šolniki pripravili piknik. Pionirji — planinci iz OŠ Podčetrtek, vseh je 44, žal niso uspeli prehoditi poti še pred počitnicami, zato upamo, da bodo to opravili po počitnicah.

Franc Komerički

PIONIRJI V PD JEZERSKO

Planinsko društvo Jezersko je za pionirje organiziralo planinsko šolo. Obiskovalo jo je štirinajst pionirjev. Vsi smo jo uspešno zaključili. Tečaj smo imeli pod Makekovo Kočno. Spoznali smo opremo, vozle, prvo pomoč, gibanje v gorskem svetu itd. Luka Karničar nam je pokazal z diapozitivi pot v Ande in v Novo Zelandijo. Planinsko šolo smo zaključili s pohodom v neznano. Še naprej se bomo zbirali vsak petek v šoli, kamor se s kolesom in z nahrbtnikom pripelje tudi Dane, ki skrbi za našo dobro voljo. Za uspešen zaključek sem tudi jaz prejela dnevnik »Pionir-planinec«, ki me bo spremljal na planinskih poteh.

Katarina Piskernik,
4. razred OŠ Jezersko

OBČNI ZBOR JAMARSKE ZVEZE SLOVENIJE

Bil je 12. 6. 1982 v Novem mestu. Kot običajno so občni zbor JZS združili z zborovanjem, na katerem so jamarji in raziskovalci krasa objavili nekaj rezultatov svojih raziskovanj, jamarji pa še nekaj prispevkov o novosti v raziskovalni tehniki.

Občni zbor in zborovanje sta bila vzorno pripravljena pod vodstvom domačega jamarskega kluba Vinka Paderšiča-Batreja. Organizator, ki letos praznuje 20-letnico delovanja, je ob tej priložnosti izdal posebno publikacijo Dolenjski kras, v kateri objavlja kratko zgodovino svojega delovanja pa tudi zgodovino in nekaj rezultatov jamarskih raziskav na Dolenjskem.

Na zborovanju so razpravljali o nekaterih značilnostih dolenjskega krasa in o zanimivostih še z drugih kraških območij v Sloveniji. Govora je bilo tudi o glasilu Naše jame, ki bo naslednje leto slavilo 25-letnico izhajanja.

Popoldanski občni zbor so združili s proslavo 20-letnice domačega jamarskega kluba. Občnega zbora so se udeležili žal le delegati polovice združenih jamarskih organizacij in skupin.

Podelili so tudi priznanja in častne značke za dosedanje delo in prizadevnost.

Vodstvo izvršnega odbora bo naslednje dve leti v rokah Davorina Preisingerja.

Naslednji občni zbor bo v Sežani.

D. Novak

Na tradicionalni planinski pohod k nekdanji partizanski bolnišnici pod Komnom, smo letos odšli že četrtič; pohod je navadno drugo nedeljo v maju. Vsako leto je več udeležencev. Zbornó mesto je na Ljubnem ob Savinji. Avtobusi udeležence odpeljejo do Rastk, nato je treba naprej peš. Pot je speljana po prijetnem gozdu, mimo Furlanče kmetije do partizanskega spomenika pri Rabonu in do kmetov Tratnika in Drgonka. Tu je proslava in sicer na mestu nekdanje partizanske javke. Po proslavi priredi vsako leto AERO klub iz Velenja krožne vožnje z letalom.

Zložna pot gre potem mimo drugega partizanskega spomenika »na Vahti« ter mimo številnih studencev »Mrzli vod« do bolnišnice, kjer so na voljo žigi. Potem je treba naprej po strmi poti do steze, ki gre od Smrekovca do Loke pod Raduho. Utrujeni smo prišli na Travník, kjer je bilo dosti ljudi, ki so počivali in uživali ob številnih zvončkih in žefranih, ki ponekod kukajo še iz snežnih krp. Na Travniku smo pri Antejevemu bivaku dobili značke. Potem se po strmi poti spuščamo do bivaka mimo jas z zvončki do Robnikove planine, mimo kmetije do potoka Žep in utrjeni, a zadovoljni pridemo do Rastk, kjer nas je čakal avtobus.

Letos so na Travniku podelili bronaste značke za trikratno udeležbo na pohodu. Največ značk je osvojilo PD Ljubno, Zabukovica in Polzela.

Žal se člani nekaterih društev iz občine ne udeležujejo pohodov. Udeležencem so razdelili več kot tisoč izkaznic.

Planinska skupina na OŠ
Ljubno ob Savinji

Prvo nedeljo v juniju je bil pohod planincev v Matkov kot k znanemu Matkovemu škafu. To je skupna akcija savinjskega MDO, ki jo realizirata ZTKO Mozirje — komisija za planinstvo in PD Solčava. Največ dela in skrbi ima naš Naci Štebe. Tisto nedeljo so gozdni delavci celo popravljali most, tako da je bila cesta do Kočnarjeve žage le za silo prevozna, kar pa obiskovalcev ni motilo. Upajmo, da bodo letos položeni jekleni nosilci prihodnje leto lahko prenesli večjo obremenitev in bo mogoč dostop tudi manjšim avtobusom. Tokrat je bil mogoč prevoz mimo Perka, Matka in Kočnarja v dolino do ceste ob Jezeri.

Letos se je v knjigo vpisalo okoli 180 obiskovalcev, med njimi so bili tudi mladi udeleženci planinske šole s Polzele. Nekaj alpinistov je prišlo z Okrešlja čez Mrzlo goro mimo Škafa v Kot, lovci so odprli svoj dom, kjer se je bilo mogoče za silo tudi okrepčati. Graničarji pa z velikim razumevanjem spremljajo našo akcijo, za kar jim gre javna pohvala. Upajmo, da bi se prihodnje leto spet srečali v tem lepem kotu Gornje Savinjske doline.

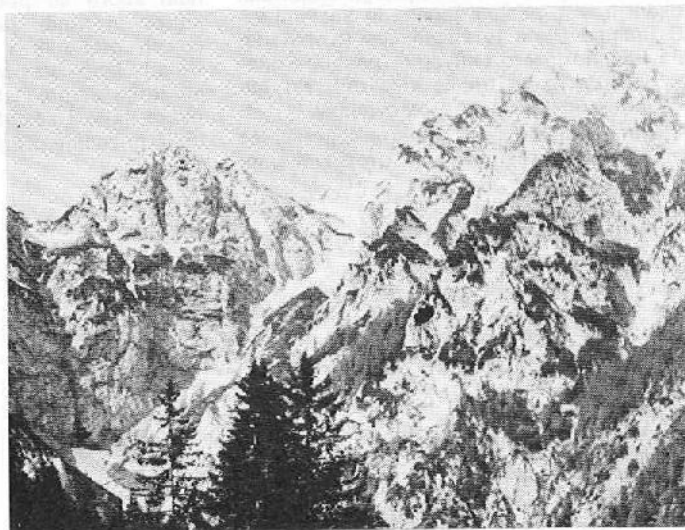
B. J.

PIONIRJI-PLANINCI PD ZABUKOVICA

V juniju so pionirji planinci PD Zabukovica končali planinsko šolo. Do kraja je vztrajalo 27 pionirjev in vsi so opravili zaključne izpite. Ob tej priložnosti so pionirji opravili tudi tečaj prve pomoči. Med predavatelji so vzbudili največjo pozornost gorski reševalci iz Celja, ko so pred jamo Pekel praktično pokazali reševanje iz stene. Poleg pionirjev iz Griž so se te vaje

Zatrep Matkovega kota
(Puščica kaže lego
Matkovega škafa)

Foto B. Jordan

udeležili še pionirji iz Polzele. Pazljivo so poslušali Silvestra Jošta, ko jim je razkazoval opremo. Pionirji-planinci so letos obiskali Porezen; tu so vodniki praktično prikazali varno hojo v zimskih razmerah; bili so tudi na pohodu na Dobrovlje, na pohodu k bolnišnici Celje pa tudi na izletu v Grebengrad (planinska transverzala blizu Varaždina).

Pionirji te planinske skupine se redno udeležujejo tudi orientacijskih tekmovanj v Savinjski dolini. Tekmovanje v orientaciji poteka ob Braslovškem jezeru. Iz Griž je tekmovalo 8 ekip — 24 pionirjev. Ena ekipa je tekmovala tudi v Senovem. Pionirji imajo težave s pisanjem dnevnikov. Veliko je namreč takih, ki že imajo pogoje za pridobitev enega izmed znakov, pa nimajo izpolnjenega dnevnika.

Na zaključnem izletu, ko bodo podeljevali značke in priznanja, bodo izročili MV, ki jih je največkrat vodil, častni znak MV MK PZS, mentorju planinske skupine pa bodo izročili priznanje Obč. konference ZSMS Zalec, ki ji je bilo podeljeno ob Dnevu mladosti.

Franc Ježovnik

KOČO NA PLANINI JEZERO OBNAVLJAJO

Za planince mladega PD Integral (prej Viator) je bil 31. 7. 1981 črn dan. Do tal jim je pogorela obnovljena in opremljena stara sirarna na Planini jezero v Fužinarskih planinah. Takoj so jo pričeli obnavljati in že lani jeseni so zabetonirali prvo ploščo. Pozimi niso počivali. Pripravili so podoben načrt, zbirali denar in nabavili gradivo, potrebno za letos.

Od 15. 5. do 7. 6. so kupili in prepeljali po cesti na Planino Blato blizu 130 ton raznega materiala, od cementa, peska in opeke, do ploščic, izolacijskega materiala, oken in vrat, postelj, jogijev in posteljnine. S Planine Blato je znosil ves ta material na Planino jezero helikopter posebne enote RSNZ. To je trajalo dva dni. Pri teh delih je sodelovalo 30 prostovoljcev.

Letos so planinci PD Integral opravili že precej slotin delovnih ur prostovoljnega

dela. Seveda pa delo in organizacija nista tekla tako gladko, kot se zdi na prvi pogled. Preden so dobili gradbeno dovoljenje in vsa potrebna soglasja, je bilo dosti zapletljajev, prav tako se je zatikalo pri nabavi ustreznega materiala. Tudi zbiranje denarja ni teklo tako, kot bi bilo potrebno. Planinci PD Integral računajo na solidarno pomoč tako posameznikov kot tudi planinskih društev širom po Sloveniji. Veseli bodo vsakega finančnega prispevka ali pomoči v obliki prostovoljnega dela. Delovne akcije bodo predvidoma vsako soboto in nedeljo.

Informacije o delu in akcijah daje Marjana Dodič, Ljubljana, Celovška 166, telefon (061) 557 012, int. 302.

Marinka Koželj

OBČNI ZBOR PD PTT LJUBLJANA — SKUPINA KRANJ

Ta skupina ima občni zbor vedno nekje v planinah, povezano z izletom in bogatim kulturnim programom, ko se zvrste pevske točke, recitacije in folklor.

Letos so imeli zbor 20. 6. 1982 v Vratih. Skupina šteje 246 članov, od tega pa je tretjina mladincev in pionirjev. Skupina se vključuje v delo in akcije matičnega društva. Udeležujejo se zborov PTT planincev Slovenije, zborov PTT planincev Jugoslavije, srečanj z PD PTT Hrvatske in partizanskih maršev planincev PTT Jugoslavije. Udeležujejo se spominskih pohodov v Dražgoše, na Stol, Snežnik, Porezen, Bleško, po poteh partizanske Ljubljane.

Prirejajo samostojne izlete in pripravljajo predavanja z diapozitivi. Skrbijo za Transverzalo pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki poteka tudi po njihovem območju. Poleg tega člani sami ali v manjših skupinah veliko zahajajo v gore. Na občnem zboru so podelili 25 transverzalnih knjižic in značk za transverzalne poti, ki so jih prehodili v zadnjem letu. Enemu izmed članov so podelili priznanje in značko tretje stopnje »Planinar-transverzalec«, petim najbolj zaslužnim članom pa so podelili priznanje društva.

Ivanka Šuštar

KOROŠKE DRAGOTINE

Helmut Hartl, Hans Sampl, Ralf Unkart: Kleinode Kärntens. Naturschutzgebiete. Landschaftsschutzgebiete. Naturdenkmale. Klagenfurt, Kärntner Druck- und Verlags-gesellschaft 1982. 202 str. 81 celostranskih barvnih reprodukcij.

Malo je dežel ne samo v Alpah, ampak v vsej Evropi, ki se še dandanes, kljub skokovitemu izginjanju prvobitnosti, lahko ponašajo s svojimi naravnimi lepotami; ena izmed njih je gotovo Koroška. In povrh le-te niso raztresene daleč vsaksebi: nasprotno, prelivajo se druga v drugo, tako da je Brahms dejal: »Tod kar mrgoli naprevov in mora človek kar paziti, da kate-rega ne pohodi.« In Mahler: »Čedalje bolj spoznavam, da človek tukaj ne sklada, temveč postaja pokorno orodje glasbe.« Slikar Boeckl pa: »Poglej to prelepo pokrajino... Neskončno težko jo je upodo-biti.« Tedaj ni prav nič lahka naloga, iskati in odkrivati v tej deželi posebno pomemb-ne predele in koticke ter jih zavarovati.

Naši trije možje so se lotili te naloge in v obdobju, ko je industrializirani turizem že kar preplaval vse količkaj uporabne kraje in si prilajal tudi najbolj oddaljene samote, odkrili večja in manjša območja, ki zaslužijo zakonito varstvo. Malce nenavadno je, da jih bližnji domačini niso odkrili, tudi naključni gostje ne, marveč razgledani in daljnovidni poznavalci nara-ve: samo njim ni ušlo, kje je ohranjene največ prvobitnosti, ki jo je treba brezpo-gojno ohraniti bodočim rodovom.

Opisi posameznih ozemelj so razvrščeni geografsko — od zahoda proti vzhodu. Uvodoma je kratka pa tudi daljša oznaka, v nadaljevanju pa najdemo geološke, mi-neraloške, floristične in favniistične posebnosti (latinska imena so redka), ob koncu pa tudi zgodovinske in kulturne podatke, kjer je to potrebno, in še politična okrož-ja, občine in obseg zavarovanih ozemelj. V enem samem primeru gre za narodni park: Visoke Ture, katerih jedro (140 km²) je ekološko še nedotaknjeno, obrobje (55 km²) pa je že dolgo kulturna pokra-jina.

Med večjimi zavarovanimi ozemlji je ome-niti še Weissensee (76 km²), Dobrač (70 km²), Pöllatal (50 km²) in območje Hodiških jezer (25 km²). Druga so znatno manj-ša, največ jih je v osrednji Koroški. Znana velika jezera so z dragimi posegi sicer zavarovali pred onesnaževanjem, vendar o neokrnjenih biotopih ne moremo več go-voriti. Zavarovani so le posamezni deli ob-režij, dragoceni zaradi ohranjene vegeta-cije in favne (gnezdišča, drstišča). Tik ob jugoslovanski meji je troje zavarovanih

območij: Poden (posnetek Pravljične trate z Vrtačo je na ščitnem ovinku), Belska Kočna in Korte.

Poudariti je treba skrb založbe za brez-hibne fotografije. Pestro se menjavajo po-snetki, nastali v raznih letnih časih, mnogo je letalskih, ki zajemajo večja območja in odpirajo nove, zelo poučne poglede na slikovito koroško pokrajino.

Posebej so po občinah našete naravne znamenitosti: stara drevesa (macesni, lipe, hrasti, cemprini, bori, bukke itn.), slapovi, vintgarji, morene, skale, ribniki ipd.

Ob koncu so navedene še vse zavarovane rastline (50 vrst), delno zavarovane vrste in rodovi in zavarovane živali ter varstveni predpisi, ki se nanašajo na posamezne vrste zavarovanja.

F. V.

ORGANIZIRANO PLANINSTVO IN VARSTVO NARAVE

»Ne moremo trditi, da je organizirano pla-ninstvo rešitev za vse probleme, ki nastajajo zaradi povečanega obiska gorskega sveta oziroma zaradi bivanja in gibanja množic ljudi v naravi. Prav tako ne smemo imeti neorganiziranega planinca za poten-cialnega oziroma dejanskega onesnažo-valca narave ali za takšnega, ki mu nara-ve ni mar,« piše v uvodniku v aprilsko številko slovaške revije Lepote Slovaške dr. Július Žiškay.

Nepravilno posploševanje nekaterih nega-tivnih pojavov, ki jih je prinesel narašča-joči obisk v najbolj priljubljene planinske ali popotniške kraje, ustvarja pri nekaterih mnenje, da je največja nevarnost za na-ravo človek, ki prihaja vanjo iskat lepote, novih spoznanj ali zdravja. Relativna oce-na nesorazmerij med širšimi vidiki var-stva narave in naraščajočim turističnim prometom se lahko zrodi v neprijazen ali celo odklonilen odnos domačinov ali širše skupnosti do turizma in turistov (v širšem pomenu besede).

V času znanstveno-tehnične revolucije vstopajo pri varstvu narave poleg gospo-darskih vse bolj v ospredje tudi zdrav-stveni in širši družbeni interesi. Družba se počasi začneja zavedati pomembnosti zdravega človeškega okolja in obenem dej-stva, da narava ni le vir materialnih do-brin, temveč tudi pomemben dejavnik člo-vekovnega zdravja in njegovega duhovnega življenja. Vse bolj se zavedamo tudi po-trebe po ohranitvi narave za bodoče ro-dove.

Pri osebnem odnosu do narave ne mo-remo govoriti o razlikah med organizira-nimi in neorganiziranimi planinci ali po-potniki. Pač pa sta anketa, ki so jih na Slovaškem napravili med obiskovalci Niz-

kih Tater in v osnovnih šolah, pokazali, da so organizirani planinci bolje seznanjeni s problematiko varstva narave in bolje poznajo načela pravilnega obnašanja v naravi. Še zlasti se je to pokazalo pri mladini, organizirani v »mladinskih turističnih skupinah«, ki delujejo na osnovnih šolah. Čeprav organizirano planinstvo in popotništvo dosega pri varstvu narave konkretne uspehe, ki so plod dobro pripravljenih akcij, pa je najpomembnejša naloga planinskih in drugih organizacij vzgoja najmlajših in mladih ljudi ter vcepljanje pravilnega, humanega in zdravega odnosa do narave ter njenega varovanja.

Po Krásky Slovenska 4/82
priredil Karel Natek

TREKING V NEPALU

V decembrski številki revije *Les Alpes* (1981) je izšel članek o trekingu v Nepal. Napisal ga je Theo Buss, član CAS. Vzburil je pozornost, saj take ture rojevajo resne probleme, ki jih zasledimo v dveh opazkah, ko nam prva skuša razložiti pojav množičnega turizma in ga ocenjuje pozitivno. In dodaja: »Pozitivno za koga? Seveda, za turiste... Opustošenje, ki ga turizem povzroča na socialnem, kulturnem, ekološkem in ekonomskem področju pa povzroča skrb, saj gre za izničenje, za ustvarjanje ozračja ekonomske odvisnosti, (razvija se prostitucija in potepuštvó). Veliko študij, ki to potrjujejo, že poznamo. In druga opazka? Govoriti o socialnem statusu Nepala češ, da je ta dežela »v razvojnem smislu daleč za nami«, pomeni — že žalitev in kaže na miselnost, ki jo poznamo na primer iz dobe kolonializma. No, pa se raje vrnimo k trekingu. Imeti turiste, ki prihajajo v Nepal, za Angleže, po vzoru iz prejšnjega stoletja, ko so prihajali v Švico, je prav gotovo zavestna prevara, ko ji kar takoj lahko pritaknemo dva razloga. Prvič: število obiskovalcev je s klasično »invazijo« v Alpe neprimerljivo; dovoljen za treking, ki so jih izdali v Katmanduju, je 17 000 v letu 1977, medtem, ko jih je bilo sprva le 1500! Nekateri viri pa število ljubiteljev takih tur za leta med 1971 in 1974 cenijo med 7000 in 13 000. Sicer pa je pomembnejše tole: turisti vnašajo pomembne spremembe v samo gospodarstvo dežele, kar pa ni moč reči za dobo, ko so se »znašli« — Angleži v Švici. Avtor sicer nekatere probleme, ki jih v deželo vnaša treking (socialno-kulturne, ekonomske in naravovarstvene) opisuje, ob njih je celo vznemirljen, toda hitro jih »prekrije« z navdušenim opisovanjem dežele, da bi tako privabil v Nepal še več takih turistov. Več kot na dlani pa je, da gre v tem primeru zgolj za komercialne učinke, saj najdemo dokaz za to brž, ko

bi prebrali vsaj eno izmed resnejših razprav o teh problemih.

Vzemimo eno izmed takih publikacij v roke. Naslov *Tourism and development in Nepal, Impact of Trekking in hill areas* in preberimo v njej poročilo o raziskavi, ki so jo opravili štirje žüriški študentje na terenu. Tam najdemo med drugim tudi tole: Resničen ekonomski učinek je pičel za večino prebivalstva, ki živi v dolinah. Z ekonomskim učinkom se lahko pohvalijo le tisti, ki že tako in tako ne poznajo bede. V zameno pa prebivalstvo trpi posledice inflacije temeljnih proizvodov. Ekološki razvoj je negativen in celo preti, da bo uničil privlačnost dežele, kar bi seveda imelo za posledico, da bi začeli odpirati še druge pokrajine. Povečuje pa se tudi ekonomska odvisnost nekaterih pokrajin. Opravila, ki jih narekuje treking, so sezonska, zgoščena so v dve letni obdobji (marec, april in oktober, november) često se pokrivajo z nekaterimi deli na polju, torej morajo z delom preobremenjene ženske prevzeti še moška dela in nadomestiti moške, ki so se zaposlili kot nosači.

Vsa ta dejstva, ki smo jih seveda le omenili, se bodo še razrasla, ko se bo večalo število turistov in bodo tako še bolj presegala pozitivne učinke — devizni dohodek, nove zaposlitve itd. Sem pa seveda sodijo še drugi pomisleki, negativni zorni koti, izničenje avtohtone kulture, ekonomsko neravnovesje, poseganje v religiozna obredja, ko jih spreminjajo v dejanja za plačilo, ki jih najdemo tudi v mnogih drugih oblikah turizma v tako imenovanem tretjem svetu. Tu so predvsem pomembni odnosi med gostom in domačinom, v ekonomskem jeziku bi rekli — pomemben je odnos stranke do dobavitelja, odnos delodajalca do delavca. Kajti v vseh teh primerih pripada moč — gostu.

Moramo tudi omeniti, da so se tudi alpinisti vznemirili zaradi posledic, ki jih povzročajo trekingi in odprave. Na posvetovanju v Grenoblu, v začetku leta 1980, je precej vodnikov priznalo, da so odprave in trekingi prave »nesreče« za prebivalce visokih nepalskih dolin (*Le Monde* 3/80). Nekateri menijo, da so odprave bolj škodljive ko trekingi. Velike količine denarja, ki ostaja v vasicah, ustvarjajo ekonomsko neravnovesje, celo lakoto v dolini, drugi pa so nasprotnega mnenja, ko menijo, da je treking bolj škodljiv, saj pripelje treking do 40 ljudi vsak dan v iste kraje in na isto mesto. Srž vprašanja pa tiči v dejstvu, ki bi pomagalo odgovoriti na tole: v čigavem imenu si zahodni turisti, dostikrat »vzvišeni« in blazirani, lahko privoščijo, da na tak način ogrožajo tretji svet, ko so nekateri izmed teh obiskovalcev ne potrudijo spoznati bolj, kot je potrebno, na primer za — zabavišni park.

B. B.

25
LET

Planinsko društvo PTT Maribor

Mnoga društva ob svojem jubileju izdajajo lepo urejene zbornike, v katerih žele prikazati pot razvoja društva in pa rast in razrast planinske misli na področju, kjer planinsko društvo deluje. Ob svoji 25-letnici je tako storilo tudi PD PTT iz Maribora, ki združuje v svojih vrstah 810 članov (podatek najdemo v statističnem pregledu PZS za leto 1981). Zbornik, ki so ga ponudili svojim članom (pa tudi tistim, ki se zanimajo za planinstvo, saj so ga izdali v nakladi 1200 izvodov) pregledno objavlja najvažnejša poglavja iz njihove četrstoletnje zgodovine. V uvodniku, ki ga je napisal predsednik Planinske zveze Slovenije Tomaž Banovec, sopodpisan pa je tudi tajnik Zveze Jože Dobnik, med drugimi lahko preberemo tudi tole:

»Menimo, da je potrebno prav posebno poudariti tiste dejavnosti, ki so širšega slovenskega in jugoslovanskega pomena. To so zbori planincev PTT Slovenije in Jugoslavije, partizanski pohodi, srečanja in skupni izleti in pohodi s planinci drugih PD PTT v Sloveniji in Jugoslaviji. Več teh prireditev je uspešno priredilo PD PTT Maribor, na mnogih so mariborski PTT

planinci tudi sodelovali. Povsod so utrjevali Titovo naročilo o bratstvu in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi, krepili tovarišstvo in prijateljstvo ter poglobljali stike med PTT delavci. Zato je delo mariborskih PTT delavcev širšega družbenega pomena. Nanj so lahko ponosni občani mesta Maribora, predvsem pa delavci več kot tisoččlanskega kolektiva Podjetja za PTT promet Maribor.«

Potem pa lahko beremo, skrbno in strnjeno zbrano, o vsem, kar se je najvažnejšega dogajalo v tem planinskem društvu. Posebej vzbuja pozornost sestavek »Bratstvo i zajedništvo«, ko zremo, kako trdne so vezi v sodelovanju med društvi PTT delavcev po Jugoslaviji, saj so v tem sporazumu zastopani planinci — PTT delavci iz mest Brčko, Beograd, Celje, Ljubljana, Maribor, Niš, Novi Sad, Reka, Sarajevo, Skopje, Split, Titograd, Tuzla, Zagreb, Zenica. Zbornik z mnogo slikami s podatki, ki so prav gotovo širše uporabni, so uredili Franc Babič, Ivan Borko, Bruno Fras, Ervin Hartman, Franc Krivec st. in Mira Majcen, izšel pa je v maju 1982.

M. K.

Izšel je dvojni letnik revije, ki poroča o delovanju jamarjev in raziskovalcev krasa v Sloveniji. V reviji so prispevki, ki so bili zbrani ob tradicionalnem 11. zborovanju raziskovalcev krasa, 1980. leta v Ljubljani. Omeniti kaže razpravo o Govčcu, znanem izviru v Bohinju, poročilo o raziskovanju Kamniške jame v Zeleniških špicah, pa o študiju proda iz Kačne jame, o oblikah, izrabe jam, o Škocjanah v Sloveniji, o imenu Skedenj in jamah s tem imenom itd. Tehnični del prispevkov obravnava obrabo vrvi pri uporabi različnih vrvnih zavor in o razvoju dvokolutne vrvene zavore, ki jo jamarji predvsem uporabljajo.

Izoblikovan je predlog za izdelavo tehničnih načrtov jam, ki so v posebno pomoč pri morebitnem posegu jamarjev — reševalcev.

V nadaljevanju razpravljajo avtorji o organiziranosti jamarskega delovanja v Sloveniji in poročajo o dosedanjem delu.

Slovenski raziskovalci so se udeležili nekaterih večjih domačih in mednarodnih strokovnih sestankov o katerih poročajo. Pred knjižnimi poročili se spominjamo v zadnjem obdobju preminulih sodelavcev.

D. Novak

HOTEJL 1/82

Prva letošnja številka alpinističnega informativnega biltena, ki ga že sedemnajsto leto izdajajo brnski alpinisti, prinaša med drugim izčrpan zapis o dosedanjih odpravah na Lotse, kjer omenjajo tudi jugoslovansko odpravo Lotse 81. Čeprav niso uspeli priti na vrh, je bil to izvrsten podvig, saj so nevarno steno dejansko preplezali. Dva naskoka na vrh (10. in 14. ma-

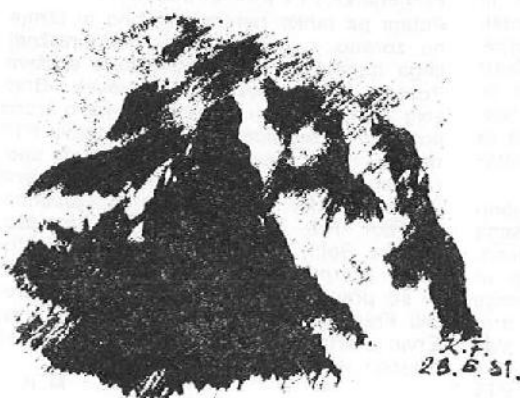
ja) nista uspela, potem pa so poskusili levo varianto na zahodni greben, ki sta ga 18. maja dosegla Vanja Matijevac in Franček Knez. Po prvotnem načrtu naj bi sestopila v Zahodno globel, vendar sta se vrnila po isti poti in 19. maja ob štirih zjutraj po 25. urah sestopanja prišla v tabor 4.

Zanimivi so še vtisi s češke odprave v severno steno Nanda Devi lansko jesen, prijeten zapis o plezanju v Cimi Piccolissimi, članek Podivjani konj o manj svetli plati čeških alpinističnih uspehov v lanskem sezoni in pa poročilo o lanskih češkoslovaških odpravah v Himalajo, Pamir in Kavkaz ter plezalnih uspehih v drugih svetovnih gorstvih. Dodano mu je še poročilo komisije za ženski alpinizem o uspešnih navezah v Alpah in Visokih Tatrah.

Rubrika Zanimivosti prinaša med drugim kratko sporočilo o uspehu jugoslovanske odprave Daulagiri 81, za katero menijo, da je nesporno dosegla največji uspeh v letu 1981 v Himalaji. V alpskem stilu preplezana nova smer v južni steni, ki je ena najmogočnejših v Himalaji, v kateri so kar devetkrat bivakirali, pomeni edinstveno dejanje. Isto velja za tridnevno plezanje po japonski smeri po jugozahodnem grebenu v silnem vetru in mrazu, kjer jim je prenehal delovati plinski kuhalnik in nato šestdnevni sestop brez hrane po ledeniku Daulagiri mimo baznega tabora naravnost v dolino.

Pa še obvestilo za planinske filmarje: v Teplicah nad Metuji bo od 2. do 5. septembra 1982 2. festival planinskih filmov. Za zdaj zadošča, da čimprej pošljete informacije o svojih posnetkih (dolžina, format, vsebina idr.) na naslov: Kulturni stredisko Teplice nad Metuji, PSČ 549, 57, ČSSR.

Povzetek: Karel Natek

HIMALAJSKA KRONIKA 1981 — POPRAVEK

Naš sodelavec Jozef Nyka iz Varšave je na uredništvo PV poslal (februarja) dopolnilo k himalajski kroniki, objavljeni v januarški številki. Napaka se je vrnila v tisti del kronike, ki govori o poljsko-britansko-nepalski odpravi na Makalu, vodil pa naj bi jo Alex McIntyre.

Pravilno je takole: Žepna odprava je bila sestavljena iz dveh Poljakov in enega Angleža, torej tričlanska in samo poljsko-angleška odprava. Vodil jo je Wojciech Kurtyka iz Krakowa, on je odpravo tudi organiziral. Zahodno steno Makaluja so plezali v čistem alpskem stilu, zato je tudi podatek o višinskih taborih napačen.

Nyki se zahvaljujemo za prijazno opozorilo, dodamo naj le, da smo podatke pobrali iz poročil iz Katmanduja. Videti pa je, da je bil vir informacij pomanjkljiv, saj so isto napako kar po vrsti objavili v Mountainu, Alpinismusu in v Alpin International. V istem dopisu nam je Nyka na kratko opisal tudi sloviti solo vzpon Poljaka Jerzyja Kukuczke na Makaluju (med 12. in 16. oktobrom 1981). Solo vzpon je opravil po novi smeri: do sedla Makalu La je plezal po rebro levo od Baxterjeve variante, nad sedlom pa po še neosvojenem severnem grebenu.

Težave so bile 4. stopnje. Vzpon je Kukuczka opravil brez dodatnega kisika, brez višinskih taborov, v čistem alpskem stilu torej.

Janez Bizjak

NOVE RAZSEŽNOSTI ZIMSKEGA ALPINIZMA

Nove razsežnosti, najtrša zimska avantura na Mt. Blancu. Tako na tujem ocenjujejo neverjetni uspeh Renata Casarotta (iz Vicenze). V šestnajstih dneh, od 1. do 15. februarja letos, je sam preplezal kombinacijo najtežjih smeri v Mt. Blancu. Brez radijske zveze, brez vmesne oskrbe iz doline, brez prejšnje (poletne) oskrbe z opremo na raznih vmesnih mestih (depojih), v hudem viharju in sneženju.

Prvi dan je začel iz Val Veni mimo kočice Monzino na sedlu Innominata, prečil je frenejski ledenik in bivakiral na vznožju zahodne stene Aiguille Noire. Smer Ratti—Vitali (700 m, VI—) v tej steni je plezal tri dni. Na vrhu Aiguille Noire ga je zajelo slabo vreme. Peti dan se je ob vrvi spuščal na ledenik Frêne (po severnem razu); zaradi svežega snega je težko našel redke kline. Bivakiral je v spodnjem delu frenejskega ozebnika, šesti dan pa je po ledeniku prečil do vstopa pod jugozahod-

no steno Gugliermine. V treh dneh je zmogel še to steno, na vrh Gugliermine je priplezal v močnem snežnem metežu. Deseti dan je prečil Aiguille Blanche (po grebenu Peuterey) do vstopa v srednji stebel Frêne (750 m, V do V—). Frenejski stebel je zmogel v treh dneh. Z vrha stebra ni nadaljeval proti Mt. Blancu, ampak se je spustil levo do grebena Innominata. Štirinajsti dan je plezal po grebenu Innominata do vrha Mt. Blanca. V viharju in megli je bivakiral v snežni luknji. Petnajsti dan se je mimo kočice Gouter spustil v Chamonix.

Casarottijevo zimsko solo prečenje čez najtežje smeri v Mt. Blancu je nedvomno preseganje meje, ki je doslej veljala za nedosegljivo. Vedno manj bo ostalo dejanj, ki še nosijo pojem »nemogoče« in »nedosegljivo«.

Janez Bizjak

SKUPAJ ČEZ STENE IN PO BREZPOTJIH

Pod pokroviteljstvom mladinske komisije UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme) sta v letošnjem poletju napovedani dve mednarodni prireditvi. Madžarski planinski klub (Magyar Hegymászó Klub) je povabil skupine plezalcev iz raznih predstavniških organizacij UIAA na plezalni teden — najprej v okolico Budimpešte, nato pa v Miskolc (Severna Madžarska) ter v Aggtelek, kjer bi se naj srečanje končalo z razpravo o problemih modernega plezalnega športa. Čas srečanja: od 27. junija do 4. julija, težavnostno stopnje pa od III do VIII.

Mladina DAV pa pripravlja v svojem izobraževalnem naselju v Burgbergu pri Sonthofnu (Allgau) srečanje s prijatelji iz vsega sveta. Udeleženci srečanja naj bi bili stari od 10 do 16 let, tej starosti pa je prilagojen tudi celotni program. Kot razberemo iz povabila, naj bi srečanje okrepilo odnose do različnih kulturnih vidikov, kritiko množičnega planinstva ter iskanje in preizkušnje raznih novih oblik planinstva ob upoštevanju vrednot notranjih doživetij. Čas srečanja: 8.—14. avgust, motto: skupaj po brezpotjih.

(jn)

OTROCI IN MLADINCI V PLEZALNIH SMEREH

Der Tourist, glasilo zveze »Deutscher Verband für Bergwandern, Bergsteigen und Orientierungslauf der DDR« obravnava zakonsko odredbo o samostojnih plezalnih vzponih otrok in mladincev v stenah.

Za osebe, ki še niso dopolnile 14. leta starosti, je odgovor negativen. Skrb za pravilno obnašanje teh mladih ljudi je zaupana vadiateljem in drugim izkušenim planincem. Menijo, da duševni razvoj mladoletnika še ne omogoča kritične presoje lastnih sposobnosti in temu ustreznega odločanja. Skrb za varnost je torej na ramenih organizacije; če pa so mladoletniki na svojih poteh, odgovarjajo zanje starši in vzgojitelji. Tako za naraščaj. Drugače je za mladince.

Zakon NDR nikjer ne prepoveduje primerno izurjenim mladincem, da bi samostojno plezali v navezah. Seveda pa je treba vedeti, kateri mladinci so v odseku zreli, zadosti odgovorni in izurjeni, da vodstvo to samostojnost lahko odobri. Samohodstvo med mladinci ni dovoljeno in tudi ne omogoča nadzora. Ob vsem navedenem je potrebno še soglasje staršev v pisni obliki. Starši pač morajo vedeti, da gre za določeno večje tveganje in tudi vodstvo odseka se mora zaradi nevarnosti odločiti, kdo bo vodja naveze in odgovoren za njeno početje.

Spričo tega je navezi vnaprej treba povedati, do katere težavnostne stopnje lahko gre in ji je treba zabičati, da naj ne krši dogovora. Tvorci predpisov menijo, da vestno izvajanje varnostnih ukrepov, katere smo deloma našli, zadovoljivo jamči, da bo tura potekala brez nezgode.

Pavle Šegula
Der Tourist (DDR),
4/82, str. 3/4

OSEM ŽENSK NA AMAI DABLANGU

Lep uspeh je dosegla ameriška ženska himalajska odprava na Amal Dablang (6856 m). 20. in 22. aprila 1982 je vseh osem udeleženk, med njimi edina Švicarka dr. Heidi Lüdi, doseglo vrh (vodji odprave: Shari Kearney in Suzan Giller). To je bila

doslej že deveta osvojitel vrha. Ker bi naj šlo za povsem ženski podvig, so se udeležinke odprave pri vzponu odpovedale šerpam in jih niso uporabljale više od baznega taborišča. Vreme je bilo ugodno, bilo je le nekaj nedolžnih snežnih ploh. Članice odprave so lahko že 30. aprila odšle domov.

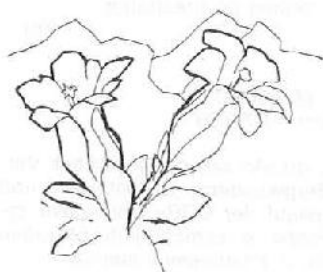
Amal Dablang sicer ni zelo visoka, pač pa tehnično precej zahtevna gora. Podvig ameriške ženske odprave pomeni gotovo posebno poglavje v ženskem alpinizmu, saj so imele skoraj vse prejšnje ženske odprave za spremljevalce šerpe ali druge moške. Voditeljica odprave Susan (»Sue«) Ann Giller (35) ima že pomembne himalajske izkušnje. Bila je med najbolj aktivnimi udeleženci odprave na Dhaulagiri leta 1980, izkazala pa se je tudi na zadnji odpravi na Mount Everest po vzhodni steni.

(jn)

IRENA SZYDLOWSKA (1892—1982)

Konec februarja letos (1982) je, kmalu po svojem 90. rojstnem dnevu, v Poznaniu, umrla ena izmed pionirk uspešnega ženskega gornštva v Evropi, Irena Pawlowska-Szydłowska. Že pred 1. svetovno vojno je v alpinizmu uveljavila pojem tako imenovane »čiste« ženske naveze (kar pomeni plezanje brez moških soplezalcev). Prvi uspeh v tej smeri spada še v leto 1908, ko je v Visokih Tatrah kot prva preplezala zahodno steno v Štrbskym štitu (njena soplezalka je bila Helena Dluska). Leta 1911 je po Tatrah spremljala svetovno znano znanstvenico Mario Skłodowsko-Curie. Drugo svetovno vojno je preživela v koncentracijskem taborišču Ravensbrück. Po osvoboditvi je vedno trdila, da ji je prav gornštvo pomagalo prestopiti najhujše življenjske preizkušnje.

(jn)

PLANINCI GOROHODCI

Njihov svet se začneja tam, kjer se končajo dolinske poti, njihov svet je tam, kjer se konča gozd, kjer le še skrivenčena drevesa kljubujejo viharjem, kjer se po tleh plazi rušje in na dan gleda živa skala, nad njimi pa je visoko nebo!

Tam leži kraljestvo strmih in razbitih skalnatih sten, težko dostopnih stolpov, ostrih špičkov, temačnih žlebov in gladkih prevosov nad globokimi prepadi, svet planincev alpinistov, svet njihovih sanj in upov.

Slovaški človek se je ob nevarnostih vedno zatekal v zavetje hribovskih gozdov. Mnogo let so jih od daleč vabile Tatve, vrhovi Velike in Male Fatre. Ko so stali na njihovih vrhovih, so imeli najdrznejši pred očmi avstrijske in švicarske Alpe. Toda kaj Alpe? Njihove sanje so postale vrhovi Kavkaza, Hindukuša, sovjetskega Pamirja in nebotične Himalaje.

Počasi so slovaški alpinisti vstopali v svetovno alpinistično družino. Pred dvajsetimi leti sta Kuchař in Zibrin preplezala severni steni Matterhorna in Eigerja. 1971. leta sta Ivan Fiala in Michal Orolin kot prva slovaška alpinista osvojila osematisočak (Nanga Parbat, 8125 m). Prišla je vrsta tudi na južni vrh Makaluja (8010 m) in končno tudi zasneženi glavni vrh Makalu (8481 m) (Červinka, Fiala, Neumann, Novák, Orolin, Petrik, Psotka, Talla-Kriššák, Schubert). Pred kratkim je klonila tudi Kančendžunga (8598 m), ko sta se z zastavo vzravnala na njenem vrhu Jozef Psotka in L'udovít Záhoranský. Iz teh uspehov se je rodila trda tatranska alpinistična šola.

(Po članku Vlada Uhlárja v reviji Krásy Slovenska — 4/82 — prevedel in priredil Karel Natek.)

LJUDJE

Club Alpin Français je januarja 1981 ustanovil lastni dokumentacijski center. Slovesno so ga odprli 18. decembra in ga poimenovali po nedavno umrlem, dolgoletnem »patronu« francoskega alpinizma Lucienu Deviesu — prezidentu FFM, GHM in CAF in uredniku »La Montagne et l'alpinisme«. Ob navzočnosti gospe Devies in celotne prominence francoskega alpinizma so v čitalnici centra odkrili spominsko ploščo.

Planinske informacije, ki jih zbira dokumentacijski center (Centre National de Documentation) objavlja »La Montagne« v svoji kroniki. Naslov: 9, rue La Boétie, 75008 Paris.

(jn)

ŠE VEDNO MANJ KOT 1500 m!

Raziskovalci jam še vedno vztrajno iščejo svoj Everest...

Sredi februarja je skupina jamarjev iz Liona delovala v najgloblji jami na svetu, Gouffre Jean Bernard (do takrat —1445 m). Jamarju-potapljaču J. L. Fantoliju se je posrečilo potopiti se skozi sifon št. III in v sifonu IV prodreti do neprehodne špranje. Na hitrico narejene meritve so pokazale, da so člani ekspedicije raziskali še nadaljnjih skoraj 40 metrov jame in da znaša sedaj njena skupna raziskana globina —1494 m, to pa je trenutni svetovni rekord. Kaže tudi, da so vse možnosti, prodreti še globlje v jamo, izčrpane. Pač pa je še vedno mogoče iskati povezavo k višje ležečim jamam ali pa v orjaškem jašku v višini —160 m tvegati plezanje v temačne višine. Celotna potapljaška akcija je bila izvedena v veliki globini in v izredno težavnih okoliščinah. Strokovnjaki menijo, da je bil to doslej najnevarnejši in najdrznejši podvig te vrste. Udarno skupino so sestavljali J. L. Fantoli, J. P. Flaubert, R. Knapczyk (Poljska), B. Lips in P. Penez. Odpravo je vodil Christian Rigaldie, ki mu tudi dolgujemo zahvalo za te podatke.

(jn)

NA NAJVIŠJI VRH NA ANTARKTIKI

Najvišja vzpetina na Antarktiki, 5140 m visok vrh v masivu Vinson — to je najnovjši cilj japonskega alpinista in pustolovca Naomija Uemure. Ta 40-letni svetovni popotnik je bil takorekoč že na vseh vidnejših vrhovih na vseh kontinentih sveta; bil je celo — s polarno pasjo vprogo — na severnem tečaju. Podobno želi doseči tudi to vzpetino, ko bo odšel na pot, dolgo 3000 km, s postaje St. Martin. Kdaj se bo to zgodilo pa poročevalec v Vzhodnonemški reviji Der Tourist, št. 5/82, ne poroča.

ROMANJE — TOKRAT MALCE DRUGAČE

Popotovanje je lahko različne narave: Nekeč so hodili na pot mladi rokodelci, obrtniki, da bi se spotoma česa naučili in si pridobili spretnosti.

Večina ljudi dandanes potuje povsem drugače in z drugačnimi nameni. Vsem se navadno tudi mudi. In prav zato priporoča Fifi, avtor prispevka »Wandern einmal anders!« še neko vrsto popotovanja, ki v glavnem ustreza motivu — »nazaj k naravi«. Gre za romanje z odnosom do narave, v kateri se gibljemo. In kaj naj to pomeni?

Na kratko rečeno, ogreva se za popotovanje z odprtimi očmi, ko si namenoma želimo nabrati vtise iz okolice, v kateri se gibljemo.

Avtor priporoča najprej preizkus. Vrnimo se del poti in potem spet nadaljujmo pot, po kateri smo se vrnili, tokrat hodimo počasi, korakoma in glejmo, kaj smo poprej, ob prvem pohodu, spregledali.

Najbrž se ne bomo spominjali pajčevine, ptičjega gnezda v gošči, zvončnice za kočo in še česa.

Treba pa je še več!

Mislimo zraven na to, zakaj so stvari ravno take, kakršne so. Zakaj viharji ne zlo-mijo tanke, a visoke travne bilke? Kakšno bi bilo v primerjavi s to bilko drevo, debelo en meter...

Prav tako lahko občudujemo staro leseno hišo, kozolec. Sestavljena sta umetelno; pogled pokaže, da pogosto brez enega samega kosa kovine, brez žebila, brez vijaka in brez kakršnegakoli drugega orodja, kot je dobra, ostro nabrušena sekira v pravih rokah.

Takih razmišljanj je lahko nešteto in vsako nas obogati, morda dosti bolj, kot sam vzpon na goro ali prehojena pot čez drn in strn. Navsezadnje ne gre samo za telesno storitev, pač pa za doživetje kot celoto.

Pavle Šegula
(Der Turist, V—VI/82—4)

IZ POROČILA NEKEGA TEČAJNIKA

Rudolf Kaup se je letos udeležil tečaja UIAA o snežnih plazovih. Tečaje te vrste poznamo tudi mi, saj se jih je doslej udeležilo vsaj enainvajset Slovencev — v glavnem gorskih reševalcev. Vemo, da so utečeni, izvedeni z vso natančnostjo, in velikim znanjem organizatorjev.

V tem smislu piše poročevalec, ki med drugim omenja sedaj priljubljeni in koristni preizkus trdnosti snežne odeje na švicarski ali norveški način, katerega pa švicarji ne priznajo. Dodaja napotke o varstvenih ukrepih na organiziranih smučiščih, namerno proženje snežnih plazov, lavinske žolne, pregled prereza snežne odeje, hojo z lavinsko vrstico in v varnostni razdalji, pravi izbor poteka ture itd. Iz pripovedi izhaja, da se je že uveljavilo tudi iskanje z lavinsko žolno iz helikopterja, kar smo lani obravnavali na seji v Bovcu in tudi praktično preizkusili pod Loško steno. Novosti se naglo širijo in uveljavljajo, če so kaj prida. Komentator na koncu kritično pripominja, da je tečaj tako natrpan s predavanji, da za praktičen razgovor, za vprašanja in za odgovore ne ostane dosti časa. Ni mu pogodu, da na norveško metodo, ki je v Avstriji (in tudi pri nas) priljubljena in jo upoštevajo, gledajo kot na nekaj, kar nima nobenega opravka z znanostjo. Pisec ima v tem go-

tovo prav, vemo pa, kako je s temi rečmi. Zelje, ki je zraslo na tujem zelniku, je marsikomu slajše, kot domače; vase zagledani posamezniki pa za tujo modrost navadno nimajo razumevanja.

Pavle Šegula
(Der Tourist, 5—6/82—5)

MOTORNO KOLO NA ELBRUSU

Po pisanju časopisov povzemamo, da bi naj neki motorist, mojster športa mednarodnega razreda, po treh ponesrečenih poskusih dosegel zahodni vrh Kazbeka v Kavkazu (4633) z motornim kolesom. Treba je pripomniti, da se je že leta 1966 posrečilo mojstru športa ing. Alekseju Berberašviliju pripeljati z motornim kolesom na vrh Elbrusa. Posebej v ta namen skonstruirano motorno kolo je bilo v tem podvigu povsem uničeno in je ostalo na vzhodnem vrhu (5621), kjer ga planinci pogosto fotografirajo.

(in)

»DEŽELA GORA« — TELEVIZIJSKE ODDAJE ZA LJUBITELJE PLANIN

Na programu avstrijske televizije je bila 29. maja letos ob 17.00 prva oddaja iz nove serije »Dežela gora«. To so 45-minutne oddaje, namen avtorjev pa je približati gledalcem planinstvo in planinske organizacije. V oddajah bi naj prikazali celotni pisani svet gora Avstrije ter osvetlili alpinizem v vsej njegovi raznolikosti. Stalne teme oddaj so na primer — zgodovina planinstva, dogodivščine v gorah, človek na gori, planinsko kulturno področje, gore kot življenjski prostor itd. Za režijo in vsebino skrbe športno-alpinistični novinarji Manfred Gabrielli, Lutz Maurer in Bernd Seidel, kot svetovalca in snemalca pa dopolnjujeta ekipo dr. Erich Lackner in Horst Bergmann. Naslednje oddaje so bile oziroma bodo na sporedu 19. junija, 10. julija in 7. avgusta — vedno ob sobotah ob 17.00. Pričakovani bi, da bo primer avstrijske televizije vzpodbudil televizije tudi v drugih deželah.

Tudi italijanska televizija ima svoj »alpinistični kotic« (Angelo della montagna), ki ga ob sodelovanju Italijanskega alpinističnega kluba (Club Alpino Italiano) vodi Piero Carlesi. Oddaje so na sporedu vsak ponedeljek ob 18.30. V oddajah, ki so bile na sporedu od 19. 4. do 10. 5., so obravnavali naslednje teme: planinstvo v samoti, veliko prečenje Alp, Val Codera, pogovor o XXX. festivalu planinskega filma v Trentu.

(in)

PO POTI CELJSKE ČETE

V soboto 12. junija je bil 3. planinski pohod »Po poti Celjske čete«. Zbor je bil v Šentjurju pred Alposom; pohod pa je šel po Savinjski poti, ki letos praznuje 10-letnico, do Vrunčevega doma. Pri obnovljenem spomeniku Cvetki Jerin in Dušanu Lahu je spregovoril Jernej Borovnik (ZZB NOV Šentjur). Pohodniki pa so položili venec. Daljši postanek je bil pri planinskem domu na Resevni, kjer je udeležence prijazno sprejel Jože Gabršek. Pot je vodila mimo spomenika Celjski četi pri Treh bukvah, Sllemen, dolini spomenikov, Mrzle planine do Vrunčevega doma.

S Sllemen je delegacija odnesla venec k obeležju v spomin na zadnji boj celjske čete. Na koncu poti je o pomenu celjske čete spregovoril Rado Gabrovec. Pohod so vodili planinski vodniki PD Železar Štore (organizator pohoda), pokrovitelj pa je bil ZTKO Celje. Udeležencev je bilo okoli 100. B. J.

VODIČ »BRATSKA SREČANJA PLANINCEV«

V organizaciji PD »Bilo« iz Koprivnice, pokrovitelja srečanja »Podravka«, Koprivnica, je bilo 29. in 30. maja »Bratsko srečanje planincev na Bilogori '82«. Zbrali so

VODIČ

BRATSKI SUSRETI PLANINARA
NA BILOGORI '82

29. i 30. SVIBNJA 1982.

se pri planinskem zavetišču »Pesek«. Med udeleženci so bili tudi planinci iz Slovenije, iz Celja, Ljubljane, Maribora, tudi iz Sarajeva, Beograda, Novega Sada, Šida in Zagreba. Ni pa bilo planincev iz Črne gore in Kosova. Od Zavetišča so planinci šli do »Danice«, kjer je bilo med vojno koncentracijsko taborišče. Zaključek srečanja je bil v Jagnjedovcu, kjer so udeležencem podelili priznanja.

Po zapisu J. Sakomana
iz Zagreba

IZLET NA TRAVNO GORO IN GRMADO

Šesti izlet so imeli planinci iz Titovega Velenja 23. maja. Zanimanje je bilo veliko posebej zato, ker Štajerci redkeje zaidejo v ta del Slovenije. Gozdna pot je zanimiva, kot bi bili na Zlatiboru. Kmalu smo se pripeljali do Doma na Travnici gori, 940 m. Plošča na domu v spomin na ustanovitev 1. ribniške čete in spomenik padlim na vrhu, bolnišnica Ogenca. Vse to kaže, da je kraj zanimiv tudi iz NOB. Dom je odprt vse leto, saj so tu možnosti za smuko, za lovni turizem in za oddih tudi zunaj planinske sezone. Svet tu kaže, da je bilo včasih več obdelane zemlje, zdaj pa raste le bujna trava z rumenim regratom in arniko. Z vodnikom smo obiskali grobnico padlih na tamkajšnjem pokopališču in grob prvega padlega partizana. Mnogi so bili v tem delu Slovenije prvič in vseč jim je bilo. Izlet je organiziral in vodil predsednik PD Velenje Stane Jamnikar.

Julijana Hočevar

SIGNALI 10/82

Drago Lavrič piše v tej številki o orientacijskem tekmovanju, ki so ga izvedli skupaj s planinsko skupino iz vojašnice Ljube

Šercerja, Ljubljana. To XVII. tekmovanje so poimenovali Vugrovec 82, organiziralo pa ga je PD Sljeme iz Zagreba.

TEPTALNI STROJ NA LEDINAH

Kljub skopim letošnjim snežnim razmeram v gorah, je letna smuka na Ledinah možna, saj so si to gorsko področje mnogi izbrali tudi za smuški trening. Smuški teren na Ledinah (Ledenik pod Skuto) je opremljen z dvema vlečnicama, ki zmoreta 500 smučarjev na uro; od srede junija letos pa je na voljo tudi teptalni stroj, ki bo skrbel za kakovost snega na ledeniku.

PLANINSKI KOLEDAR ZA LETO 1983

Kulturno propagandna komisija pri PZS pripravlja za leto 1983, ob 90-letnici SPD, planinski koledar. Po konceptu naj bi povezoval najzanimivejše planinske dogodke iz zgodovine z današnjim časom. Zeleti bi bilo, da bi ta zamisel uspela, saj gre v tem primeru za založniško dejanje, ki terja dosti naporov, obenem pa bi s tem koledarjem slovenski planinci dobili edicijo Planinske zveze Slovenije, ki si jo že dolgo želijo.

NOVICE 9/82

Glasilo PTT delavcev Slovenije prinaša v tej številki obširno reportažo »Planinski izlet na Dolenjsko« s fotografijami. Tekst je prispeval Dušan Slana, štiri fotografije pa Jože Dobnik. Vsebinska reportažnega zapisa pa oživlja planinsko zanimiv izlet po tako imenovani Sevnški trim poti, ki obsega vsega skupaj kar 37 kontrolnih točk.

Teptalni stroj na smučišču na Ledeniku pod Skuto

Foto F. Ekar

MODERNA ZANIMIVOST

16. junija je s Krvavca poletel helikopter »MI 8« z nenavadnim tovorom — z dobri dve toni težkim teptalnim strojem. Dobe sedno po zraku ga je prestavil na Ledine pod Skuto, kjer je kranjska planinska koča in znano letno smučišče.

INTEGRAL 6/82

V 6. št. glasila SOZD Integral, Ljubljana, najdemo zanimiv podatek: Za obnovo koče na Planini pri jezeru je do konca maja prispevalo 28 darovalcev. Od tega tudi 13 planinskih društev. Člani PD Integral pa so sami dali čez 30 000 dinarjev, ostali občani pa čez 4000 ur prostovoljnega dela. Lep zgled solidarnostnega sodelovanja.

HOJA 1-2/82

V glasilu DO Hoja iz Ljubljane najdemo med drugim tudi podatek, da v tej delovni organizaciji deluje planinsko izletniška sekcija, ki jo vodi Andrej Kos in je vključena v športni aktiv te delovne organizacije. Prav tako ugotavljajo, da dobro sodelujejo tudi s planinskim društvom Pre-serje.

PLANINSKI BILTEN 24/82

Glasilo PD »Delo« Ljubljana pomeni bogat vsebinski prikaz dela tega društva. Res je, da imajo pri tem društvu verjetno ugodnejše pogoje, da nastane tako sporočilo, pa kljub temu predstavlja kar zajeten šop nesebičnega dela, ki je potrebno, da se zbere na enem samem kupu toliko zanimivih planinskih informacij in komentarjev. V Planinskem leksikonu najdemo ponatis poročil v Delu o Daulagiriju (Slovenska himalajska odprava 1981 pod vodstvom Staneta Belaka-Straufa): z naših zimskih pohodov: Po poteh Pohorskega bataljona, Spominski pohod na Blegoš, Izlet po Brat-ski planinski poti Ljubljana—Zagreb; Po-hod na Snežnik; Pohod na Stol; Letošnji pohodniki na Snežniku in 7. spominski pohod na Porezen. Uroš Župančič v na-daljevanju objavlja sestavek Ujetnik naj-ljubšega bivaka. Navzoči so tudi jamarji. Izlet v Matjaževe jame, Raziskovanje slapa Savice. V nadaljevanju najdemo poročila s tekmovanj, z občnega zbora in seznam prejemnikov značk in priznanj 1981.

Ta planinski bilten — izhaja dvakrat na leto — sodi med zgledno urejene tovrstne planinske publikacije. Naslednjo številko najavlja za oktober.

**PLANINCI ZA DAN MLADOSTI —
PO STEZAH TITOVEGA OTROŠTVA**

Bil je to že 6. pohod, ki so se ga udeležili planinci-železničarji iz Beograda, Zagreba in Ljubljane. Pohod so začeli pri Titovi rojstni hiši. Na poti so bile tri kontrolne točke, dolžina poti pa je bila 5700 metrov. Na cilju so udeležencem podelili priznanja in značke z likom tovariša Tita.

Po zapisu J. Sakomana
iz Zagreba

**KAJAKAŠKI VODIČ ZA SOČO
IN PRITOKE**

Kajakaški vodič je namenjen za Sočo, Koritnico, Bačo ter Idrijco, nastal pa je v sodelovanju med KK Soške elektrarne ter Sekcijo za kajak pri ŠD Kobarid. Izdajo je v slovenski in nemški verziji omogočil

ATC Bovec, ki tudi tako skuša obogatiti turistično ponudbo teh krajev.

Prva izdaja vodiča ima prav gotovo še prenekatero napako, je pa to prvi poskus opisa rek pri nas. Vodič torej izpolnjuje vrzel na tem področju, ko zdaj domači pa tudi tuji turisti — kajakaši dobe ustrezno informacijo o domačih rekah in to v domačem vodiču in ne več v prilogah v Alpinismusu in drugod.

FERRALIT DANES 5/82

Tudi v glasilu del. kol. Ferralit Žalec lahko najdemo podatke, da deluje v tej DO planska sekcija. Iz dveh člankov (Planinci uspešno in neuspešno ter Izlet na Golico) pa povzemamo, da so aktivni in da imajo tudi — težave (predvsem z udeležbo na nekaterih načrtovanih akcijah).

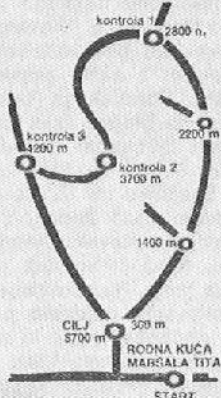
★ SPORTSKE NOVOSTI ★ SPORTSKE NOVOSTI ★

6. POHOD STAZAMA TITOVOG DJETINSTVA

KUMROVEC, 23. 5. 1982.

PRIZNANJE

za predenu stazu

KONTR. 1	KONTR. 3
KONTR. 2	CILJ

★ SPORTSKE NOVOSTI ★ SPORTSKE NOVOSTI ★

ATLETSKI SAVEZ HRVATSKE

ATLETSKI SAVEZ HRVATSKE

PLANINSKI POHOD NA TRAVNIK

Letos — sredi maja — je bil že četrti planinski pohod na Travniki. Pohodniki so se zbrali v Ljubenskih Rastkah, slovesnost pa je bila pri Tratniku, tako kot lani. Govoril je Matevž Požarnik, nastopili pa so tudi ljubinski mladinci in moški pevski zbor. PD Ljubno je ob tej priložnosti podelilo tudi prva priznanja iniciatorjem, sodelavcem in organizatorjem tega pohoda. Priznanje so prejeli tudi Savinjski MDO, ZZB Ljubno, Aero klub Velenje (letos je že drugič sodeloval na tej prireditvi), OŠ Ljubno. Izkaznice so žigosali pri skali sredi nekdanje bolnišnice, kjer bodo prihodnje leto postavili spominsko obeležje, označili pa bodo še pot do Podstreška (letos sta ga obiskala dva preživela udeleženca) in po delu Slovenske planinske poti do bivaka na Travniku. Pri bivaku so letos prvič podelili bronaste značke tega pohoda. Pohoda (v lepem vremenu) se je udeležilo okoli 400 planincev, predvsem mladih.

B. J.

RODNA GRUDA 7/82

V poletni številki najdemo v poglavju Navravn zakladi Slovenije — zapis Jezero pod Križem Petra Skoberneta s skico in fotografijo Razorja z Zg. Kriškim jezerom. V rubriki Naši po svetu najdemo program izletov SPD v Vararibergu. V Krožku mladih dopisnikov pa je s planinsko temo prispevek Na Himalaji, ki govori o obisku T. Škarje in njegov prispevek o vzponu na Mount Everest. Posebej pa naj omenimo kratko poročilo članov I. Primorske alpinistične odprave »Aconcagua 1982«.

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJI POMLADI (1982)

Pomlad v gorah, zlasti v visokogorju, je bolj podobna zimi, saj je v marcu, aprilu in tudi v maju še precej snega, zlasti na osončnih legah.

Letošnji trije pomladanski meseci so kazali v temperaturnem in padavinskem pogledu precejšnje odklone od normalnih, tj. dolgoletnih poprečkov, (obdobje 1956—75). Marčni temperaturni popreček je znašal $-8,1^{\circ}$. Bil je za $0,9^{\circ}$ prehladen. Aprilski temperaturni popreček je znašal $-6,3^{\circ}$. Primerjava z dolgoletnim poprečkom ($-4,3^{\circ}$) pokaže, da je bil za 2° prehladen. Majski temperaturni popreček, ki je znašal $0,4^{\circ}$ pa je bil za prav isto vrednost pretopel. (Normalna vrednost $9,0^{\circ}$.)

Absolutni mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Najvišja marčna temperatura je bila izmerjena 1. marca, znašala je $4,7^{\circ}$. Najnižjo marčno temperaturo pa so izmerili 23. dan v mesecu. Znašala je $-16,0^{\circ}$.

Aprilska maksimalna temperatura je merila $5,6^{\circ}$ (dne 6. aprila), minimalna pa $-13,4^{\circ}$ (dne 15. aprila). Najvišja majska temperatura je znašala $8,6^{\circ}$ (dne 17. maja), minimalna pa $-11,2^{\circ}$ (dne 1. maja).

Dolgoletni popreček mesečne oblačnosti znaša na Kredarici za marec 6,3, za april in maj pa po 6,9. Letošnji marec in april sta bila nadpoprečno oblačna. Njuna letošnja mesečna poprečka sta znašala za prvega 6,7, za drugega 7,1. Zadnji pomladanski mesec, čigar popreček oblačnosti je znašal 6,7, pa je bil za malenkost manj oblačen.

V zvezi z oblačnostjo še nekaj podatkov o trajanju sončnega sija na Kredarici. Tamkajšnji heliograf je v marcu zabeležil

Skupina preživelih iz bolnice Celje na 4. planinskem pohodu pri Tratniku

Foto B. Jordan

127 ur s sončnim sijem, kar je 34% njegovega maksimalnega možnega trajanja. V aprilu je sonce sijalo na Kredarici 123 ur, kar je 30% njegovega maksimalnega trajanja. V maju pa je heliograf registriral 154 ur sončnega obsevanja, kar je komaj tretjina možnega (33%).

Čeprav sta bila prva dva pomladanska meseca prekomerno oblačna, sta bila zelo suha. Marča je padlo na Kredarici le 93 mm padavin, kar je 85% normalne vrednosti. V aprilu je padlo samo 40 mm padavin, kar je komaj 27% normalne množine. Zato pa je bil maj z 231 mm padavin, kar je 174% normalne vrednosti, zelo dobro namočen. Če pa pogledamo pomlad kot celoto, ugotovimo, da je prešla skupno samo 92% padavin od množine, ki je za ta letni čas normalna.

Padavine v prvih dveh mesecih predstavljajo izključno sneg. Prvič je v letošnjem letu deževalo na Kredarici dne 9. maja. Po tem datumu sta se sneg in dež več-

krat menjavala ali pa sta bila pomešana. Snežna odeja je bila letošnjo zimo precej skromna. Na Kredarici je ležala vso pomlad. Njene mesečne maksimalne debeline pa so bile v marcu 350 cm (dne 24. marca), v aprilu 340 cm (dne 1., 2. aprila) in 310 cm v maju (1., 2. maj).

Najdebelejša snežna odeja v obdobju 1956—1980 pa je merila na Kredarici v marcu 588 cm (dne 31. 3. 1977), v aprilu 690 cm (dne 11. 4. 1977) in v maju 630 cm (6. 5. 1979).

Iz opisanega povzamemo, da letošnje pomladansko vreme gornikom ni bilo najbolj naklonjeno. Če že ni bilo obilo padavin (marec, april), je pa bilo dosti padavinskih dni (17 v marcu in po 19 v aprilu in maju). Neznatni pozitivni odklon mesečnega temperaturnega poprečka v maju pa ni prispeval nič bistvenega k izboljšanju vremenskih razmer v primerjavi s preobilnimi padavinami.

F. Bernot

**GOZDNO GOSPODARSTVO
MARIBOR, n. sol. o.
MARIBOR, TYRŠEVA 15**

Telefon n. c. (062) 21 641 — Brzjav GOZDNO MARIBOR

prek temeljnih organizacij združenega dela:
RUŠE, LOVRENC NA POHORJU, PODVELKA,
OPLOTNICA, ORMOŽ, PTUJ, CMS LIMBUŠ,
TRGOVINA LIMBUŠ, ZA GRADNJE
IN MEHANIZACIJO

in temeljnih organizacij kooperantov:
OŽBALT OB DRAVI, LOVRENC NA POHORJU,
SLOVENSKA BISTRICA, MARIBOR, PTUJ

gospodari z družbenimi gozdovi in gozdovi
v državljanski lastnini, samostojno gradi gozdne
komunikacije in gozdarske stavbe, goji divjad
ter izvaja lovski, ribolovni, letni in zimski turizem.

**Hegi,
Mrexmüller,
Reisigl:**

ALPSKA FLORA

Bogato barvno ilustrirana knjiga je slovenska
priredba dela, ki je v nemščini doživelo že
petindvajset izdaj. Nepogrešljiva in vedno
pogostejše iskana vodnica in spremljevalka
premnogim ljubiteljem alpskega sveta in njegovega
rastlinstva.

224 strani, pl. 460 din.

Knjigo lahko kupite v vseh knjigarnah,
po pošti pa jo lahko naročite na naslov:
DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Knjižni oddelek, Mestni trg 26, Ljubljana
Knjigo vam bomo poslali po povzetju!

PLANINCI!

**Obiščite specializirane
prodajalne**

FERROMOTO

v

**Ljubljani,
Mariboru in
Kranjski gori**

Pokrovitelj II. dneva pomurskih planincev je bil

PIK Maribor

TOZD ŠPORTNA IN LAHKA KONFEKCIJA
PIK LENART

Izdeluje svetovno znane športne hlačke »adidas«, ki jih po vsej Jugoslaviji prodaja Slovenijašport Ljubljana.

Športna oblačila »adidas« priporočamo tudi planincem.

Sarajevo '84

Zlatorog Maribor
uradna kozmetična služba
XIV zimskih olimpijskih iger

**GRADBENO INDUSTRIJSKO PODJETJE
LJUBLJANA N. SOL. O.**

LJUBLJANA, ŠMARTINSKA 134/a

Telefon n. c. (061) 441 422 — Brzjav Gradis Ljubljana —
Poštni predal 89 — Telex 31216 YU GRADIS

- gradi industrijske, energetske, luške in hidro-tehnične objekte, mostove, ceste in druge zgradbe, objekte družbenega standarda in stanovanja za trg
- izdeluje gradbene elemente, vse vrste betonskih prefabrikatov, konstrukcijske elemente iz prednapetega betona
- izdeluje in montira tipizirane industrijske hale in montira gradbene konstrukcije
- izdeluje gradbene stroje in opremo
- opravlja vsa hidroizolacijska dela
- izdeluje jeklene konstrukcije
- projektira vse vrste objektov
- izvaja investicijska dela v tujini